

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre...
félévre

12 kor.
6 kor

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Akarsz-e meggyógyulni?!

Ján. V. 6.

Akarsz-e meggyógyulni?!

Nincs szükségünk reá, — szólnak az egészségesek. Ha valami híres orvos kérdezné ezt tőlünk! — sóhajtanak a betegek. Nos, hát a világ legelső orvosa kérdezi, az, a ki nemcsak a bethesdai 38 éves beteg gyógyította meg egykor, hanem ma is a legegészségesebbnek látszóknál is látja a halálos kór csiráit s készséggel jön hozzánk, kérdezvén: akarsz-e meggyógyulni?!

Nem a test százféle gyötrő bántalmairól van itt szó, hanem a lélek ezerszer gyötrőbb és veszedelmesebb betegségéről, — a *bűnről*. Arról a betegségről, melynek megdöbbentő rajza foglaltatik Esiás I 5—6.-ban úgy az egyénre, mint a közre.

Egy tudós, megvetően akarva nyilatkozni a valásról, azt mondta, hogy a vallás az emberiség gyengeségének, betegségének folyománya. Akaratlanul is, mily nagy igazságot mondott! Valóban, a világba helyezett ember az ő gyengesége, betegsége érzetében menekül a világ felett álló hatalomhoz, hogy tőle erőt, egészséget nyerjen. Így áll elé egy végtelen erősnek és egy végtelen gyengének, Istennek és embernek szövetsége: a vallás; így talál a beteg ember mentő erőt, hatalmas gyógyszer a vallásban; így Jézus a legfőbb orvos, a ki viseli minden betegségeinket s kinek sebei-vel gyógyulunk meg.

Orvosra ugyan nem az egészségeseknek, hanem a betegeknek van szükségök; de kicsoda egészséges, mikor mindenek a bűn alá rekesztettek?!

Ez az áldott Orvos áll most előttünk. Nem csak az előtt, kit szörnyű betegsége, a bűn gyötör s ki epedve kiált az orvos után; hanem az előtt is, ki ugyan egészségesnek képzei magát, holott az orvos szeme látja halálos baját. És kérdi: akarsz-e meggyógyulni?!

Oh, szólj, kiáltás: Uram! megakarok gyógyulni, mert én beteg vagyok. Beteg 8, 18, talán épen 38 esztendő óta én is; mióta születtem, mióta csak emlékezem.

Örvendj a pillanatnak, mikor ezt a vallomást tetted. A gyógyulás első feltétele: felismerni, hogy betegek vagyunk. Mikor észrevesszük, hogy bajunk komoly veszéllyel fenyeget, legjobb azonnal hivatni az orvost. De hány ember tesz így? A legtöbb előbb nem tartja halálosnak s megpróbálja a gyógyítást maga. S mikor magán segítni képtelen, emberekhez fordul, a kik „javasoljanak”. Így nyúlik betegsége évről évre, így rögződik egészen testébe. S csak a mikor kezdi belátni, hogy élete már nem is folyik a rendes emberi törvények szerint, hanem érez tagjaiban egy más törvényt, mely rabul adja őt a legfőbb nyavalyának; látja, hogy a veszélyes kor rendellenessége egészen rendszeressé lett, hogy „rajta a bűn ugyan elhatalmazék”: akkor

kiált a kétségbeesés hangján: «oh, én nyomorult ember! — Kicsoda szabadít meg e halálnak testéből?!»

Hü másai ezek a 38 éves betegek, ki addig várta magától s emberektől a segítséget, míg végre testét alig vonszolva fetrengett nyoszolyájában az úton. Uram! — szolt Jézushoz, nincs embereim, ki a víz felzavardásakor a tóba vigyen s míg én magam oda megyek, más száll be előttem. Szavai élénken tükrözik reménytelenségét, valamint azt is, a miben addig remélt. Jézus pedig szóla: *Kelj föl, vedd nyoszolyádat és járj!*

Kik hallják meg ez örvendetes ígét? A kik belátták, hogy sem magukban, sem emberekben van a segedelem, hanem isteni erőben. A kik Jézusban keresik a megtartást s egyedül ő benne bíznak. Bizzál élő hittel benne, add át magad az ő gyógyító erejének fenntartás nélkül és felkelsz nyoszolyádról! Bizalom nélkül akarnál meggyógyulni? Azt hiszed, Jézus sal is úgy bánhatsz, mint némelyek az orvossal, hogy bizalmasan elhanyagolják rendeléseit vagy épen más szerekllel tesznek próbát titkon? Tudd meg, nem elég, hozzá *némi* hajlandóságot mutatni, kérdésére egy vonatott igennel felelni, a nélkül, hogy erős hited volna, hogy ő és egyedül *csak* ő segíthet rajtad. A 38 éves beteghez is, csak mikor az belátta, hogy sem önmagában sem emberben nincs segítség, de azért a gyógyulás erős vágya oda vonzotta a tő felé, csak akkor intézi Jézus a gyógyító ígéket: „*Kelj föl... és járj!*”

„*És azonnal meggyógyula és jára.*” Jézusnak az egyik legnagyobb csodatette volt. A ki 38 évig betegkedett egy pillantás alatt visszanyerte teljes egészségét. Így történik ez gyakran a lelki világban is. A gonosztevőnek a kereszten elég így szólnia: Uram emlékezz meg rólam, mikor bemenesz a te országba, — hogy meghallja Jézustól. Ma velem leszesz a paradicsomban. Zakeusnak elég térdre esnie, hogy e szóra ma üdvössége lett ennek a háznak, — bünbarlangja templommá legyen.

Akarsz-e meggyógyulni?! Mondjad, mondjad azonnal, szived legbensőbb vágyával Uram, megakarok gyógyulni, — és meggyőződöl, hogy a bibliai nagy csuda ismetlődni fog. Az ilyen megtérés nem hoz szas vezeklések és böjtök, búcsuk és litániák, gyónások és misék szüleménye, hanem egy pillanatnyi megrendülés. A léleknek egy hirteleni erős mozdulata gyökeres változást idézhet elő. Egy pillanat alatt beállhat az örvendetes fordulat, s a halálnak eljegyzett beteg ismét az életé.

Bethesdaának minden betegek szóljatok: Uram, meg akarunk gyógyulni s nincs erőnk, hogy eljuthassunk a gyógyító vízhez. Áldott Orvos, fordítsd feléd országunkat és szólj vegyétek nyoszolyátokat és járjatok! Szólj s mi megindulunk. Megindulunk utánad az úton, melyen kegyelem vár minden bűneinkre, gyógyulás minden betegségeinkre.

Bitay Béla

Istentiszteletünk ideje és alkalma.

Zsinat előtt állunk. Az előkészítő munkálatok minden vonalon megindultak. Ujabb megújabb megoldásra váró kérdések állanak előttünk, melyeket nem árt az egyházi sajtóban is, minél több oldalról megvilágítani, mert azok közül nem egy régi, fájó sebeket fog begyógyítani, míg a másik, valamely mutakozó hiányt lesz hivatva elenyésztetni. A hozzászólás, a közös megbeszélés pedig csak helyesebb irányba terelhet mindegyes kérdést. Ebben a reményben vetek fel és óhajtok megvilágítani én is egy egész egyházi életünket mélyen érdeklő kérdést. Isteni tiszteletünk mai berendezése, ideje, alkalma megfelel-e a kornak, kielégíti-e népünk vallási szükségait, a fennálló szabályok nem hagynak-e fenn valami kívánni valót: mind olyan fontos kérdések, melyek méltók arra, hogy velük foglalkozzunk. E helyen épen *istentiszteletünk idejével és alkalmával* akarok foglalkozni. Nem esetlegesen teszem ezt. Egy pár konkrét eset adott rá alkalmat és jogcímet, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzam.

Mindenekelőtt felsorolom az eseteket, melyek alapul szolgáltak e sorok megírására. A *Bartha* János huni pap kollegánk Sylvester estvéji istentisztelete eléggé ismeretes e lapok idei 2. számából.

A másik esetre a *tiszáninneri egyházkerület* mult évi közgyűlésének jegyzőkönyvében akadunk, melynek 57. lapján ez olvasható „Az *egri* lelkész jelentésének azon pontjára, melyszerint ő karácson szombatján, s az ó-év utolsó estvéjén a városi közönség részére, esti 6 órakor tartott istentiszteletet, a kerületi közgyűlés megjegyzi, hogy a protestáns istentiszteleti rendtartásunkkal ellenkezik, s a róm. kath. környezetbe való alkalmazkodás jellegét erősen magán viseli.“

Van egy harmadik eset is. *Budapesten a kálvintéri ref. templomban* már régóta be van vezetve a gázvilágítás. Bizonyára nem cifra-ságból, hanem azért, hogy annak fénye mellett tartsanak istentiszteletet. Tényleg tartottak is. Ujabbant azt olvastuk, hogy a gáz helyett villanyvilágítást akarnak bevezetni, s ezáltal a templom fényét, méltóságát emelni, hogy az estvéli istentiszteletek annál vonzóbbak legyenek.

Negyedik esetnek oda tehetjük mindjárt azt, hogy ugyancsak *Budapesten, a hold utcai imaházban*, már régóta tartanak estvéli istentiszteleteket. Az *alkalomra* nézve, legyen elég egyelőre *nemzeti ünnepeinkre* hivatkoznunk, melyeknek meg vagy meg nem tartása már is sok vitára és félreértésre adott alkalmat.

Ezek az esetek elég jelentősek arra nézve, hogy istentiszteletünk tartásának idejével és alkalmával, elvi szempontból, foglalkozzunk. Anynyival inkább, mert némely eljárás bizonyos mértékben ellenkezni látszik bevett és megszokott istentiszteleti rendtartásunkkal, sőt némelyek

szemében, még bizonyos nem protestáns szint is hord magán, a mint ez a tiszáninneri határozathól is kitetszik. Nézzünk azért szembe és bíráljuk el a kérdést protestáns álláspontból.

Elsőbben is nézzük meg azt, hogy mit mond az egyházi törvénykönyv az istentiszteletek idejére és alkalmára nézve? Az 1891—93-iki zsinati törvény így szól: »Minden lelkésznek kötelessége a nyilvános istentiszteletnek és a sákramentumok kiszolgáltatásának megszabott rendéhez szorosán alkalmazkodni. (E. Törv. 112. §.) Itt, a mint látszik, általános törvénynyel állunk szemben. A részletekről szó sincs. Azért nincs, mert ezeknek megállapítását az egyházkerületek külön teendőjének hagyta fenn, a mint ez azelőtt is volt. Erdélyi ref. egyházkerületünkben az istentisztelet, egyházi szertartások és lelkészi teendők rendjét az 1855. évi közzsínat 52 és az 1862. évi közzsínat 106. szám alatt kelt határozatai szabják meg. Ezen határozatok a *Vadas-Nagy Péter*-féle »*Agendá*«-ban vannak összefoglalva. Tudtunkkal azóta, ennél más egyházkerületi közérvényes határozat nem hozott.

Az *Agenda* részletesen előírja az istentiszteletek sorrendjét, úgy vasárnapra, mint ünnepek és hétköznapokra, elmondja a szorosabb értelemben vett lelkészi kötelességeket és azok módját: de arról, hogy az istentiszteleteket *mely időben* tartsuk, egyáltalában nem szól.

Keressünk tehát az istentiszteletek idejére más, régebbi adatokat. Vegyük elé mindjárt a *Gelei*-féle kánont. Itt már találunk. A köznapi istentiszteletek tartásának idejéről a XLVI—XLIX. Cánon rendelkezik, és azt mondja, hogy a „*lelkészek egyházaikban — kivált a népesebb egyházakban — müves napokon reggel 6 órakor, délután pedig 2 órakor vagy más, sokás szerint való időben, könyörgést tartsanak.*« Itt tehát az idő, a hétköznap istentiszteletekre nézve, határozottan meg van jelölve, de e mellett az is ki van mondva, hogy a helyi szokás szerint, más időben is tarthatók az istentiszteletek. S csakugyan, a gyakorlat, a mindennapi élet azt igazolja, hogy a hány egyház: annyiféle szokás. Még két egyház is alig található, a hol egyazon időben tartanak istentiszteletet, hétköznap reggelenként. A délutáni két órához pedig egyetlenegy egyházközség sem köti magát. Igen sok helyt pedig délután nem is tartanak.

(Folytt. köv.)

Az anabaptisták és memnoniták.

(Egy fejezet Rauwenhoff „*Het Geschiedenis von het Protestantisme.*“ című művéből)

Fordította *Bartha Desső* tasnádi ref. lelkész.

(Folytatás.)

A gyülekezet hivatásáról táplált ezen felfogásuk a fennálló egyházhoz való viszonyukat is egészen megváltoztatja. Ok nem maradhatnak meg — miut a reformátorok — ebben az egyházban mindaddig, a mig csak lehet; — és nem tűzhetik ki működésük céljául annak reformálását. Nekik azonnal külön kell

válniok tőle és vele szemben úgy kell szervezkedniök, mint az egyedüli igaz egyháznak a hamissal szemben. Ez által pedig ép abba az abszolutismusha esnek, a mi a katholicismusha is jellemző sajátosságát képezi. Mint a katholicismus, úgy ők is a földön megvalósult Istenország akarnak lenni. Csakhogy a katolikus egyház okosabb volt, mint ők, mert — mint Istenország e földön. — igényt formált magának a világ feletti uralomra is. És e cél elérésére felhasználta mindazokat a világi eszközöket, a melyek keze ügyébe estek. Fölhasználta a politikát, pénzt, a háboru esélyeit, egy szóval mindent fölhasznált e célra évszázadokra kiható türelemmel, a vereségek miatt soha el nem csüggedő kitartással és a világ gyermekeitől gondosan ellesett megfontolással. Mennyire másképen járt el az anabaptismus, a mely nem gondolva megalkuvásokra és politikai cselszövényekre, nem törődve a reá várakozó ellenállással. *azonnal nyíltan átkot mond* erre a romlott világra és mindenki hallatára *háborut izen* minden fenálló hatalomnak és minden hagyományos rendnek azért, hogy a régi, világias társadalom romjain felépítse a valóban szentek új theokráciáját. És vajon nem nyilvánul-e ebben is megint egy reformatori gondolat? Hiszen a reformátorok is mindnyájan arra törekedtek először, hogy a vallást ismét kikizárólag a szív ügyévé tegyék, azután általa az egész politikai és társadalmi életet újra megelevenítsék és az új vallásos nézeteknek megfelelő, új társadalmi állapotokat teremtsenek. Mily tisztán lép előtérbe ez a törekvés Zwinglinél; — és ugyan mi egyéb Genf reformációja Kálvin által, mint épen e törekvés megvalósítása? Azonban a különbség itt is megint csak az, hogy a mit a reformátorok lassú és szabályszerű fejlődés útján törekszenek elérni, azt az anabaptisták egy erőszakos forradalom által *azonnal* meg akarják valósítani. Ép ezért az anabaptismus előbb az egyházzal, — utóbb pedig a reformáció híveivel szemben főnálló viszonyánál fogva, föllépése első pillanatától kezdve csakis *szektának* tekinthető. A reformátorok is a legtöbbször épen ezt a vádat hozzák fel ellene. Az anabaptistákat azzal gyanúsítják, hogy a keresztiségről szóló tanjuk csupán arra szolgáló eszköz, hogy magukkal együtt az egyháztól való elszakadásra kényszerítsék azt is, a ki nekik ebben igazat ad. Ez a kritika azonban méltánytalan, mert az anabaptisták separatismusa nem elve, hanem kimaradhatatlan következménye az eszményi egyház megvalósítására irányuló törekvésöknek. És valamint nekik maguknak azonnal szektává kellett lenniök e törekvéseknek miatta, úgy viszont őket is feltétlenül szektákra kellett hogy ossza a felfogásban mutatkozó legkisebb eltérés is. Schwenkfeld a reformátorok kortársa már 44, — Bullinger hasonlóképen 13 különböző szektát ismer közöttük. És a későbbi kor protestáns egyházai közül soha egyik sem szakadt annyi különböző, önálló pártra, mint az anabaptisták utódainak — a Memnonitáknak vallásos társulatai.

Világ-hivatásuk ezen eszményi felfogásából minden fáradság nélkül megfejthetők az anabaptisták özszes, többi sajátosságai is. A felebaráti szeretetet a vagyonközösséggé fokozzák; az esküt, — mint az igazi hívőknél felesleges dolgot — elvetik; a fegyverviselés szükségtelenné válik, mihelyt a szivekben Isten törvénye uralkodik; — továbbá a felsőbbség büntető fegyelme is nélkülözhető; — a tanítói hivatalnak nincs többé semmi értelme ott, a hol mindenkinek Isten maga a tanítója. Eként alapítatik meg e földön az Ur ezeréves birodalma.

Szép álm!... Azonban ha egy pillanatra elfeledjük, hogy minő kegyetlenségekre vezetett ez a törekvés: vajon akkor nem tudjuk-e megérteni, hogy miért csábított el ugyanez a törekvés ezereket meg ezereket e kor legjobbjai közül? Vajon e próféták szavának nem kellett-e mély viszhangra találnia egy olyan nemzedéknél, a mely egészen abban a tudat

ban nőtt fel, hogy az egyházi élet teljes átalakítása szükséges és nemsokára be is fog következni?... Minél túlzottabbak valának a kívánalmak, minél magasabbra törtek az eszmények; azok hatása is annál ingerlőbb kellett hogy legyen egy olyan korban, mely valami igazán új dologra, egy olyan valamire szomjuhozott, a mi a szívet új élettel ajándékozhatná meg. Minő lelkes fogadtatásra találtak csaknem egész Európában Luther vitatetelei! Wittemberg tehát végre-valahára egy gyökeres reformáció kiindulási pontja lesz!.. Azonban e vitateteleket végnélküli alkudozások követték; Luther óvatosan és csak lépésről-lépésre haladt előre; az általa felkarolt ügy a fejedelmek és követek kezébe került; — és a nép kénytelen volt tétlenül bevégni ezen alkudozások eredményét, noha érezte, hogy itt az ő érdekeiről van szó, a melyekhez hozzászólni ép oly joga volna, mint magának a császárnak. Ekör lépnek föl az anabaptisták és kijelentik, hogy nem élhetnek továbbra is békekességben „*ezzel a lelketlen és aluszékony wittembergi testtel.*” — Ők megértik a nép türelmetlenségét és hasonló türelmetlenséget éreznek önmagukban is. Itt erélyes föllépésre van szükség. Az igazi hívőknek tömörülniök kell és egyesült erővel kell megvalósítani ezen istentelen világ közepette az egyház eszményét a maga teljes tisztaságában, teljes szabadságában és teljes egységében. Isten országa újra el fog jönni az emberek közé, itt nehéz harcot kell megvívnia a hatalmasságokkal és felsőbbiségekkel; de Isten a Gideon kardjával fogja felővezni az ő szolgáit, és ők győzni fognak, a földön pedig béke és igazságosság fognak lakozni. Ki csudálkozhatnék azon, hogy egy ilyen predikáció olyan nagy tetszéssel találkozott ebben a korban; hogy ez a szilaj és mégis mindig nagyszerű költészet meghódította a nép gyermekeinek szívet? Mit törődik a nép a fejlődés törvényeivel, mit a siker esélyeivel, ha egyszer egy nagy és szent gondolat lelke mélyéig megragadta? Ki ne félne, mikor az oroszok ordít; és ki ne prófétálna, ha az Ur szólott?... És az Ur szólott valaha hozzánk, szólott ezekhez az együgyűekhez, asszonyokhoz, gyermekekhez és közülök próféták támadtak, a kik az Ur igéjét tolmácsolták, — és a próféták szava az Isten szava volt előttük. Nem érzéki vágy, nem az erőszakosságra való hajlandóság szülte az anabaptismust, hanem egyike ama legszentebb gondolatoknak, a melyek valaha egy népet lelkesítettek.

(Folytatjuk.)

Tankó József

1819—1902. †

Az Ur szöjlőjének egy igazán hűséges munkása; egyházkerületünk papi testületének egyik érdemekben megöszült pátriarchája; borbereki kicsiny egyházunknak fáradhatatlan buzgalmu lelkipásztora, *Tankó József* mult hó 15-én, életének 83-ik és papi hivataloskodásának 52-ik esztendejében megnyugodt az ő fáradságaitól és a földet mennyivel cserélte fel.

Mult hó 17-én kísértük el utolsó útjára. Temetése egy diadalmenet volt... diadalmenet az Ur színe elébe. A kik itt megjelentek, őszinte részvétellel kísérték örök nyugalma helyére... áldással bucsuztak el tőle. Nemcsak az ő házanépe... de minden ismerőse egy-egy bizonyosság mellette... Isten előtt.

Egy becsületos, tiszta lelkű, a pedanteriáig pontos és hűséges lelkipásztor; önzetlen, derék hazafi; szerető jó férj, gondos édes apa; hűséges jó rokon és nemeslelkű emberbarát volt a megboldogult, tehát a hűséges, jó lelkipásztornak egy valódi minta képe.

Engem — derék fiával, a Kun-Kollegium ifju vallásánarával fennálló ismeretségem és barátságom révén — a tisztelet és kegyelet vitt ravatalához, mert különben én az idvezültnék sem földi pályáját, sem hosszu, egy fél századot meghaladó működésének

munkaterét nem ismertem közelebről. Én léletének és munkálkodásának csak utolsó részletéből vonhatom le a következtetéseimet... de nekem ez tökéletesen elég... Ha látjuk egy nyári nap alkonyán a leáldozó nap vidáman bucsuzó sugarait, ha látjuk a derült égnek szelíden mosolygó arcát, s nyugodt ormainak üündöklő biborát, s azután letekintve a földre, nem látunk ezen pusztító viharnak szomorú nyomait, roncsolt fa-galyakat, letarolt mezőket, letört virágokat, sem pedig kezöket tördelő károsult lakókat ebből bizton tudhatjuk azt is, hogy az egész nap lefolyása rendez, vihartalan, életet és áldást adó volt.

Én is hát látván a megboldogult pályafutásának utolsó részletét, látván abban a kicsiny gyülekezetben való működésének áldott eredményét: a józan vallásosság, tiszta erkölcsiség és honfiai szeretet elterjedésének áldást hozó gyümölcsét, magának az egyháznak fejlődését, előmenetelét, melynek a megépítésében ő olyan törhetetlen hűséggel, önzetlen szeretettel és áldozatkészséggel fáradozott életének végéig bátran merem állítani, hogy a hol a szellemi napnak alkonyra hanyatlása ilyen szép, tiszta és fényes, ott annak egész pályafutása kell, hogy hasonló lett legyen.

De ezt hangoztatta, ezt bizonyította az a lélek emelő szép imádság is, melyet Dr. Elekes Viktor, gyulafehérvári esperes az ő koporsója felett a háznál és templomban emelt fel az égnek Urához; ezt az ő egész életét jellemző, összes tevékenységét felölelő gyönyörű beszéd, melyet Máté XXV. 23. verse alapjára Benedek Károly, egyházmegyei főjegyző mondott el felette.

E mellett tett tanubizonyítást az a nagy közönység, mely a tisztelet és kegyelet adóját leróni jött el az ő koporsójához; ilyen nagy közöniséget vajmi ritkán lát az ember egy olyan kicsiny félreeső faluban, mint a minő Borberek. Ott a község apraja, nagyja felekezeti különbség nélkül; ott volt a közel fekvő Alvincz társadalmának színe java, ott a környékbeli gör. kel. lelkész kar képviselve majdnem nagyobb számmal, mint saját kartársai; ott volt a szászvárosi Kun-Kollegium küldöttsége is Dr. Szabó Márton tanár vezetésével.

Mindezek hathatós bizonyítékai annak, hogy mily közszeretettel és általános tisztelettel volt részese a megboldogult.

Ámde az ő érdemei nemcsak azon a helyen és abban a körben találtak elismerésre és méltánylásra, a hová az isteni gondviselés bölcsessége őt helyezte, de méltó elismerésre találtak azok a legmagasabb helyen is: Ő Felsége a koronás arany érdem kereszttel tüntette ki az Urnak hűséges és egy 1/2 századon keresztül fáradhatatlanul munkálkodó szolgáját. Mult évi július hó 28 án, papságának 50 éves évfordulóján történt díszes közönység előtt az ünnepélyes átadás. Oh, bizonyára e nap volt a legszebb 80 évet meghaladó küzdelmes életében, e nap boldoggá tette őt, s új erőt öntött már-már szétomló tagjaiba.

És ha a felséges földi fejedelem ennyire méltatta az egyszerű lelkipásztort, bizonyára nem hagyja jutalom nélkül ama mennyei Király sem az ő kedvelt hűséges szolgáját, kinek élete kegyes és szent volt mint egy pátriárkháé, ki még akkor sem szünt meg szolgálni az Urnak, midőn szemei elhomályosodtak, reszkető lábai megcsuklottak, mert ha nem kereshette fel többé az Urat az ő hajlékába, saját házat változtatta templommá, mert azt tartá, hogy minden hajlék Istennek háza és a menyország kapuja, melyben kegyes ének és buzgó imádság hangzik fel Istenhez. És valahányszor elrebegé buzgó imádságát, mindannyiszor úgy érezte, mintha már ő is ott állana a mennyei pitvarába és várná az Urnak helyben hagyását.

S midőn már lassabban kezdett működni ereiben a vér és ajkai lassanként elhaltak, meghidegültek és senki sem értette a halandók közül a fohászt, mely szíve mélyéről fakadt, akkor is e hívő lélek végfohá-

za nem lehetett más, mint szent Simeoni szózat: „Uram, bocsásd el most már a te szolgádat békeséggel... ama nemes harczot megharcoltam, hitemet megtartottam... elvégeztem a munkát, a melyet reám bíztál... mostan ezért dicsőíts meg engem Atyám és adjad nekem az örök életnek ama hervadatlan koronáját!” És az Ur meghallgatta az ő hűséges szolgáját... elbocsátotta őt... most már megpihent fáradalmaitól. S nekem úgy tetszik, mintha ama fénylő szent egekbeli, ama mennyei hajlékokból azt a megnyugtató, boldogító szózatot is hallanám feleje zengetni: jer... jer jó és hű szolgám, ki megfáradt! én megnyugtatlak téged... jer, mert hív voltál a kevesen... jer menj be a te Uradnak örömébe! Oh, Uram, kérünk is téged, koronázd meg őt az életnek koronájával, jutalmazd meg örökké tartó boldogsággal!

Fuhász Isidor,

piskitetei ev. ref. lelkész.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1902. február 20.

(Folytatás.)

A marosvásárhelyi kollégium bejelentéséből jóváhagyó tudomásul szolgált, hogy a betegeskedése okán lemondott Lakatos Sámuel gimn. igazgató helyett Csiky Lajos választott meg igazgatónak, az így megüresedett gazdasági felügyelői állásra pedig Kóbori János tanár hivatott el. a választási ciklus hátralevő idejére.

Ugyancsak tudomásul szolgált a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter ur amaz értesítése, hogy Szabvármegye tanfelügyelőjévé dr. Vértési Gyulát nevezte ki.

Teleki Mózes, ploesti paptanító aa. kérésére, ki vételesen megengedte ig. tanácsunk, hogy fia most évközben vétessék föl a sepsiszentgyörgyi főgimnázium negyedik osztályába.

A vallásügyi tanterv módosítására és az iskolai imádkozás bevezetésére vonatkozó kollégiumi vélemények részletes tárgyalása során arra a egyetemesre jutott ig. tanácsunk, hogy az intézetenként különböző gyakorlat némi egyeztetése föltétlenül szükséges, minél fogva, főt. Püspök aa. elnöklété alatt, Kenessey Béla, egyházker. főjegyző és dr. Sárkány Lajos, tanügyi előadó aaiból álló bizottságot küldött ki a beérkezett javaslatok megvizsgálására és legalább is a főbb elvekben kívánatos egyöntetű eljárás módzatainak javaslatba hozása iránt.

Az egyházkerületi közalap m.-n.-zsombori birtokának bérlője: Brunner Jakab bemutatván a vízi malom helyreállítására vonatkozó költségvetést, mely szerint e munkálatok 2400 kor. költségbe kerülnének, ig. tanácsunk mélt. Lészay Ferencz ig.-tanácsos aat kérte föl arra, hogy belátása szerinti módon intézkedjék a szükséges javítás foganatosítása iránt.

Ugyancsak Lészay Ferencz aat kérte föl az ig. tanács arra is, hogy a közalap boosi birtokát, dr. Sárkány Lajossal egyetértve, becsülje meg, hogy ez alapon érdemileg foglalkozhassék az ig.-tanács Vajda Károly, ottani bérlő amaz ajánlatával, mely e birtoknak 30,000 korona árban való visszabocsátását kéri.

Ezekkel az újabb megbízásokkal kapcsolatban, meleg szavakban fejezte ki elnöklő főgondnok aa. az ig.-tanács halás elismerését Lészay tanácsos aa. fáradtságot nem ismerő szives szolgálatkészségéért, melylyel az egyházkerület fontos gazdasági kérdéseit mindig a legsikeresebb megoldásra juttatta.

A sepsiszentgyörgyi kollégiumi előjáróság 2 tanár részére, a székelyudvarhelyi pedig egy tanár részére ötödéves kórpótlékot kívánt folyósítani, de miután a szolgálati idő számításánál a közokt. miniszterium ide vonatkozó rendeletét figyelembe nem részesítették: a folyósítás engedélyezhető nem volt.

Lészay Ferencz és Maksay János kiküldötteknek a budapesti bérházak megvizsgálásáról szóló jelentését tudomásul vette az ig.-tanács.

A Kendeffy Elek-féle alapítvány kamatjövédelmének dr. Borcsa Mihály, beteg tanár fia részére való folyósítását megengedte ig.-tanácsunk.

Czirmay Zoltán, püspöki titkár részére, a névkönyv szerkesztéséért járnai szokott 100 kor. tiszteletdíj kiutaltatott.

Számvevői előterjesztés alapján jóváhagyást nyert a sepsiszentgyörgyi egyházközség és szászvárosi kollégium ez évi költségvetése, és pedig az utóbbi, az elene beadott felebbezés elutasításával.

A theol. fakultás tanárkara már évek óta nem szolgáltatván be az egyházkerület központi nyugdíjalapjába a theol. ifjaktól e célra szedett járulékokat, a nyugdíjkezelő bizottság ide vonatkozó javaslatának mellőzésével, kimondotta ig.-tanácsunk e járulékok beszedésének kötelezettségét de a theol. tanárok jogos kívánalmának lehető teljesítése céljából egyuttal bizottságot küldött ki a központi nyugdíjintézet alapszabályainak módosítására vonatkozó javaslatátétel végett.

A marosvásárhelyi kolleg. 1902. évi költségvetése, némi megjegyzésekkel, szintén jóváhagyást nyert.

A görgényi egyházmegye tanácsa szabályrendeletet alkotván az adminisztrációban pontatlan lelkészekkel szemben követendő eljárás tekintetében, azt fölterjesztette jóváhagyásra. Minthogy azonban a szabályrendelet alkotás joga a közgyűlés hatáskörébe tartozik e szabályzatot is visszaadta ig. tanácsunk közgyűlési tárgyalás végett.

Ezek után közleg. bírósággá alakult át ig. tanácsunk és e minőségében Forró Dénes, volt szentlászlói pap aának perújítási kérését tárgyalta, de kénytelen volt azt az idevonatkozó első bírői végzés feloldásával visszautasítani, minthogy a zsinati törv. 358. §-sa értelmében ily esetekben újítási kérésnek helye nincsen.

A tekei egyházközség indokolt kérésére megengedte igazgatótanácsunk, hogy a már egy év óta üresen álló papi állomás betöltése még egy félévig elhalasztassék, hogy az intercaláris jövédelméből a par. chialis épületek teljesen rendbe hozassanak.

Fülöp Gyula ó bretteyi lelkész az ottani postaügynökség elvállalására kért engedélyt, minthogy azonban a mellék-foglalkozások szabályozása tárgyában kiadott rendelet a postamesteri mellékfoglalkozást teljesen eltiltja, kérése teljesíthető nem volt.

Marosvásárhelyi kollegiumunk előjárósága biztosítani óhajtván Bedőházy János, volt tanár aa. tudását és érdeklődését a kollegium iránt jövőre is, öt tiszteletbeli tagjául választotta, — igazgatótanácsunk azonban nem vehette tudomásul a választást, mert törvényeink értelmében az előjáróságnak csakis közgyűléssileg választott tagjai lehetnek.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter részletes felvilágosítást kívánván igazgatótanácsunktól a kendilónai egyházközség által közvetlenül hozzá fölterjesztett ev. ref. ifjúsági egyesületi alapszabályokra nézve, — igazgatótanácsunk erre azt a választ adta, hogy miután a jelzett egyesület működése egészen az egyház keretén belül mozog, azoknak kormányhatósági jóváhagyása nem szükséges.

Balogh Sándor mező bodoni lelkész azzal a kéressel járul igazgatótanácsunkhoz, hogy a Nemes Árpáddal szemben állítólag fönnálló 60 korona követelése egyházi közigazgatási uton hajtassék föl. Minthogy azonban a követelés az ellenfél által el nem ismerttetett, folyamodó a rendes per útjára utasított.

Ezek után még néhány apróbb ügy nyert elintézet, mire elnök aa. az idő előhaladottsága okán az ülést bezárta és az előkészített ügyek további tárgyalására új ülést tűzött ki február hó 27-ére.

Irodalom.

Néhai Szász Domokos erdélyi püspök hátra hagyott negyven egyházi beszéde. Kiadja Szász Károly ref. püspök. I. kötet: I—XX beszéd. — Ára füzve 4 korona. (Folytatás.)

A három husvétii beszéd elseje a szenvedésekről beszél, azokról, a melyek diadalra vezetnek. Minden igaz ügyet Isten oltalmaz s azért szenvedünk, hogy azok által megdicsőíttessünk. A másodikban szines ecsettel s a lelkiállapotok mesteri rajzával alkotott képek gyanánt, sorban vonulnak el szemünk előtt: Jeruzsálem hitelensége, melyet egy új szárnyü bűnnel tetéz, a sejtelmes némaságban zokogó vérző szivek, a fohászodó asszonyok halk panasza, az üres sír, a feltámadás evangyeliúmát hirdető angyalok, Magdolna és a Mester, miközben megzendül a diadalmas kiáltás: Feltámadott! A harmadiknak tárgyalása így kezdődik: »Az emberek azt szokták mondani: Kicsoda tér vissza a sírból valaha? Ha az ismeretlen, síron túli világ felől bizonyos hirt hozna nekünk valaki, akkor elhinnők! Hogyan, Atyámfia, hát nincsenek fülteik a hallásra, hogy megértsétek azt a hirt...« »Angyalok, 11 apostol, a kételkedő Tamás. Pál, 500 atyafiak...« Miről van szó e husvétii prédikációkban? Hogy föltámadott. De hogyan, miképpen? A szerető lélek képzelgéséről van itt szó? Viziókról? Szellemi feltámadásról? Tanai, példája halhatatlanságáról vagy nem tudom még miről? A mint ezt anynyifélekép csavarták el a raczionalista szónokok. Nem, hanem a valóságos feltámadásról, mint behonyított történeti tényről. »Ne ingadozzatok igaznak vallani e tényt!« »Egy oly idvezítő, ki a halálban maradt, nem Idvezető.« »Mit segíthetne ő neked, atyámfia, ha nem élne?« »És az ő élete a te életed.« Lelki feltámadásunk e földön, örökéletünk a síron túl.

*

Az ember könnyen esik abba a tévedésbe, hogy nincs könnyebb dolog a világon, mint pünkösti beszédet írni. Én ezt nehezebbnek tartom a karácsonyinnál, husvétinál, mert míg ezeknél, ha a hitet sikertül felébreszteni, mindenki tudja, hogy miben higgyen, míg a Szent-Lélek ünnepén még kellő hit mellett is homályban marad a hit tárgya, a tény. Mi az a Szent-Lélek s az ő munkája? Mert nem holmi lelkesültség, szent tűz, bátorságról van itt szó! Egy merész vallomást tesztek, vagy ez a vallomás inkább nagy járatlanságot mutatja, hogy egyetlen igazán mélységes pünkösti prédikációt ismerek s ezt a lipcsei Ahlfeld írta s már kezdő szavaiban is sejteti, micsoda felségesen mély dolgokat akar mondani. A földnek nem ama észrevétlen fordulataról van szó, mint karácsonykor, nem is a husvétii napok félő bizonytalan bimbairól; most Pünkösten teljes élet diszlik Isten kegyelemmunkájának a bűnös emberi nemen, szintén három ily lépcsőzete van. A karácsony a nap szent fordulása; hogyan remegnek az első hit fakadozó bimbai a husvétii napokban, Pünkösten azonban a szivek teljesek, minden napvilágra tör. Karácsonyod keresztséged napja, a Husvét az, mikor első szerelemmel valod az Urat, a Pünköst ébreszti fel igazán szivedet, hogy adja ki a mije van, teszi a szendergő vallást öntudatos hitté. A Szász D. első pünkösti beszédének textusa azonos az Ahlfeldével és kifejti, hogy mi Isten lelke bennünk? A vallásos ismeretek sugara, minden szent érzés fölébredése és nemes tettek hevitő erő. A pünkösti második beszéd első és fő részében szabad átdolgozása Spurgeon »Jézus iránti szeretet« cz. Énekek-éneke I. 7. Te, kit az én lelkem szeret... alapján irt beszédének, a melyben a nagy szónok az egyházat, mint ékes menyaszonyi, a völegény iránti lángoló szerelemből, majd nem a vértanúság kinjába, a máglyák tűzébe akarja vezetni. Védi a rajongó buzgóságot, mert a Krisztus méltó, hogy érette az egész emberiség, ha kell, feláldozza magát.

„Voltak a keresztyénségnek vértanúi, kiknek önfeláldozását a böles világ szánakozó gunynyal rajongásnak, esztelenségnek nevezi: én sírjaikra az elismerés koszoruját teszem, mert szívöket azért adták oda, ki magát érettük keresztre feszíteni engedé.” Szász Domokos ezeket az üldözött keresztyénség katakombáiból feltörő, a martirok ezreinek jajszavaitól áth evült hangokat, miket most nem tud elviselni a világ, elméje idegszálainak finom szövétén átszűrve, — megszelídítette. Idyllikus béke szent áramlata rezeg végig beszédén, a mely a szép kitételek áradata pompájában és fényezésében csillog. (Vége köv.)

*

E rovatban ismertetett művek mind kaphatók *László Albert és társa*, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kizárólagos bizományosa protestáns irodalmi könyvkereskedésében — *Debreczen*

Lapszemle.

A *Debreczeni Prot. Lap* 6 ik és 7-ik száma nagy értékű tanulmányt közöl *dr. Bartha Béla* jogakadémiai tanártól »A jogi szakoktatás reformja, s a jogakadémiák sorsa« czimmal. A jogi szakoktatás reformja napirenden lévő, aktuális kérdés, s magyar ref. anyaszentegyházunkat már csak azért is a legközelebb-ről érdekli, mert egyházunk négy jogakadémiát tart fenn, s ez intézetektől várja első sorban a jogilag képzett, hitbuzgó világi elemek nevelését. A Bartha B. gondos, tájékoztató tanulmányában szakértő szemmel vizsgálgatja a mai jogi szakoktatás bajait, s keresi azokra az orvosszert. Ilyen bajok: a korszellem, mely önző, léha, felületes, kerül a komoly munkát, de munka nélkül a földi élet összes örömeit élvezni akarja; nem a valódi tudásnak, hanem az akármilyen keservesen kiszorított oklevélnek dolgozik, de az életben annál követelőbb stb. Egy másik nagy baj, a mi hamarabb és könnyebben orvosolható, a vidéki s főleg prot. jogakadémiák elleni érthetetlen animozitás, s evvel kapcsolatban a budapesti egyetemnek hallgatókkal, vizsgálatokkal és szigorlatokkal, a kolozsvári egyetemnek szigorlatokkal való képtelen tulzsufolása, túlterhelése. Evvel szemben a reform legfőbb követelménye a decentralizáció. A bajok egy része továbbá a jogakadémiák beléletében forog fenn, t. i. a tanárok száma, javadalmazása, tanszékek csoportosítása stb. tekintetében nem mindenik felel meg a szükségnek és követelményeknek, e bajon már csak pénzzel lehet alaposan segíteni. Baj a tanszabadság roszul értelmezése, illetőleg roszul alkalmazása is, de jól esik látnunk, hogy e részben a sokszor lenézett prot. jogakadémiákat nem érheti vád, mert azokon a fennálló előadásra járási és kollokviumi kényszer a viszonyokhoz képest az átlagosnál jobb tanügyi eredményt biztosított. B. B. tanulmánya további részében a vallás-és közokt. ügyi miniszternek a jogi szakoktatásügyre vonatkozó reformterveit ismerteti nagy szakértelemmel, figyelembe véve és méltatva e kérdés újabb történeti fejlődését. A reform legfőbb követelményeül a már említett decentralizációt és az elméleti jogi képesítéség egységesítését állítja fel, hogy t. i. ne legyen az ügyvédi, bírói, közigazgatási és pénzügyi praxis megkezdéséhez különböző, egymástól eltérő elméleti képzettséget igazoló vizsgálatokon át jutni. — Ugyancsak a 6—7. számban *Vincze Ödön* diósadi lelkészről van egy cikk a „*Számok világából*“, melyben szokatlan dagályos és bőbeszédű bevezetés után a hazai vallásfelekezetek 1900. évi állapotát ismerteti az orsz. statisztikai hivatal kimutatása alapján, felemlítve a vallásfelekezetekből kilépettekre, a keresztségben, esketésben részesítettek. ki- és áttértekre vonatkozó összehasonlító adatokat, valamint azt, hogy a különböző felekezeteknél milyen arányban van a magyar nyelven végzett istentiszteletek $\frac{1}{10}$ -a a nem ma-

gyar nyelvű istentiszteletek számával. A közölt arányszámok alapján — a ref. és unit. felekezeteket kivéve — szomoru következtetéseket vonhatunk le a hazai vallásfelekezetek magyarságára és ezzel kapcsolatosan helyesen jegyzi meg V., hogy »mindaddig, a míg magyar földön idegen szavakban nyilatkozik meg az istentisztelet módja, addig nem képzelhető, nem is lehetséges egységes, önállóan kikerekedett magyar állameszme, s ennek alapjára épített önálló magyar alkotmányos államtest, mivel az a conservatismus, mely az egyes idegen ajku egyházakat a magyar haza földjén istentiszteleti nyelvük megértésére sarkalja, ugyanaz fog mindenkor leghatalmasabb gátul szolgálni az egységes magyar nemzeti állam czéltudatos törekvéseinek útjában...« *Padrah Sándor* kir. közjegyző a 6 és 7-ik számban is folytatja „*Református hitűség és áldozatkészség*« czímen polemiáját Sütő Áron ellen, s e cikkében is éles dialektikával és erős kálvinista öntudattal, egyházas ép érzékkel fejtegeti a ref. népiskolák államosításának az egyházra nézve káros következményeit és azt a bűnös hanyagságot, mely miatt sok helyt egész könnyedén csúsznak át a ref. iskolák az állam tulajdonába. Bizony szomoru dolog az, egyik legnagyobb, legfájóbb sebe jelenben egyházi életünknek, csaknem divattá vált az a törekvés, hogy lerázhassuk iskoláinkat magunkról, még olyan helyeken is, a hol egy kis erőfeszítéssel, utánnajárással meg lehetne menteni azokat. Nem akarjuk észrevenni, hogy mekkora veszteség az iskolák elállamosítása egyházunkra nézve, majd a jövőben fogja megboszulni magát a mi mostani bűnös könnyelműségünk és érzéketlenségünk.

A *Prot. Egyh. és Isk. Lap* 7-ik számában „*Követendő példák*« cz. cikkében Sz. F. méltatja a dunamelléki egyházker. új főgondnokának: Darányi Ignácznak a budapesti egyházközség részéről, s Hegedüs Sándor budapesti főgondnok, volt egyházker. főgondnok-jelölt, tehát volt ellenfele vezetése alatt történt üdvözlése alkalmával elhangzott jelentős nyilatkozatokat. Igaza van a cikkzőnek, midőn öröndetes jelnek, jobb jövő zálogának tekinti e valódi nemes prot. érzületből fakadt szavakat és eljárást, mert a kik saját jogos önérzetük mellett nem tévesztik el a közérdek magasabb szempontjait és ennyire becsülik egyházukat, azok iránt az egyház kisebb szolgálai és hívei is bizalommal lehetnek. Erre szükség is van, mert az egyetértés erőt nevel, életet fejleszt, az erőfokozás pedig eminens életérdeke ma a protestantismusnak. A két világi Dignitarius beszédük további részében a lelkészképzés emelését hangsúlyozta programszerűen és kifejezést adott az e téren való reform nyilvánvaló szükségességének. — Ugyane számban olvassuk a *Kovács Sándor* székfoglaló beszédét, melyet mint a budapesti ref. egyházközség új főgondnoka a presbiterium febr. 8-iki ülésében mondott. Érző az állásával járó nagy terhet, de erősíti az a tudat, hogy az ország központjának kálvinista egyháza meg nem állhat, vissza nem fejlődhetik, annak haladnia kell ugy a vallási élet, mint az anyagi fejlődés terén. Ki kell szavaiból emelnünk azt az ismert, de elégszer nem ismételtető igazságot, melyet a budapesti ref. főgimnázium jó hirnevének fejlesztésével mond, hogy „az egyházas szellemű jó iskola a protestantismusnak nélkülözhetetlen veteményeskertje.“ — Ebben a számban kezdi meg *Kapi Béla* evang. segédlelkész tanulmányát a socialismusról „*Szociális kérdés és a ker. erkölcsstan*« czímmel, melyet a 8-ik és köv. számokban is folytat. Bevezetésében jellemezvén a letűnt XIX. század vivmányait és óriási munkásságát, kiemeli, hogy e század alkotásának árnyéka a XX. sz. utjára esik. A mult század egy nyílt kérdést hagyott örökségül az újra, ez a legnehezebb kérdés: a *szociális kérdés*. A szociálizmus oly régi, mint maga az emberiség, leghelyesebb magyarázatát a történelemből lehet levezetni. A szociálizmus — a történelem tanúsítása sze-

rint — egy örökös eszme, tartalma: az elnyomott társadalom jogkövetelése, társadalmi osztályok harca, de miután e harcban a gazdagok és szegények által mindig egymással szemben, egyszersmind nemzetgazdasági kérdés is. A tanulmány további részéről, hogy milyen viszonyban van a szociális kérdés a ker. erkölccsal? az ép ítélő érzékre valló tanulmány befejezése után szólunk. — A 8-ik számban Sz. F. „*A küldetés áldásai*” czim alatt Bertraud hirneves Afrika kutató előadásai alapján a külföldi ker. missziók nevezetes eredményeiről, áldásairól szól, melyek ékeesen szóló bizonyítékai a keresztyén hit világmeggyőző hatalmának.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Főtörvényszéki ülés. Kerületünk fegyelmi bírósága folyó évi márczius hó 21-én Kolozsvárt az igazgatótanács ülésében d. e. 10 órától kezdődőleg ülést fog tartani.

Szabolcska elégtétele. Örömmel adhatunk hírt immár arról, hogy Szabolcska kollegánknak úgy személye, mint törvényes álláspontja teljes elégtételt nyert a Miniszter ez ügyben kiadott legutóbbi leiratában. A Miniszter elismeri, hogy Szabolcska ismeretes eljárásával „*hitoktatói kötelességét*” teljesítette, midőn tanulóit a kath. misétől eltiltotta és „*sajnálátát fejezi ki*” azon megrovási szavak felett, melyek egy korábbi leiratban őt „*méltatlanul és érdemtelenül érték*” Egyben elrendeli a Miniszter, hogy:

1. »A tanítóképzők rendtartásának a tanárookra vonatkozó pontjai a felekezetek hitoktatóira *csak annyiban alkalmazandók*, amennyiben a *vallásfelekezetek békéjét és jogait biztosító alaptörvények megengedik.*»

2. »Istentiszteleti kérdéseknél *általánosító* rendszabályoknak helye nincs.«

3. »Ilyen kényes és nagyjelentőségű kérdésekben *minden állami igazgató* tapintatától elvárja a Miniszter ur, hogy hatáskörét *semmiféle ürügy alatt tul ne lépje.*»

4. Végül elrendeli, (t. i. a Miniszter úr) hogy a szorosán nem vallásos ünnepélyek *az intézet dísztermében* tartassanak meg, hogy még *ürügy se lehessen* vallásfelekezeti viták és kérdések felvetésére.«

Az ügy ilyen elintézését vártuk is. Megtörtént mégis örvendünk, mert bizony manapság sok minden másként is történik, mint a hogy történnie kellene. Hitoktatóinknak pedig ezeket a pontokat figyelmükbe ajánljuk.

Hegedüs Sándor miniszter lemondása. A sokat rebesgetett tény bekövetkezett. Hegedüs Sándor megvált a keresk. miniszterségtől. Politikai vagy személyes motivumait nem keressük; csak emlékeztetünk arra, hogy Hegedüs ellen a *néppárt* harcolt ádáz gyűlöléssel. Bizonyára soknak tartott két protestáns minisztert. Most csak egy maradt. A távozó miniszter a Vaskorona-rend első osztályát kapta. Utóda *Horváth Nándor* lett, a volt nemzeti párt elnöke.

Nagy-szebeni egyházmegyénk és egyházunk élénk tevékenységet fejt ki a hitélet és egyháziasság emelésére. Az egyházi-értekezlet csak a napokban tartott ülést *Mihályfalván*, hol az esperes *Nagy József* szép megnyitója után *Horváth István* bürkösi lelkész tartott gyönyörű felolvasást «*Szent Péter Rómában és a XIX. században*» czimen, melyet lapunk közölni szerencsés. Élénk eszmecsere folyt több gyakorlati egyh. kérdés felett is. Az egyházközségben az Emke védnöksége alatt *ref. énekkar* alakult, mely febr. 15-én szép estélyt rendezett. Alakult „*Magyar protestáns Nőegylet*” is, mely márczius 9-én tartja hangversenyét, hol felolvas dr. *Vértessy Gyula*; énekszámot adnak elő: *Lám Annuska*, *Székely Istvánné*, *Joncsik Imréné*; szaval *Bod Péterné*; énekel *Hosszu Erzs* és hegedül *Hosszu Elemér*. — Örvendünk a derék munkának!

Parádi-ünnepély és alapítvány. Vettük és adjuk a következő felhívást:

«*Parádi Kálmán* kolozsvári ref. collegiumi tanár, egyházkerületünk tanügyi előadója, a jelen iskolai évvel harminczöt évi szolgálat után nyugalomba vonult.

Harminczöt évig birniszép állást, csak szerencse, melyet Isten a maga választottainak juttat osztályrészül; de harminczöt éven át magasan kiemelkedő eredménnyel töltöni be a munkakört: ritka egyéni érdem. Parádi Kálmán fénylő tehetség-1 és tudással, valódi hivatottsággal és kiváló sikerrel dolgozott. Kik tanítványai voltunk, mindig vágyakozó örömmel vártuk tanítási óráit, melyeket sohasem éreztünk nyomasztó tehernek, hanem felemelő és építő élvezetnek. Magyarázataiban és kérdezéseiben igazi mester volt; páratlan világitással domborította ki a lényegét s a mit tanított, megtanulni is kellemes munka volt. Tanvezető-tanári és egyházkerületi tanügyi előadói tisztében a mult tapasztalataiból és a jelen eszméiből született vezérként kitűnő érzékkel és éles látással választotta és jelölte ki a helyes irányt. És kitűnő tudós ő irodalmi munkásságában is, melyet szaktárgyaiban: a természetrajzban, bölcsészethben és a tanügy terén fejtett ki.

A kolozsvári ref. collegium előjárósága és tanári testületének tagjai, kik nagyrészen tanítványai voltunk, úgy érezzük, hogy tanártársaknak és tanítványoknak kötelességünk elismerésünknek kifejezést is adni. E végből Parádi Kálmán tiszteletére nyugalomba vonulása alkalmából, 1902. márczius 23-án, virágvasárnapon d. e. 10 órakor a collegium tornacsarnokában ünnepet tartunk és nevére gyűjtés útján collegiumunknál kitűnő szegény tanuló számára ösztöndíj-alapítványt teszünk. Ezért tisztelettel és bizalommal kérjük Parádi Kálmán összes egykori tanítványait, barátait és tisztelőit, jöjjenek el ez ünnepre és sziveskedjenek e gyűjtő-íven gyűjteni a Parádi Kálmán nevére teendő alapítványra. Kérjük, hogy a gyűjtő-ívet a begyűlt összeggel Balogh Károly ref. coll. tanárhoz, a bizottság elnökéhez (Kolozsvár, Farkas-utca 13. sz.) 15 napon belül beküldeni sziveskedjenek.

A kolozsvári ref. collegium előjárósága és tanári kara nevében, Kolozsvárt, 1902. januárius 12. hazafias tisztelettel: *Kovács Dezső*, biz. tag. *Balogh Károly*, biz. elnök. *Szpródi János*, biz. jegyző.»

E sorokhoz nem sok hozzátenni valónk van. Magunkat becsüljük meg, ha becsüljük jeleseinket. Parádi közülünk való, a legelesebbek egyike. Hisszük, hogy megbecsüljük magunkat és segítünk hozzá s egy kalvinista tanárhoz méltó, *gyümölcsöző emléket* állítunk neki.

Kettős aranymenyegző. Középjait egyházunkban febr. 22-én ritka szép ünnepély folyt. Két pár aranymenyegzőjét ülte meg nemcsak a család, hanem az egész gyülekezet a templomban. *Id. hidi Nagy István* és neje *Dombi Lidia* volt az egyik, kik 1848-ban; *Benkő József* (bács) és neje *Szabó Lidia* a másik, kik 1851-ben keltek egymással házasságra ugyan ezen napon. 50 gyermek, unoka és dedunoka kísért a párokat s velük ment az egész falu az istenházába, hol az „örömpárok” az urasztali-téren kijelölt helyre állva, ének, alkalmi beszéd és hálaadó-ímából állott ünnepélylyel ülték az oly ritka aranylakodalmat. Menynyi örömmel s fájdalommal vevést könny hullott ott e napon! A buzgó lelkész, *Kövér András* esperes rendezésében egy felséges „*belmissziói-cselekedetté*” emelkedett az ünnepély, melyen az egyházi előjáróság testületileg vett részt. Hatása egyházi szempontból is alig ecsételhető — írja tudósítónk. Mi a magunk részéről teljes örömmel jegyezzük fel ezt. Valóban az *alkalmiság* a vallásos élet ápolására megbecsülhetetlen. Az előkészített talaj igazán fogékony a jó mag iránt. „*Aron is megvegyétek a jó alkalmatosságot!*”

A „*Bethlen Gábor szobor*”-ra a bizottság kimutatása szerint ez év febr. 1-éig begyűlt 39.497 korona 65 fillér. Tekintve, hogy a gyűjtés nem rég indult meg, elég szép eredménynek mondható. Biztosok va-

gyunk benne, hogy az a magyar nép, mely a nemzeti lét tekintetében oly sokat köszönhet a nagy fejedelemnek s az a protestáns magyarság, mely csaknem lételet köszönheti neki — buzgón munkál közre emlékének méltó megörökítésére áldozni. Pénzküldemények — a legcsekélyebbek is — a „Bethlen Gábor szoboralap-bizottság” czimére *Nagy Enyedre* küldendők.

Rákóczy ünnep. A főiskolai ifjuságok azon mozgalmában, mely a Rákóczy és társai emlékét megbélyegző 1715-iki 49 t. cz. törlésére irányult egy új s igen helyes fordulatot hozott a *sárospataki* főiskola ifjusága. Határozata így hangzik: »*Annak a törvénynek ott kell maradnia a magyar tárvénytárban sértetlenül; ott kell maradnia az akkori törvényhozás s a szolgává tett nemzet önmagukat megcsufoló kényurainak örök szégyenül; ott kell maradnia a Rákóczy Ferencz tragikus sorsának gyászos pecsétjéül; ott kell maradnia az égrekiáltó igazságtalanság sötét mementójául és ott kell maradnia a magyar nemzet által viselt töviskorona együl tüskeszálául.* Hadd fájjon a magyar szívnek mindig, ami Rákóczy Ferencznek fáj! A fájdalom ébren tart és emlékeztet, és a nemzeti nagy eszmék, nagy érzések, nagy elhatározások, a legtöbbször, nagy fájdalmak gyermekei. — Ha mondja — a Rákóczy és társai érdemeinek törvénybeiktatására indul mozgalom: ahhoz lelkesen csatlakozik. Addig is indítványozza: 1903 jun 16-án, 200 éves tordulóján annak mikor Rákóczy a szabadság zászlóival a határt átlépte, tartásnak Budapesten Rákóczy-ünnepélyt s kérjék memorandumban érdemei törvénybe iktatását s hamvainak 1915 ben hazaszállítását.

Az „üldözött” papisták. Valóban jajgathatnak a papisták hazánkban üldöztetésük miatt. Ime Majláth erd. kath. püspök a tanulóknak jezsuitáival városról-városra 8 napi „lelkigyakorlatok”-at tartat. És... a nagyszabeni m. kir. állami főgimnázium róm. kath. tanulói 8 napig felmentetnek az iskolába járás alól. Valyon mi lesz, ha hazánk 7 bevett vallásfelekezete, mindenik külön-külön időben »lelkigyakorlatokat« tartat az állami iskolába járó növendékeivel? — Egy másik: Budapest *közégsi* iskoláiban XIII. Leo pápa jubileuma alkalmából szünetelt a tanítás s még a más felekezetek vallás irái sem engedtek megtartatni. Pedig hát ez még vallási ünnep sem volt, hanem „tűntetés a pápai uralom mellett.” Valóban megható, mit kell nálunk a hithű kath.-nak szenvedni.

Sepsi-Szentgyörgyön az 5 ik estélyt tartotta a ref. társaság, melyen a tanítónőképző ref. növendékei teljes számmal vettek részt. Dr Bene István ügyvéd, presbyter tartotta a felolvasást a vallás- és egyházellenes rossz szokásokról; szavalt Kovács Lenke; énekeltek a polg. fiu-iskola ref. növendékei. Jövőkor márcz. 20-án *Borszékiné Nagy Juliánna* tan. kép. tanárnő fog felolvasni.

Tüzvészek. Ilyefalván, Papolczon, de különösen *Siklódon* (Udvarhely m.) nagy tüzvész dühöngött. Utóbbi helyt a kár meghaladja a 30 ezer koronát. 17 ref. székely gazda vesztette el minden ingó vagyonát. Segítségét szívesen vesz ottani papi hivatalunk is a károsultak javára. U. p. Etéd.

A Magyar Prot. Irod. Társaság febr. 17-én *Hegedüs* Sándor vil. elnök vezetése mellett választmányi ülés tartott. Főbb pontjairól a pesti lap után a következőket irhatjuk. Megörökítették *György Elek* vál. tag emlékezetét. Tudomásul vették az 1901. évi számadások megvizsgálásáról szóló jelentést, mely szerint — a tagdíj hiányos befizetése miatt — a mult év mintegy 500 korona deficizzel zárodott le s elrendelte a választmány, hogy a hátrálékosokat az ügyész törvényen uton is szorítsa fizetésre. A társulati tagok száma a mult évi miskolci vándorgyűlés alkalmával 140 taggal szaporodott. Az 1902. évi költségvetést 15 ezer korona jövedelemmel s ugyanannyi kiadással elfogadta a választmány. Módosította az alapszabályokat

és pedig: két alelnöki állás szervezendő, három koronás tagsági kategória is állítandó be, s szervezendők a vidéki körök. Az 1902. évi kiadványok lesznek: 1. Protestáns Szemle, kibővítve 10 iv „Egyház Adattár”-ral, melynek szerkesztésével *Pokoly József* visszalépése folytán *Stromp* László pozsonyi theol. tanár bizatott meg. 2. A tudományos könyvsorozatban: Kálvin Intitutiójának első kiadása *Nagy Károly* fordításában. 3. A „Házi Kincstár”-ban *Szabolcska* Mihály „Áhitat, szeretet” cz. verskötete, és ha elkészülhet *Kenessey* Bélától egy kötet „Keresztyén női jellemképek”. A „Koszoru”-ban tiz új füzet dr. *Kecskeméthy* István szerkesztésében; ezeknek írói díját ismét *Hegedüs* Sándor vil. elnök ajánlotta fel. Még néhány apróbb ügy elintézése után az ülés véget ért.

Egyházmegyei választások. A pesti egyházmegye esperesévé nagy többséggel *Mády* Lajos ujpesti lelkész választatott meg. Lelkeszi tanácsbíróvá megválasztatott *Benkő* István rákospalotai lelkész, lelkészi aljegyzővé *Haypál* Benő budai lelkész, világi jegyzővé gróf *Teleki* Tibor gyömrői nagybirtokos. A bizottság szűkebb körű választást rendelt el egy lelkészi tanácsbírói állásra *Petri* Elek budapesti theol. tanár és *Gönczy* Benő gödöllői lelkész közt

Nyilvános köszönet. Tekintetes *Mészáros* István főszolgabíró, birtokos és örökös tiszteletbeli egyházzogdnok úr, mint maga írja, követve azon szép és nemes példát, mit boldog emlékü édes atyja, néhai *Mészáros* Ferencz és anyja, *Magyari* Sára az 1848—49. évi forradalom okozta romokból új életre kelt egyházunk számára tett adományokkal megmutattak: felesége *Kovács* Julián özvegyasszonyával egyetértőleg, egyházközségünk számára bordó színű peluchéből, arany himzessel szőszék takarót készített ezen felirattal: „Meggzárad a fű, a virág elhull; de a mi Istenünk beszéde megmarad mind örökké.” Ezs. XL. 8 E szőszék takarót a szürke vászon védő takaróval és a téli nedves levegőtől leendő megóvás czéljából készítettett záros ládával együtt 400 korona értékben azzal az óhajással adták át egyházközségünknek, hogy: a mi imádvá szeretett nemes és szent ekklézsiánk örökéletű legyen és ezen csekély adományuk minél többeket buzdítson az egyház iránt újabb és újabb áldozatkészségre. Igérik, hogy ha a teremő, megtartó és megszentelő Isten életüknek kedvez és megsegíti, jelen adományukat igyekezni fognak tovább folytatni

Midőn egyházközségem nevében ez úton is hálás köszönetet mondok ez értékes adományért, mely csak folytatása azoknak az áldozatoknak, melyeket tekintetes *Mészáros* István úr egyházközségünknek kiépítése, megerősítése czéljából évtizedek óta tanácsban, időben és munkában hozott: kérem a jó Istent, hogy a jó szívu adakozókra áraszsa ki áldásait, segítse őket igéretük teljesítésére és adjon egyházközségünknek, egyetemes egyházunknak *Mészáros* István úrhoz hasonló áldozatkész, hithű és buzgó tagokat, mert akkor a pokol kapui diadalmat nem vesznek azon soha. Felvincz, *Szécsi* Ferencz ev. ref. lelkész.

Köszönet nyilvánítás. A márkosfalvi ev. ref. egyházközség híveit 1901. évi december hó 25-én azon öröndetes meglepetés érte, hogy egy jöltevő angyal, ki nevét a titok leple alá rejtette, egy világos peluche szószéktakaróval ajándékozta meg. A takaró kerekben arany rojttal és széles arany zsinorral van szegélyezve; a közepén cser faágból és buzakalászokból koszoru és e bibliai idézet: „ki Istenben bizik, meg nem csalatkozik”, arany fonallal himzett diszitmény ékesíti. Értéke 100 korona szakértői beclés szerint. Tudakozódásom után sikerült a nemes lelkü ajándékozót kézdivásárhelyi lakós tekintetes *Barabás* Gergelyné született *Roeder* Laura urasszonyban megtalálni. Fogadja a nemes lelkü urasszony becses ajánkáért, e helyen is, úgy a magam, mint egyházam hálás köszönetét. Áldja meg az isteni gondviselés hosszú élettel, egész séggel, hogy még sok ehez hasonló kellemes meglepetést szerezhessen szegény református híveinknek. *Márkosfalván* 1902. január hó 12-én.

Kelemen Győző,
ref. lelkész.

Köszönet. Férjem Lőrinczi József farczádi ref. pap halála óta és ma is ágyban fekvő beteg lévén: ez úton kell köszönetet mondanom mindazon egyeseknek- és első sorban a főtiszt. és méltóságos püspök urnak, kik férjem halálából kifolyólag írásban és szóval részvételüket fejezték ki; nemkülönben a farczádi kebli tanácsnak részvételén kívül felejtethetlen férjem emlékének jzkönyvében való megörökítése miatt és a farczádi egyháznak, mely sirját bepaldoltatta, a temetésre jövő idegeneket ellátta, koporsójára koszorut rendelt és a gyászjelentések árát hordozni szives volt. Farczád, 1902. febr. 23. Tisztelettel özv. *Lőrinczi Józsefné, Kis Róza*

Lapunk mai mellékletére felhívjuk olvasóink figyelmét.

Hivatalos rész.

499—1902. TANKÖNYV ENGEDÉLYEZÉS.

Kolozsvár sz. kir. város és Kolozsvármegye Földrajza. Az elemi népiskolák III. osztálya számára. Irta: Gombos Antal coll. tanító. Kolozsvárt, 1901 című népiskolai tankönyvet szabályszerű bírálatok és ellen észrevételek alapján a kolozsvármegyei elemi és népiskolákban tankönyvül való használatra engedélyezte.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának,
Kolozsvárt, 1902. február hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

489—1902. KÖRLEVÉL

Mindenik collegium t. Előljáróságához

A vallás és közoktatásügyi Miniszter ur f. é. január 24-én 6168 szám alatt a következő felhívást intézte hatóságunkhoz.

»Tekintettel arra, hogy az eddig öt évenként rendezett országos ifjúsági tornaversenyekről a középiskolák és tanítóképezdek egy-egy évfolyamának növendékei rendszeresen elmaradnak, szükségesnek látom azon intézkedésnek megtételét, hogy ezentúl az országos ifjúsági tornaversenyek négy évenként rendeztessenek.

Ezen négy évi időszakon belül pedig az országos tornaversenyt követő tanévben intézeti, illetve helyi, — a következőben kerületi — ezután ismét intézeti, illetve helyi tornaversenyek tartását tartom czélszerűnek.

Ekként a folyó 1901/1902 tanévben intézeti, illetve helyi az 1902/1903 tanévben kerületi — 1903/1904 tanévben ismét intézeti, illetve helyi, az 1904—1905 tanévben pedig országos tornaverseny rendezését óhajtom.

Erről van szerencsém a főtiszt. főhatóságot tisztelettel értesíteni és felkérni, hogy ebben az értelemben a szükséges rendelkezéseket a főhatósága alatt álló tanintézetekre nézve megtenni méltóztassék.

E felhíváshoz igazgatótanácsunk elvileg hozzájárult, kimonta, hogy az egyes főgymnasiumoknál a folyó iskolai évben s azután minden második évben intézeti tornaversenyek tartassanak, felhívja a n. t. Előljáróságokat, hogy megfelelőleg intézkedni s a kijelölt időkben a kerületi tornaversenyek rendezését saját hatáskörükben előmozdítani, ha szükséges kezdeményezni sziveskedjenek.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának.

Kolozsvárt, 1902 február hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos
tanügyi előadó.

300—1902.

ÉRTESETÉS.

Valamennyi egyházmegye nt. esperesének, püspöki vizsgálat alatt álló eggház t. t. tanácsának, az erd. ev. ref. collegiumok és a kolozsvári theol. fakultás n. t. Előljáróságának

Egyházkerületünk 1901 év november hó 9-én és következő napjain tartott közgyűlésének jegyzőkönyve szétküldetvén, felkérjük az érdekelteket, hogy az alábbi kimutatásban feltüntetett példányok után darabonként 3 koronát számítva, az ott kitüntetett összegeket legkésőbb f. év július hó 1-sőig közpénztárunkba mulhatatlanul befizetni sziveskedjenek, megjegyeztetvén, hogy az egyházmegyei, collegiumi és püspöki egyházközségek gondnokai számára is küldetett egy-egy példány és hogy az egyházmegyei levéltárak számára még ezen felül egy ingyenes példány is küldetett.

Kimutatás a közgyűlési jegyzőkönyvek kiosztásáról:
vajdahunyadi egyházmegye 31 példány 93 korona. Gyulafehérvári egyhm. 16 péld. 48 kor. Nagyenyedi egyhm. 35 péld. 105 kor. Kolozskalotai egyhm. 42 péld. 126 kor. Szilágy-szolnoki egyhm. 66 péld. 198 kor. deési egyhm. 28 péld. 84 kor. Széki egyhm. 37 péld. 111 kor. Nagysajói egyhm. 17 péld. 51 kor. Görgényi egyhm. 37 péld. 111 kor. Marosi egyhm. 66 péld. 198 kor. Küküllői egyhm. 39 péld. 117 kor. Nagyszebeni egyhm. 17 péld. 51 kor. Udvarhelyi egyhm. 54 péld. 162 kor. Erdővidéki egyhm. 19 péld. 57 kor. Sepszi egyhm. 40 péld. 120 kor. Orbai egyhm. 14 péld. 42 kor. Kézdi egyhm. 15 péld. 45 kor. Romániai egyhm. 4 péld. 12 kor. Kolozsvári püsp. vizsg. alatt álló egyháznak 2 péld. 6 kor. Deési egyh. 2 péld. 6 kor. Fogarasi egyh. 2 péld. 6 kor. Ilyefalvi egyh. 2 péld. 6 kor. Kézdivásárhelyi egyh. 2 péld. 6 kor. Marosvásárhelyi egyh. 4 péld. 12 kor. Nagyenyedi egyh. 2 péld. 6 kor. Sepsiszentgyörgyi egyh. 2 péld. 6 kor. Szászvárosi egyh. 2 péld. 6 kor. Székeiyudvarhely egyh. 2 péld. 6 kor. Kolozsvári theol. fakultásnak 2 péld. 6 kor. Nagyenyedi koll. 4 péld. 12 kor. Kolozsvári koll. 2 péld. 6 kor. Marosvásárhelyi koll. 4 péld. 12 kor. Székelyudvarhelyi koll. 4 péld. 12 kor. Szászvárosi koll. 5 péld. 15 kor. Zilahi koll. 4 péld. 12 kor. sepsiszentgyörgyi koll. 4 péld. 12 kor. Összesen 628 példány 1884 korona.

Kolozsvárt, 1902. febr. hó 25.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

918—1902. KÖRLEVÉL.

Valamennyi nt. Esperes aának és a püspöki egyházközség t. t. Tanácsának.

A zsinati törvények 189 § sa értelmében a rendes lelkészek, tanárok, helyettes és segédlelkészek minősítési fokozata az idézett törvény III. részének II. fejezete értelmében megállapítandó és az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvében évről évre közzeendő.

A közzeendő kimutatás teljessége és a legutóbbi állapottal való megegyezése céljából szükséges, hogy a czimben jelzett hatóságok, minden évben megtegyék jelentéseiket az időközben előfordult változásokról és pedig az e tekintetben kiadott és a hivatalos lap 1898 évi 52 számában, 3046. sz. a. megjelent körlevelünk értelmében.

Felhívjuk tehát az összes espereseket és a püspöki egyházak tanácsait, hogy a területükön működő lelkészek minősítésében előforduló változásokról, illetve az ujan belépett lelkészek minősítéséről minden évben, ez utóbbiaknál bizonyítvány-másolatokkal okmányolt kimutatást összeállítani és azt mindig *október hó 1 ére*, főt. püspök aához fölter-

**Nagytisztelű lelkész
és tek. tanító úr!**

ha Kolozsvárra méltóztatott
utazni, legyen szives

Stief Jenő és Társa
Deák Ferencz-utcában

papírkülönlegességek áruházát,
irodai felszerelések nagy rak-
tárát, könyv- és könyvmdáját
felkeresni és bevásárlásait ott
eszközölni.

jeszteni sziveskedjenek, a ker. közgyűlés jegyzőkönyvébe leendő fölvétele végett.

Kolozsvárt, 1902. február hó 27.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

840—1902.

FELHIVÁS

mindenik ev. ref. felekezeti iskolaszék tiszteletes lelkész elnökéhez, a kollegiumok elemi iskoláinak igazgatóságaihoz, mindenik ev. ref. lelkész aához.

Az egyetemes ev. ref. konvent ref. népiskolai adattá rához szükséges adatok gyűjtésére nyomtatott kimutatások küldettek szét közvetlenül a lelkész aaihoz és a collegiumokhoz.

Felhívjuk a címzetteket, hogy a kimutatásokat pontosan kitöltve a legsürgősebben, de mindenesetre márczius 15. előtt küldjék be közvetlenül igazgatótanácsunkhoz.

A kik a rovatos ívet meg nem kapták volna, sürgősen kérjék ívet az igazgatótanácstól, ha felügyeletök alatt, vagy anya vagy leányegyházaikba ref. felekezeti népiskola van. Felhívjuk azon ref. lelkész aait, kiknek egyházközségeiben a ref. népiskola államosított vagy közséjivé lett, hogy jelentsék be közvetlenül igazgató-tanácsunkhoz, mennyi vagyon adatott át és milyen jellegű lett az iskola?

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának, Kolozsvárt, 1902. február hó 27-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

581—1902.

FELHIVÁS

valamennyi ev. ref. kollegium méltóságos t. Elöljáróságának (a kolozsvári és n.-enyedi kivételével).

A kolozsvári ev. ref. kollegium m. t. előljárósága azon esetből folyólag, hogy a szerződésileg létesített magasabb fizetési fokozatok teljes igénybe vétele esetén, egy ujonnan alkalmazott tanárt már alkalmazása kezdetén magasabb fokozatu fizetésbe kellett volna osztania, tekintettel arra, hogy a tanári létszám teljessé létele után a később alkalmazandóknak esetleg évek hosszú során kellene előbb léptetésükre várakozni, kimondotta, hogy ujonnan alkalmazott tanárok magasabb fizetési fokozatba még üresedés esetén is csak egy évi szolgálat után léphetnek.

Igazgató-tanácsunk maga részéről is belátrán a határozatban foglalt elvek helyességét, felkérendőnek találta többi államsegélyben részesülő kollegiumaink előljáróságait, hogy sziveskedjenek már az egyöntetű eljárás céljából is a fennebbi határozatba foglalt elveket megfontolás tárgyává tenni és saját hatáskörükben színén hasonló eljárást állapítván meg, igazgató-tanácsunkhoz a hozandó határozatot megerősítés végett felterjeszteni.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának, Kolozsvárt, 1902. február hó 27-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

812—1902.

FELHIVÁS

valamennyi egyházmegye nt. esperesi hivatalának és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség tt. Tanácsának.

Felmerült esetből konstatálta igazgatótanácsunk, hogy a lelkészi és tanítói díjlevelek felsőbb egyházi hatósági megerősítésére nem fordítatik azon kellő gond és figyelem, mely ezen két oldalú szerződés jellegével bíró okmány jogi természetéből folyólag méltán elvárható.

Tapasztaltatott továbbá, hogy sok esetben, egyes

központi segélyben részesülő lelkész és tanító afa által előbbi csekélyebb jövedelmük pótlására folyósított segélyeikhez, fizetéseiknek állami kiegészítése után is jog formáltak és hogy ezen segélyek jogi természetével meg nem egyező módon díjleveleikbe is felvették.

Ez okból igazgatótanácsunk felkéri a fentt címzett hatóságokat, hogy a hatáskörükbe tartozó egyházközségek lelkészi és tanítói díjleveleit bekérvén, azokat szigorú vizsgálat tárgyává tenni sziveskedjenek s a mennyiben azokban központi segély foglaltatnék, annak kihagyásával új díjlevél kiállítása s úgy ezeknek, valamint a bármi okból netán megerősítés nélkül levő díjleveleknek szabályszerű 4 példányban leendő kiállítása és megerősítés céljából leendő felterjesztése iránt intézkedjenek.

Önként értetik, hogy a mennyiben a fizetés a segélyek kihagyása folytán a törvényes minimumot el nem érné, annak állami kiegészítése iránt külön indokolt és igazolt kérések lesznek beadandók.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának, Kolozsvárt, 1902 február hó 27-én tartott üléséből.

Báró Bánffy Dezső,
elnök.

Maksai János,
számvevő.

843—1902.

FELHIVÁS

Mindenik kollegium méltóságos t. Elöljáróságához.

Felhívjuk a mtt. Elöljáróságokat, hogy a folyó iskolai év végén tartandó rendes érettségi vizsgálatok idejére nézve s az elnöki tiszt betöltésére vonatkozólag javaslatokat minél előbb hatóságunk elé terjeszteni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1902. február hó 27-én,

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

84—1902

PÁLYÁZAT

kápláni állásra a szeghalmi ev. ref. egyházban.

Fizetés: 1. Kézpénz 480 (négy száznyolcvan) korona, az egyház pénztárából havonként *előre* fizetve. 2. Lelkésztől stola címén 120 (egyszázhusz) korona. 3. A lelkész lakon ujonnan épített csinos szoba teljesen bebutorozva, fűtéssel és világítással. 4. A lelkésznél — mosatáson és ágyműn kívül — *teljes ellátás.*

Szeghalom, 1902 február 24.

Técsy József,
ev. ref. lelkész.

A *Johnstown-i* (Északamerikai Egyesült Államok, Pennsylvania állam) *magyar ref. lelkészi* állásra pályázat hirdetik.

Javadalom:

1. Kézpénz: hétszáz dollár évnegyedi utólagos részletekben, részint a Home Mission's, részint az egyház pénztárából fizetve.

2. Az egyház híveitől stola címén: keresztelest két dollár. Esketésért öt dollár Anyakönyvi kiadványokért egy dollár, esetenként.

3. A Johnstown-i missiói központhoz tartozó szórványokban, az azokban tartott isteni tiszteletekért a szórványok hívei által fizetett persely pénzek egész összege.

4. Kényelmes lakás, a most épülő templom közvetlen közelében.

Az állomás azonnal elfoglalandó.

Pályázók az egyház főgondnokánál ezen a címen jelentkezzenek: *Mr. Johan Pelsőcy 306. Chesnuth Str. Johnstown. Pa. U. S. A.* Kelt Johnstown 1902. febr. 10. Pelsőcy J. főgondnok. Lengyel J. jegyző. Bakos J. pénztárnok. Kővér Sándor, Bártfay János.

Minden árfelemlés nélkül csekély havi részletfizetésre

szállítja
a magyar

protestáns egyházirodalom összes
termékeit

Kimerítő árjegyzéket kívánatra ingyen küld.

Szászló

Albert és társa

a tiszántuli ev. ref. egyházkerület kizárólagos bizományosa, protestáns
irodalmi könyvkereskedése **Debreczenben.**

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.
félévre

12 kor.
6 kor

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A gyászoló és haragvó szeretet.

(Virágvasárnapra.) Luk. XIX. 41—48.

E pár versben Jézus két képben: könyekkel szemében és ostorral kezében. Minő szokatlan helyzet, minő ellentét! És mégis, nemcsak egy keretbe valók, hanem egy lélekből is valók. Az igazi szeretet lelke áll bennük előttünk, bár ellentétes nyilvánulásában. A szeretetet, mely gyászba öltözik és a szeretet, mely szent haragra lobban.

A gyászoló szeretetnek nincs szebb képe, mint ez az evangéliumban. Ki festhetné az Üdvözítő érzelmeit, melyek a könyveket csalták szemébe! Legfelebb sejtelmünk lehet fájdalma mélységéről; mert a mit ő népéért tett, küzdött, szenvedett: azt gyarló elménk elgondolni is alig képes. És most látnia kell, hogy hasztalan emésztette erejét, hogy a nép nagy része lelki vakságában újjongva botorkál a végromlás felé. Próféta szemei világosan látják előre Jeruzsálem pusztulását, úgy, a mint 40 évvel utóbb bekövetkezett... Valóban, csak az foghatná fel teljesen a Jézus gyászát, a ki az ő szeretetét szívében érezte!

Milyen hű szeretet! A pálmagalyak elborítják útját; örvendező üdvözletek hangzanak mindenfelől s — mint egy királyt — nagy ünnepélyességgel kísérik be a szent városba. Csak egy szót kell szólnia — s a nép mindjárt Dávid trónjára ülteti. E szót azonban Ő ki nem mondja... Mit ér neki a földi hatalom!... Ő más úton jár, bár azon a dicsőség helyett a gyálázat, a trón helyett a kereszt várja. Lehet, hogy népe nem érti meg könyeit; lehet, hogy reményeiben csalódva, hidegen elfordul tőle, — de szerető lelke ezt sugallja, a mennyei Atya akarhatja ez! Bizony, nincs mesteribb rajza a hű szeretet gyászának, mint ez a pár szó: *«Mikor Jézus Jeruzsálemhez közeledett, a várost látván, síra azon.»*

Ámde a szeretetnek nincs mindig joga gyászolni. Csak akkor, ha minden lehetőt megtett a maga elé tűzött cél érdekében. A Mester éjjel nappal munkálkodott népe javáért; a szent városba bevonulásáig szakadatlanul hirdette az evangéliumot, gyógyította a testi, lelki betegeket. Még bevonulása után sem szűnt meg a munkától: *„minden napon tanított a templomban,“* habár tudta, hogy a nép most sem veszi eszébe, *„a melyek neki békecséjére valók“.* Ez a fáradhatatlan munkásság adja meg Jézus fájdalmának igazi jelentőségét.

Az Üdvözítő — igaz — nem menthette meg Jeruzsálemet, de könyei mégsem hullottak hiába. Ha az egész nép nem is tért meg: az ő szeretetét sokan szívökbe fogadták. Néma fájdalom százakat, ezreket megindított, bűnbánatra és újjászületésre vezérelt. Nemcsak a kegyes Monica példája, hanem a keresztyénség egész története bizonyítja, hogy a hű szeretet olykor csodadolgokat művel.

De ugyanaz a szeretet adja az ostort is kezébe Jézusnak, hogy az Úr hajlékát megtisztítsa az üzérkedőtől, a kik *„az imádság házát latrok barlangjává tették“.* Lelki fensége bámulatra ragadja, hősi bátorsága megdöbbeníti a körülte állókat s a kalmárok tehetetlen dühvel menekülnek előle. — A szeretet ime, — ostoroz.

Miért? — Nem, hogy sebbezen, hanem; hanem, hogy gyógyítson. S a seb gyógyítása olykor fájdalmas, mert kést is kell használni. A rossznak terjedését elnézni — ez nem szeretet, hanem önzés, mely fél a kellemetlenségtől. A ki Istent szereti, az nem engedheti meg, hogy az ő hajlékát megszeptségre tartsák. S ha a szelid szó, a barátságos intés nem használ: a megkeményedett szíveket a harag tüze olvasztja meg.

A mennyei atya is azért ostorozza meg időnként eltévelyedett gyermekeit. Avagy az ő büntető ítéletei, melyeket az egyesek és a népek felett tart, mi egyebek, mint a haragvó Istennek kalapácsütései, melyekkel a megrögzött szív kemény héját széttöri, és ez a szent harag mi egyéb, mint szeretet, melynek egyedüli célja a bűnt eltávolítani, a lelkiismeretet fölébreszteni, mert az ember e nélkül nem találhatná meg a békecséjé utját!

Valóban, egy Mózes, midőn a törvénnyel a Sínairól lejön s az arany borjú körül tánczó népet meglátva, a törvénytáblákat összezuzza és a hűtlen nép felett ítéletet tart, épugy Isten lelkétől indítatva cselekszik, mint Jézus, midőn a kalmárokat kiüzi az atya hajlékából. Mert ha Isten ügye megcsufoltatik, a szeretetnek nemcsak joga, hanem kötelessége haragra gyulni. S Isten hajléka nem csupán a templom, hanem házunk, családunk, szívünk is. Jaj annak, a ki ezeket megszeptségteleníti, a gyűlölségnek és gonosz indulatoknak tanyájává teszi!...

De ne feledjük a szeretet nemcsak büntet, hanem meg is bocsát... Mikor kell büntetni? mikor megbocsátani?: csak a szeretet mondhatja meg. Azért tanuljunk szeretni, hogy helyesen tudjunk cselekedni. Jézusunk, add nekünk a te szerető szivedet, hogy áldássá legyen szemünkben a köny, kezünkben az ostor!

(Dreyer nyomán.)

Ifj. Péter Károly.

Istentiszteletünk ideje és alkalma.

(Folytatás.)

A vasárnapi, ünnepi istentiszteletek ideje a gyakorlatban, szintén eltérő ugy délelőtt, mint délután. A Gelei-féle Canon ezeknek idejére nézve, nem mond semmit, nem jelöl meg időt. Miből az látszik, hogy az idő megállapítását egészen az egyházak helyi szokásának kívánta

fenhagyni. Tartsák akkor, a mikor legalkalmasabb.

Egy dolog azonban, az eltérések daczára is könnyen megállapítható. Az t. i. hogy ugy hétköznap, mint vasárnap és ünnepnapokon, *mindenütt nappal, a napfénye mellett tartják meg az istentiszteletet.* Hogy ez így ment át a gyakorlati életbe, arra nagy befolyással volt ama szempont is, hogy ne tartassanak a protestáns istentiszteletek oly időben, mikor a pápista istentiszteletek tartatnak. Ugy vélekedtek nevezetesen — és ma is sokan úgy vélekednek — hogyha estve, gyertya fény mellett tartanának istentiszteletet: ezáltal már pápista jelleget kölcsönöztek annak. A tiszáninnyi határozat ezt a feltevésünket, hivatalos formában is megerősíti. Így van-e ez? adjunk feleletet erre a kérdésre.

Az istentiszteletek idejének elbírálásánál, t. i. hogy azok nappal, vagy estve is tartassanak-e irányadó csupán az lehet, hogy a protestáns állásponttal az idő nem jö-e elvi ellentétbe. Ha azt látjuk, hogy pl. az estvéli istentiszteletek nem igazolhatók protestáns alapról: akkor azokat feltétlenül el kell vetnünk. Ha ellenben elvi akadály nem merül fel: akkor estve is tarthatók istentiszteletek, s így az egész kérdés gyakorlati kérdéssé változik át és ezen szempontból bírálendő el.

A protestantismus a bibliából táplálkozik. Gyökérszála az evangelium írtó nedvéből szívják eledelüket. Tiszta protestantismus, tiszta keresztyénséget jelent. Ha tehát istentiszteletünk tartásának idejét elbíralni akarjuk: nem szabad figyelmen kívül hagynunk a bibliát. Jézus, midőn a Jákob kútjánál a samariai asszonynak amaz ismeretes kijelentést tette, hogy *„Eljő az óra, melyben sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem imádjátok az atyát, mert az Isten lélek, és a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják“* (Ján. IV. 24): úgy tetszik, hogy ugyanakkor, az istentisztelet módjára és idejére nézve is, a zsidótanfogalomtól merőben eltérő álláspontot helyezkedett.

Hol és mikor tanított Jézus? Az evangeliumok tanúsága szerint, mindenütt és mindenkor, a hol és a midőn hallgatókat talált. A zsinagógákban, a magánházaknál, az Isten szabad ege alatt, nappal-este egyaránt hirdette az Isten igéjét. Az első keresztyének szintén, nem mindig megszabott időben tartották istentiszteletüket. Erre, úgy szólva, alkalmuk és módjuk sem volt. Az üldözések korában meg éppen elrejtöztek s barlangokban, katakombákban, éjszakának idején gyültek össze istentiszteletre. Tehát úgy Jézus, mint az első keresztyének a hallgatók lelki szükségeire, körülményeire voltak tekintettel az istentiszteletek megtartásánál, s valahányszor összejöttek, a gyülekezetek szabad elhatározása nyilatkozott meg. Önmaguk, önként állapították meg az időt. A Pálé különösen a nagy érdem, hogy a tiszta keresztyén

elvet, a zsidó és pogány kultusz formákkal, szokásokkal szemben, diadalra juttatta.

A reformáció szintén erre az alapra helyezkedett. Luther éppen a Páli iratok alapján beszél a keresztyén ember szabadságáról és állítja, hogy *a keresztyén ember mindenkinek szabados ura és nincsen senkinek alája vetve.* Kálvin egész tanrendszerében szintén a bibliára hivatkozik mindenütt, s annak szellemében veti meg a kálvinismus alapját. „Istent tisztelni — Luther szerint nem tesz egyebet, mint Isten igéjét hallgatni örömmel és buzgón teljesíteni. A lélek pedig minden nélkül ellehet, csak isten igéje nélkül nem.“ A külső istentiszteletet Luther ismeretes hasonlatában, állványnak nevezi. Hol fog lakni az ember, kérdi, ha lebontatik az állvány. Ezzel azt akarja kifejezni, hogy az istentiszteletben a hely, az idő, a ceremóniák mind mellékesek; fődolog az, hogy Isten igéjét örömmel hallgassuk és buzgón teljesítsük. Ezzel azonban, a közistentiszteletet korántsem akarja megvetni, sőt azt mondja, hogy „emberi természetünk sajátságában rejlik, hogy azt nem nélkülözhetjük.“

Kálvin hasonlóképpen, az istentiszteletnél fődolognak tekinti az istenigéjének hirdetését. A keret: hely, idő-, szertartások, melyben ez történik, nála is mellékes. Mert egész egyházszervezetünk a Kálvin egyház szervezetéből nőtt ki: érdekesnek tartjuk az Institutio egypár idevonatkozó passzusát idézni. A szertartásokra, az istentiszteletek idejére nézve így ír Kálvin: »... Isten a külső egyházi fenytékekben, és *ceremoniákban* nem akarta ígéről-ígére előnkbe írni, mit kelljen követnünk, azért, mert jól látta, hogy ezeknek az időknek alkalmatossága szerint kell rendeltetniök és arról semmi közönséges mód *minden időre nem intézkedhetnék.* Mivelhogy szinte azért nem írott (Isten) a felől semmit nyilvánossággal előnkben, hogy ezek a dolgok az *üdvösségre nem volnának szintén szükségesek* és akár mely népek, és időknek mivoltához, módjához, erkölcsihez különb-különképpen alkalmaztathatának az anyaszentegyház épületeire: annak okáért *a szokottakat is meg lehet változtatni,* el lehet hagyni, újakat lehet rendelni, úgy *mint az anyaszentegyháznak használandó alkalmatosság kívánja.* Hasonlóképpen, *nem áll semmi az időn, napon, órán, a templomnak ilyen vagy amolyan épületjén.* Ilyen mindazonáltal, hogy az ember bizonyos napot és órát tartson, és oly helyet, a hová kiki elférjen, ha az ember azt akarja, hogy a békesség megtartassék (Inst. IV. X. 30. 31).

Kálvin ezen álláspontja, tehát korántsem zárja ki az estvéli istentiszteletek tartását, sőt annak alapot nyújt. De, az is látszik, hogy a szokásban levő szertartásokat, lyurgialis berendezést nem tekinti örökérvényűeknek, melyeken változtatni nem volna szabad: sőt határozottan állítja, hogyha az egyház érdeke úgy kívánja, megváltoztathatók. Az elmondottak után,

a bűni és az egrí esetekre vonatkozólag, s általában az istentiszteleteknek estve tartását illetőleg: bátran kimondhatjuk, hogy ez, mint gyakorlati kérdés nem ütközik össze a protestantizmus elvi álláspontjával. Vagyis, nappal úgy, mint estve tarthatók istentiszteletek. A égis, úgy a bűni, mint az egrí esetet egyházrendtartási szempontból, határozottan elítéljük. Mit mond Kálvin? Azt, hogy az ember *bizonyos napot és órát tartson, a békesség kedvéért*. A bűni, egrí vagy akármely más egyház protestáns szabadságát nem esetlegesen, ötletszerűleg kell, hogy felhasználja, hanem alkotmányos formák között. Amugy a szabadság szabadossággá változik és rombol, nem épít: így pedig, megtartva az alkotmányos formákat, áldásteljes egyházi életet teremthet. Ha valamely egyház közértelemül arról győződik meg, hogy rá nézve inkább megfelelők az estvéli istentiszteletek, mint a nappaliak: ám, legyen, semmi szavunk sem lehet az ellen, de egyházi rendtartásunk azt kívánja, hogy ezen határozatához kérje ki és várja be az egyházi felsőbb hatóság jóváhagyását és beléegyezését. De ezt — mint lát-szik, — sem a bűni, sem az egrí papok nem kérték ki és nem is nyerték meg. Mert csak így vehetjük elejét annak, hogy a Kálvin által is megengedhető újításhoz, sem tévelygés, sem botrány ne fűződjék, hanem az az egész gyülekezet üdvére szolgáljon.

Kálvin bölcs lelke a jövőbe látott. Tudta, hogy az újítások minden időben megpróbáltatásokkal járnak, éppen azért nem mulasztotta el, hogy e tekintetben is jó tanácsokkal szolgáljon. Ime, így ír: «nagy szorgalmatossággal kell azon lenni és őrizkedni, hogy valami tévelygés és vétek be ne csuszszon, mely a tiszta szokást megvesztegesse vagy homályosítsa. A melynek úgy tehetjük szerét, hogyha minden mi rendtartásaink, az ő szemlátomást való használatosságra lesznek igazítva és ha mi azoknak sokságukkal meg nem terheltetünk. Kiváltképen, ha melléjük járuland a *hív pásztornak tarítása*, mely a hamis vélekedésnek útját elzárja. Ez esmeret cselekszi pedig, hogy mindezekben a dolgokban *kiki minden megtarthassa az ő szabadságát* és mindazonáltal kiki minden örömét és önkényen kényszerítő szükségét vessen az ő tulajdon szabadságára, a mennyiben ez a jó állapot, a melyről szoltunk, avagy pedig a szeretet kívánja. Annakokáért, hogy mi ezen dolognak megtartásában semmi babonát ne szerezzünk, se azokat egyebektől oly igen nagy derrel-durrall meg ne kívánjuk, hogy mi az isteni szolgálatot jobbnak ne állítsuk a czeremoniáknak sokságáért: *hogy egy anyaszentegyház a másikat meg ne utálja a külső rendtartásnak és fenyejtéknek sem egyaránt valóságáért*. Utólszor, hogy mi magunknak ez iránt semmi örökkévaló törvényt ne szerezzünk, hanem mind e rendelkezések végső forogását, célját az anyaszentegyháznak épületire igazítsuk, a melynek alkalmatossága és szüksége

szerint, minden sérelem nélkül elszenvedhetjük, hogy nemcsak megváltoztassék valami, hanem *mind az előbbi szertartások elhagyattassanak*. Mert noha magokban véve nem istentelenek, a dolgoknak mivolta és módja szerint, elhagyattassanak. Erre minket eléggé megtanított e mi időnkbeli világ. Mert midőn a mielőttünk élőknek vakságok és tudatlanságok oly szertelen nagy lett volna, oly vesztet vélekedéssel, oly megátalkodott szándékkal szereztenek ennekelőtte az anyaszentegyházat a számtalan sok czeremoniáknak sűrű, gaz ganéjában, hogy a babonáságnak utálatos moslékjából eléggé ki nem tisztíthatának különben, hanem ha egyszerre sok czeremoniák elhagyattatnának, a melyek régebben talán nem hiában voltak rendeltetve és önmagukban semmi istentelenséget nem mutatnak» (Inst. IV X. 32.).

Így vélekedik Kálvin a mindenáron való újításokkal szemben. És mert a fenebbi sorokban a „czeremoniák sokaságáról“ is szó van legyen szabad még egy pár konkrét esetet felvetnem, a melyekre nézve, szintén különböző az eljárás. Falu helyen, azt hiszem a legtöbb helyen, de nálam az a szokás, hogy mikor vásárnap délutánra, vagy más napra temetés esik: én csupán a temetést végzem és külön istentiszteletet nem tartok, még akkor sem, ha a temetés a háznál történik. Kérdőre is vont ezért egy hivem és azt feleltem rá, hogy egyfelől nincs rá fizikai idő — másfelől a temetés is egy keresztyén istentisztelet jellegével bír és így feleslegessé teszi egymás után két istentisztelet tartását. Ha Kálvint nézem, úgy vélem, hogy helyesen járok el. Éppen így vagyok az esketésekkel is. A templomban, alkalmi ének után, egyenesen végzem az esketési szertartást és nem tartok előbb külön istentiszteletet. Ezen eljárásomat is az előbbeni indokokkal támogatom. De azt is tudom, hogy nem mindenütt van ez így. Városon pl. hol több pap van és a közönség is más, nem is volna a gyülekezet épületire. Szükség volna azonban, e kérdésben is, bizonyos foku egyöntetűsége jutnunk. Szükség pedig mindenesetre az, hogy legfőbb törvényhozó testületünk, az egyetemes Zsinat, az istentiszteletek idejére nézve is hozzon határozatot s ezáltal vegye elejét a balvélekedéseknek.

(Folytt. köv.)

Az anabaptisták és memnoniták.

(Egy fejezet Rauwenhoff *„Het Geschiedenis von het Protestantisme.“* című művéből)

Fordította **Bartha Desső** tasnádi ref. lelkész

(Folytatás.)

És az anabaptizmus végre mégis oly erőszakosságokra vetemedelt, a melyek emléket örökre megbélyegezték. De ez nem is lehetett másképen. *Erőszakot követett el a természetben, vagy — ha jobban tetszik — az erkölcsi világrendben, mert a maga tulajdonképeni lényegében félreismerte a történeti fejlődés jogának*. A világon minden jót csak úgy lehet megvalósítani, ha azt a fejlődés egyszer megállapított törvényei szerint

engedjük létesülni. A ki a gyermeket a felnőtt ember jogaival ruházza föl és reá annak kötelezettségeit rója, az egyedül magát a gyermeket fogja megrontani. A ki az emberiséget vagy valamely népet egyszerre akarja oda emelni, a hová csak évszázadok múlva juthat el, az e törekvésével csupán kárhozatot fog okozni. Minden valódi reformáció titka a megelőző fejlődés folytán szükségessé vált követelmények megértésében és azon ut föltárásában áll, a melyen epen új kívánaimak a nép sajátjává lehetnek. De ha önkényesen szakítunk az egész multtal; ha a magunknak alkotott eszményt egyszerre akarjuk megvalósítani, mintha hatalmunkban állana a teremtés új szavával egy új világot formálni: akkor a helyett, hogy reformálnánk, csupán egy rakás nemes erőt fogunk megsemmisíteni. Ezt tette az anabaptismus is. Míg a reformátorok folyton kezükbe tartották a mult fonalát és így kerestek új utat a vallásos élet számára, a melyen haladva népünk azzá lehet, a mivé képességénél társadalmi minőségénél és általános műveltségének mértékénél fogva hivatva van lenni: addig az anabaptisták teljesen megfedkeznek arról, hogy mögöttük egymult áll, a melyhez van kötve jelenjük, és a mely megszabja jövőjüket is. Egyszerre a jelen szinpadára szölitják azt a legtávolabbi eszményt, a miről csak álmodni lehet, és beleélik magukat azért, hogy benne lakozzanak és maradjanak úgy, a mint vannak. A természet nem türi meg a jövőnek illeten megrablását, és ezért azt a büntetést méri reánk, hogy épen az ellenkezőjét érzük el annak, a mit tőle ki akartunk erőszakolni. Az eszményiesség állatiasságba csap át. Az anabaptisták felett nem a hesszeni és szász csapatok tüzérése, nem az igazságszolgáltatás máglyái mondták ki a legsúlyosabb ítéletet. Saját ítéletüket önmaguk irták be a történelembe azokkal a borzasztó kegyetlenségekkel, melyeket a történelem róluk számunkra megőrzött. A szent buzgalom közülök sok embernél már kezdetben nyers fanatismussá, a magasabb erkölcsiség vad érzéki élvezetté fajult. De vajlon lehetett-e ez másképen ama tulingerültség mellett, a melyet saját rendszerük megkövetelt tőlük? De hogy e rendszernek minő következményeket kellett maga után vonnia akkor, midőn az anabaptismus — rövid időre bár — önállóan rendezhette be magát államilag és társadalmilag: az nyilvánvalóvá lett e dráma második felvonásában, — a münsteri új Istenországában, — a miről már korábban megemlékeztem. Szóljunk még róla egy pár szót.

Noha a reformáció körös-körül Westfáliában már mindenütt terjedni kezdett, Münsterben még mindig útját állotta annak a hatalmas papság. A nép azonban itt is érdeklődni kezdett az új tan iránt és hetenként nagy sokaság özönlött a szomszédos Szent Móriáczba, hol 1531. óta Rothmann Bernát, — az ifjú káplán, — reformatori eszméket hirdetett a szöszékből, — és miután egy darabig Wittembergben időzött, nyíltan prédikálta a lutheranizmust. A püspök hiába akarta megakadályozni ezt a mozgalmat. A nép Rothmann-t a városba hívta és a tanács néhány templomot bocsátott az ő és egy pár más evangélikus prédikátor rendelkezésére. A katolikus papság kénytelen volt beleegyezni a dolgok olyan rendezésébe, melynél fogva a két vallás egymás mellett egyenjogunak ismertetett el. Az anabaptisták már ekkor mozgolódni kezdtek ott, de Rothmann igyekezett nekik ellentállani. Azonban csakhamar befolyásuk alá került. Ettől fogva már nem akart többé gyermekeket kereszteni. Hangja és magatartása egészen megváltozott: a prédikátorból proféta, a reformátorból forradalmár lett. 1534. január havában megjövének Németalföldről azok a férfiak, a kik itt nemsokára megalapítják az új Istenországot; — és pedig előbb Bockelszoon János, a kit lakóhelyéről Leidai Jánosnak is hívtak, azután Mathiesen János, a tulajdonképeni proféta. Leidai János nem tartozott a közönséges tehetségű emberek közé. Bárha foglalkozására

nézve szabó és korcsmáros volt, mindazon által némi irodalmi ismeretekre is szert tett és a leidai szónoki iskolában — mint költő és szónok — tüntette ki magát. Sokat utazott és kora vallásos mozgalmában szíve egész teljességével vett részt. Münsterbe is a Rothmann predikációinak hire vitte őt először. Innen Leidába visszatérve, Mathiesennel újra megkereszteltette magát és ekkor utra kelt, hogy profétai képességét a münsteri hívők rendelkezésére bocsássa. Bármiilyen nagy volt is Rothmann befolyása a népre, németalföldi szellemi rokonainak fellépésekor mégis meghajolt ezek felsőbbbsége előtt és a mint az magától értetődik, a vezetést is egészen nekik engedte át. A proféták csakhamar megtörttek minden ellenállást, a mely uralkodásuk ellen irányult, — és a régi püspöki várost a szentek új országának fővárossává alakították át. Ezen ország alaptörvényei a Leidai János által szerkesztett, következő cikkelyekbe vannak összefoglalva, a melyek minden leírásnál hivebben tükröztetik vissza az ott uralkodó szellemet:

1. A gyermekkereszttség utálatos cselekedet Isten előtt

2. Az olajnak, galyaknak, viznek, füveknek, sónak, gyertyáknak és más dolgoknak használata keresztelésnél az ördög és Antikrisztus — azaz a katolikus pápa találmánya szegyenletes hasznosulásból.

3. A keresztyének közül senkinek sem szabad a hitetlenek templomaiba járni.

4. Az oltár fölött álló szentelt ostya a nagy Baa l

5. Az istentelenekkel és pogányokkal tilos a társalgás.

6. Ur napjaként a szombatot kell megünnepelni s nem a vasárnapot, a melyet ilyenné az emberek tevének.

7. A pápisták és lutheránusok istentelen emberek, mert zabálnak, részegeskednek, paráználkodnak és Isten igéje ellen cselekszenek. Az anabaptisták megtagadják nemesak katolikus, hanem lutheránus szülőiket is, — és ezek hittételeitől még akkor is eltérnek, ha ezért üldöztetnének.

8. A pogányok, — a kik elhiszik a papok koholmányait — együgyű, ostoba parasztok és polgárok.

9. Tizennégyszáz év alatt egy igaz keresztyén — és Krisztus menyhemenetele óta egy pap sem volt az egész világon; maguk az apostolok sem voltak papok, hanem csak Isten szolgálói, kik az ő igéjét hirdették. Krisztus volt az utolsó pap.

10. A pogányok felsőbbbségeinek nem kell engedelmeskedni.

11. Egy pogányt sem szabad az Isten által megszabott idő előtt az igazság titkaiba beavatni. Mert a világnak előbb igen nagy szorongásokat kell kiállani a bűn miatt, és az istentelenek a kard éle által fognak elpusztulni, de az ezután fenmaradó igazak Isten országának lesznek polgárai.

12. Krisztus nem Máriától kapta az emberi természetet.

13. A keresztyén házasságok mind felbontandók, mert az újra keresztelés előtt egy érvényes házasság sem létezett.

14. Azok keresztyének, a kik először Krisztusban hisznek, azután pedig az ő nevére megkereszteltetnek.

15. Az asszonyok kötelesek férjeiket „*wroknak*” nevezni.

16. A hívő szolgálóknak és szolgálóknak pogányokkal házasságra lépni nem szabad, náluk nem szolgálhatnak, hanem csak a hívőknél.

17. Egy keresztyénnek sem szabad az istentelenekkel perlekedni.

18. Egy keresztyénnek sem szabad uzsoráskodni, jövedelmet húzni vagy fizetni, hanem az apostolok példájára minden vagyonnak közös tulajdonnak kell lenni. Mily világosan kitetszik e rendelkezésekből, hogy az anabaptisták mint «*keresztyének*» lépnek föl mindazokkal szemben, a kik magukat keresztyéneknek mond-

ják, de előttük csupán pogányok. Az anabaptisták minden közösséget megszakítottak a történeti multtal, a körülöttük élő emberiséggel; megtagadták az egész keresztyén világot kötelező törvényeket, mert magukat egy új teremtés zsengeinek, a földön az első igazi Istenországának tartották.

(Vége köv.)

Egyházi élet a Mezőségen.

Uzdi-Szent-Peterről írják nekünk, hogy odavaló gyülekezetünk presbyteriuma is nagy buzgalommal fáradozik az egyház belső építésén, aminek ott nemcsak vallásos és egyháztársadalmi tekintetéből van kiváló jelentősége, hanem e mezőszéki gyülekezetünk fajlag is veszélyezett helyzetében a dákóromán hódítások megakadályozásában nyílik hálás, de nehéz szerepe.

Nem világra szóló nagy dolgokról esik szó itt, hanem zajtalan iparkodásról, csöndes munkálkodásról, az erkölcsi és hitélet fejlesztéséről van szó a vallásos esték megtartása által. A tél folyamán ugyanis, minden szombat az iskola-teremben összejöveleket tartottak, a melyeket a hivek buzgó érdeklődése kíséretében a lelkész aa. nak fölolvadásai és szabad előadásai töltötték be s a melyeknek nem egyszer a késő éjfél órák vetettek véget. Vallásos vonatkozású értekezések, szabadságharcunk történetéből merített, rövid csataképek, a vallási üldözések szomorú epizódjai tették változatossá a népszerű esték műsorát. Ezek mellett az érdeklődőknek a magyar nemzet történetének tanítását kezdte meg lelkész aa. Lélekemelő hangulatban folyt le az ő esztendő estéjén megtartott összejövétel, amikor a maroknyi gyülekezet tagjai teljes számban jelentek meg. 12 órakor éjfélén megkondultak az újan épült torony harangjai s a hívők fölállva, magasan verő szívvel, egyházi dalokat énekeltek Varró Miklós kántor-tanító vezetése alatt.

Hálás elismerésének és köszönetének kifejezésével kíván adózni itt, a nyilvánosság előtt is a gyülekezet *Bitai* Ferencz, uradalmi főintézőnek, aki ugyanis odavaló gyülekezetünk fölpezsdült egyházi életmozgalmainak nemcsak mindenben lelkes támogatója, hanem tevékeny munkása is. E derék gazdasági főtiszt legutóbb azzal is tetézte hazafias és Istennek tetsző nemes buzgalkodását, hogy e hónap 2. napján megtartott konfirmációi ünnepélyen *Györfy* Zoltán báróval, ki gazdasági tanulmányozás céljából hosszabb időre ott tartózkodik és *Kolozsvári* gazdasági tiszttel gyönyörűen betanult templomi énekarabokat adtak elő. A fiatal nemes báró gyönyörű hangja s az egész előadás preczizitása nagyban emelték az egész ünnepély emelkedett hangulatát. Örömmel regisztráljuk, hogy a közeledő sátoros ünnepek alatt ismét lesz alkalma az uzdi-szentpéteri gyülekezetnek e lelkes társaság előadásaiban gyönyörködni.

Van E. M. K. E.-népkönyvtár és Olvasókör, melynek javára hushagyó kedden sikerült népbált rendeztek s melynek anyagi sikere mellett kiválólag a faji és felekezeti összetartozandóság érzetének ápolásában van figyelmet érdemlő jelentősége.

Itt említjük meg, hogy február 20-án léczfalvi *Gyárfás* Endre, volt országgyűlési képviselőt és Gróf Teleki Géza örökösökéi öméltségük uradalmainak jószágigazgatóját azért az önzéstelen fáradozásért, jó akaratú lelkes támogatásért, melyben az egyházat templom-torony és papiháza építése alkalmával tapasztalatokban gazdag életének bölcs irányításaival részesítette, fáklyás zenével tisztelte.

Adja Isten, hogy a megkezdett munkálkodásban uzdiszentpéteri gyülekezetünk presbyteriuma jövőben se lankadjon!

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1902. február 27.

Elnököl: Br. Bánffy Dezső ehker. főgondnok aa. Jelen voltak: Dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, Br. Bánffy Ernő, Becsek Lajos, Sándor János, Dr. Sárkány Lajos igazgatótanácsosok és a hivatalnokok.

Muzsnai Károly nagy-sajói esperes aa. jelentéséből örömmel vette tudomásul igazgatótanácsunk ngs. Dóza Endre alispán aa. buzgó fáradozását, melylyel a nagyidai leányegyházköztségben építendő templom terveit és költségvetését elkészítette és azok alapján az építést is mielőbb végrehajtani szándékozik. Igazgatótanácsunk a tervet és költségvetést maga részéről is jóváhagyta és kilátásba helyezte az egyház központi kezelés alatt álló alapjából 4,000 Kor. összegnek e célra való kiutalását, de miután az építéshez szükséges 9,000 Kor. fedzete kimutatva nem volt, az építési engedélyt a szükséges költségek teljes megszerzése időpontjára helyezte kilátásba.

Műszaki előadó aa. véleménye alapján jóváhagyást nyert a naszodi egyházköztség bérház építési terve és költségvetése is, 8,800 Kor. építési összeggel, engedélyeztetvén egyuttal az építés megkezdése.

A vallás- és közoktatási miniszter ur elutasítván özv. Lőrinczi Józsefné aziránti kérését, hogy néh. férjének január hó 6-án történt elhunyt daczára utaltassék ki részére a f. év első felére esedékes kongrua, — igazgatótanácsunk ez elutasítás ellen ismét fölirt a miniszteriumhoz aziránt folyamodva, hogy kivételes kegyelemből teljesíttessék az özvegy indokolt kérése, legalább is egy évnegyedi járandóság folyósítása által.

Egyuttal azonban a konventhez is járult az igazgatótanács a kogrua utalványozási szabályzat oly értelmű módosításának kieszközölése céljából, hogy a jelenlegihez hasonló esetekben legalább is egy évnegyedi kiegészítési összeg illesse meg a hátramaradó özvegyet és kiskorú árvákat, mert éppen a családfenntartó elhalalozását követő első időben van a gyámol nélkül maradt család leginkább reászorulva segítségre, a mikor t. i. a káplán-tartási kongrua-átalányból sem nyerhet még részesedést.

A magyar-igeni egyházköztség abbéli kérését, hogy központi kezelés alatt álló templom-renoválási alapjából tekintélyes összeg kiutaltassék, nem találta igazgatótanácsunk teljesíthetőnek, mert ezt az alapot a templom ismételt renoválási idejére kívánja fenntartani és annyira gyarapítani, hogy a kétséges kimennetű és különféle kellemetlenségekkel járó könyöradományok gyűjtésére annak idején szükség ne legyen.

A fogarasi egyházközség szervezeti és ügyviteli szabályzatait igazgatótanácsunk megtelelőnek találván, csekély módosítással megerősítette.

Az egyhkerületi ügyvéd kezén levő peres ügyek állásának megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése alapján, szükségesnek találta igazgatótanácsunk a jelenben álló ügyvédi utasítás korszerű módosítását és ennek eszközölhetése céljából a keblbi jogügyi bizottságot javaslatételre szólította föl.

Több helyről érkezett föl szólalásokból tapasztalható, hogy a szeretetházi rovatall megállapítására vonatkozó közgyűlési végzés magyarázatában nincs egyöntetűség, miért is elhatározta igazgatótanácsunk, hogy e végzés helyes magyarázatát körlevélileg fogja az érdekeltek tudomására hozni.

A nagy-nyedi egyházmegye egyházi értekezlete által részletes javaslat küldetett be az egyházmegyei visitatio korszerű reformálása tárgyában. Igazgatótanácsunk e javaslatot szétküldeni határozta az összes egyházmegyékhöz véleményezés végett, fölkerívén egyuttal főt. Püspök aa. elnöklete alatt Sándor János, Deési Gyula, Kádár János aaiából egy bizottságot, a beérkező véleményeknek egybevetésére és javaslat alakjában való földolgozására.

Sebestyén Sándor nagyenyedi polgári iskolai tanító folyamodásából és az ehhez mellékelte okmányokból, meggyőződött igazgatótanácsunk, affelől, hogy nevezett aa. a papi állásra is rendes képesítéssel bír, minélfogva papi jellege elismertetett és a minősültségének megfelelő papi állomásra való pályázásra, részére engedély adatott.

Esdő szó a szives olvasóhoz.

Siklód 1670 lelket számlál s 20 lélek kivételével egészen református község; földmives székely minden lakója.

Épületei, elenyésző csekély kivétellel, szalmafedelűek. Csak így érthető, hogy itt a tűzvész a legnagyobb veszedelm. Másfél év előtt egy óra alatt 5, mostani febr. 22-én pedig 17 család lett télviz idején hajléktalanná 17 családnak 59 épülete; házi, gazdasági fölszerelése, gabona és takarmányműje; apró házi állatai, juhait teljesen megsemmisültek.

Rokonok, jóemberek a tőkerejtottak barmait istállójukba, az éhező hajléknélkül maradottakat házaikba befogadják; ételnemével, gabonával, a mit lehet, enyhíték a nyomoron s a közbirtokosság saját erdőjéből mintegy 2500 korona értékű épületfát adott; azt hazaszállítja, segít fölépíteni. De mindehhez pénz kell. A tavaszi munkához eszköz, vetőmag, takarmány szükség. —

A szomszédos Szolokmai egyház 10 hektóliter, a küsmödi 6 hektóliter gabonát; ezek és Etéd közönsége pár száz korona érő takarmányt nyújtott a nyomor pillanatnyi enyhítésére.

Ezen kívül Csia Kálmán etédi kollegám «egyházi értekezleti» elnök a „református estélyen” szavát tette nyomorunkat s diakonissáival mintegy 300 kor. értékű gabonát és ruházatot gyűjtetett (az elnök adománya — mint másoktól értesültem 3 hktl tiszta-buza és 10 kor pénz) s adást siklódai «egyh. értekezlet» elnökségéhez — kiosztás végett. Ime: egyházi estélyünk nemcsak felolvasásban, hanem a jócselekedetek gyakorlásában is előljár.

Fogadják a nemes szívű adományozók s kivált Csia barátom e helyen is — nyomorult hiveim nevében — hálás köszönetemet.

Az összes kár 60–70000 koronára tehető; a csekély kifizetett móbiá alig 100 korona. Képzeltető a nyomor, melynek némi enyhítésére, az éhező, fázó szerencsétlen hiveim gyámolítására fordulok a szives olvasóhoz, kérve őket s kivált egyházi értekezleteink elnökeit: sziveskedjenek — bár a legcsekélyebb összegű adományaikkal — czimemre küldve azokat — a nyomorultak istápolásához járulni; mely adományokat a 17 hajléktalan család nevében e helyen nyilvánosan nyugtáz, hálás szívvel fogad

Orbán József,

siklódai ref. lelkész;

a könyöradományokat kiosztó bizottság elnöke.

Czim: Siklód, u. p. Etéd. (Udvarhelymegye).

Midőn ez adakozásra való felhívást közreadjuk, egy *indítványt* teszünk. Udvarhelymegyei „Egyh. Értekezlet”-ünk eleitől kezdve igen helyesen fogta fel az értekezletek gyakorlati egyháztársadalmi célját. Igen örvendünk, hogy Csia K. fiókköri elnök barátunk most is eltalálta a helyes utat ez ügyben. Így kell! Egyházi értekezleteink *építserék* ne csak szóval, de cselekedetekkel is. A segítő-szeretet munkája a legépítőbb erejű. Vegyük gyakorlatba. Most mindjárt ebben az esetben és jövőre is minden hasonló esetben. És pedig úgy, hogy ki vegye belőle a részét, ne csak a helyi és szomszédosok, hanem *mindenik*. E célra indítványozzuk, hogy minden hasonló esetben az illető egyházközség lelkésze ez ügyet röviden ismertető felhívást adjon közre az

Erd. Prot. Lap-ban és „Vasárnap”-ban. A felhívás vétele után a közelebbi egyházi estélyen s vasárnap a templomban is minden egyház lelkésze ismertesse az esetet s ajánlja a hivek segedelmező szeretetébe. És mindjárt indíttassék gyűjtés mindenütt. Ennek eszközésével bizzuk meg a diakonusokat és diakonissákat. A gyűjtésnél ez elv legyen: *keveset, de minden esetben lehetőleg mindenkitől valamit*. A begyűlt adományokat minden lelkész származtassa gyorsan a felhívást kibocsátotthoz s arról a következő estélyen illetőleg vasárnap a templomban tegyen jelentést gyülekezetének; persze csak az eredményt említvén. Mikor pedig az egész akció bevégeződött a felhívást kibocsátott lelkész az egyh. m értekezlet kiküldött tagjai felülvizsgálata után és jelenlétében tartandó *estélyen* számoljon be az egészről gyülekezetének megfelelő program keretében. E beszámolást közölje az Erd. Prot. Lap-ban, honnan arról minden lelkész tudomást vévén, az egész akció végeredményét hozza megfelelően gyülekezte tudomására. Így lesz lassan-lassan élő valósággá az a tudat, hogy mi mindnyájan egy testnek tagjai vagyunk. *Orgánizálnunk kell a jótékonyt az egyházban és tagjai között*. Így léphetünk a szó teréről a cselekedetek útjára. Így fogjuk hiveink lelkébe bevihetni azt, hogy *nem beszédben áll az Isten országa, hanem a hitben, mely jócselekedetekben munkás.*

Az indítványt ajánlom lelkésztársaim jóindulatába. Ha megvalósítjuk, *nagy dolgot* cselekedtünk.

Szerkesztő.

Irodalom.

Néhai Szász Domokos erdélyi püspök hátra hagyott negyven egyházi beszéde. Kiadja Szász Károly ref. püspök. I. kötet: I–XX. beszéd. — Ára füzve 4 korona. (Folytatás és vége.)

Az újévi beszéd az evangyéliumi szeretet sugáraitól megaranyozott szavak a multról, melyben bánatunkra enyhítő fátylat s örömkre ragyogó fényt egyként a szeretet horított; és a jövőről, a melyre nézve elérzékenyítő melegséggel csepegtetik a szívekbe, a mi a legfőbb: szeretni Istent, szeretni embertársainkat. Szóval, akartok-e keresztyének lenni? Akkor nem féltelek semmitől. Pál hatalmas hymnusa a szeretetről fejezi be a szép beszédet.

Hasonló módon az áldozó csütörtöki, tele vigasztalással, nemes oktatásokkal, hogy miképp éljünk, hogy megválásunk e földről nyugodt lehessen. Kinek hite van a halhatatlanságban s nemesen betölti hivatását, szeretve a jó Istent: nemde szépen hal meg?

A vasárnapi u. n. közönséges tanítások, a melyek közzé jó lélekkel sorolhatom a böjtieket is, megannyi gyöngyszemei a gyűjteménynek, a biblia lelkét lehelő szép elmélkedések, egészséges táplálékai a léleknek, a melyek mindenikében benne van az egész ker. vallás. Az író szerint, ki hitczikkek halmazára s tudós theóriákra nem sokat adott, a vallás egynehány nagy mindent magába foglaló igazság. Ez elv következetes keresztülvitelle legjellemzőbb a közönséges beszédeire. A VII. sz. egyszerűségében a vallás fenséges apologiája. Egy rövid beszéd keretében, nagy összefoglalásban lehetetlen ezt szeretetre, az ósök hitére, áldozatkészségére. Nem ez t-sz-e valódi emberekké? A XVII. Légy irgalmas, miként irgalmas a jó Isten; ne ítélj, megbocsáss, adj, hogy neked is adjanak. Nem ez a nemes altruizmus teszi-e kellemessé a társadalmi együttélést? A XVIII-ik buzdit egyebeknél többet cselekedni, a jó példaadásban, a közjó előmozdításban, hitünk, egyházunk ápolásában. Ha a ső megizetlenül, mivel s ózattik meg. A XIX.-ben, lelkészavatáskor maga mint egyik fölszentelendő szól társaihoz: Él e, szól-e, munkál e bennünk a Krisztus lelke? A XX-ik a felszentelt lelképásztor első serkentő szózata gyülekezetéhez.

Nem tartózkodom kimondani, hogy az utóbb fel-

sorolt nyolcz beszéd becsben maradandóbb a ünnepi ciklusnál. A vallás minden igazságait magasabb egy-ségben átszűrte és a természetes szívnek hozzáférhetőbbé változtató tulajdonságaiknál fogva hasonlóak a haloványkék éghez, a melyen az összes csillagok szikráznak reszkető kristálytisztá fényben.

Most pedig végére jutva ismertetésemnek, a melynek folyamán a nagy szerző gyönyörű eszméinek egész sorozatával gazdagodtam, — ha feltételelem szándékon kívül ellentétbe esve, a kegyelet érzését bár egy kifejezéssel sértettem volna, a mi első sorban saját szívemen ütött sebként sajogna, — bocsássa meg nekem az a dicsőült szellem, kiről e művére nézve is — a mi emlékét hívebben őrzendi, mint egykori nagysága egyéb oszlopai — vallom és hirdetem a Zsoltár-íróval: „nagy vagy Uram a nagyokban és nagy vagy a kicsinyekben.”

Bitay Béla.

E rovatban ismertetett művek mind kaphatók *László Albert és társa*, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kizárólagos bizományosa protestáns irodalmi könyvkereskedésében — *Debreczen*.

Különfélék.

Az országos református tanáregyesület Debreczenben 1902 évi április hó 2 és 3 napján tartja első szervezkedő közgyűlését.

Program: Április 1-én (kedden) Erkezés. Elszállásolás Ismerkedés este 8 órakor az „Arany Bika” vendéglőben.

Április hó 2-án szerdán. Délelőtt fél 8 órakor a tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület nagy választmányának ülése a kollégium kis tanácstermében; azután fél 9 órakor ugyanazon egyesületnek utolsó rövid közgyűlése a kollégium dísztermében.

Tárgyai: 1. Jegyzői s pénztárnoki jelentések. 2. Indítvány az egyesület vagyónának az országos református tanáregyesület céljaira leendő átadása módozatairól (Alapszabályterv. 46 §.) **Délelőtt 9 órakor istentisztelet** a nagy templomban Imádkozik **Dr. Erdős József**, debreczeni ref. theol. akad. tanár. Istentisztelet után **közgyűlés** a kollégium dísztermében.

Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. Üdvözlések. 3. Jelentés az országos református tanáregyesület szervezőbizottságának előmunkálatairól. 4. Az alapszabálytervezet tárgyalása s elfogadása. 5. A tisztikar és a központi igazgatóság megválasztása (Alapszabályterv. 20. §) s intézkedés a választmány összeállítására (Alapszabályterv. 27 §. b. 6. Pályánk vezérelve. Felolvasás: **Váró Ferencz** nagy-enyedi kollégiumi tanártól. Délután fél 2 órakor közbéd az „Arany Bika” vendéglőben. Ebéd után a kollégiumnak, a város többi tanintézményeinek s látóvalóinak megtekintése. Délután 5 órakor **értekezlet** tartanak (esetleg a szakosztályokat is megalakítják. Alapszabályterv. 44. §.) 1. **A theologiai akadémiák tanárai** a kollégium kis tanácstermében. Tárgy: 1. A theol. tanárok nyugdíjügye. Előadó: **Dr. Horváth József**, pápai theol. akad. tanár. 2. theol. tanterv revíziója. Előadó: **Dr. Antal Géza**, pápai theol. akad. tanár. 2. **A jogakadémiák tanárai** a kollégium dísztermében. Tárgy: A jogi szakoktatás reformja. Előadó: **Dr. Bartha Béla**, debreczeni jogakad. tanár. 3. **A tanító és tanítónőképzőintézetek tanárai** a kollégium tanítóképzőintézeti igazgatóság helyiségében. Tárgy: Az Állami tanítóképzőintézetek részére kiadott szervezet és a tanítóképzés vizsgálat új szabályzata. Előadó: **Orosz István** debreczeni tanítóképzőintézeti tanár. Este fél 8 órakor a **debreczeni dalgyűlés** a debreczeni református egyetem javára a közgyűlés alkalmából **hangversenyt** rendez a városi színházban.

Április hó 3-án csütörtökön. Délelőtt 9 órakor a közgyűlés folytatása. 1. Középiskoláink helyzete, tekintettel a középiskolai mozgalomra. Felolvasás. **Sinka Sándor**, debreczeni főgymn. igazgató-tanártól. 2. A tanári fizetési

fokozatok tárgyában beadott indítvány. Előadó **Benkő Imre** nagy-körösi főgym. tanár. 3. Jelentések s esetleges indítványok 4. Közgyűlés berekesztése.

Jegyzet. A szervező bizottság kedvezményes vasuti jegyeket eszközölt ki febr. 28-tól április 11-ig terjedő érvényvel. Kérjük azon t. kartársakat, akik a gyűlésen megjelenni szándékoznak, hogy vagy közvetlenül vagy igazgatóságunk útján **follyó évi márczius hó 18-ig** szíveskedjenek az elnökséget okvetlenül értesíteni, hogy a kedvezményes jegyeket részükre kiállítva idejében elküldhessük és a jelentkezők elszállásolásáról intézkedhessünk.

E hirt nagy örömmel regisztráljuk Egy régi terv ölt testet benne. Mozgunk: élni akarunk. Isten segítsen bennünket!

Református ifjusági kör. Örömmel adunk értesítést a M. Vásárhelyi kollégium ifjusági együdvös mozgalmaról. A Pál Gusztáv h. tanár kezdeményezésére és lelkes vezetése alatt református ifjusági kör alakult. A Kör czélja, hogy a protestantizmus létrejöttét, ennek okait, fejlődését, küzdelmeit a maga szerves egészében feldolgozza, s az ifjúsággal közelebbről megismertesse. E végből történelmi tanulmányokat, (essayket) életrajzokat és protestáns szellem világából merített különböző dolgozatokat olvasnak fel. Helyesen. Legalább így az eddig szokásos V—VI. vagy VII—VIII. osztály elkülönített munkássága, nemkülönben a sokszor céltalan irányú önképzőköri működés határozott irányt és alapot nyer. A képzelődés világából közelebb jönnek a valósághoz. A kedélyvilág beláthatatlan mezőiről megtérnek a vallásos meggyőződés sziklafalai közzé. Igy erősebbek, állhatatosabbak, kitartóbbak lesznek. A milyen eledellel táplálják most őket, olyannal fogják majd ők megszentelni a társadalmat, a saját környezetüket. Csak gratulálhatunk, Pál Gusztáv tanár urnak, ki önfeláldozó munkásságával már is szép eredményeket vívott ki. Vajon nem lehetne és nem kellene többi kollégiumunkban is az ifjuság munkásságát hasonló irányba terelni. Gondolkozzunk. Periculum in mora!

Somosdi egyházunk új lelkészét, az egyházi gulag meghívott Széll Jakab volt szőkefalvi lelkészt febr. 23-án iktatta be hivatalába Tóth László kollégája, c. m. director. Isten áldása rajtuk

Az egyházi estélyek a balavásári ref. egyházban is élvebe léptették. Minden héten kétszer, kedden és pénteken — tart a buzgó lelkész, **Sámuél Aladár** ilyeneket. Kedden újságolvasó, péntek este a szorosabb értelemben vett vallásos estélyek. Az utóbbiak tisztán vallásos jellegűek. A hívek érdeklődése meleg. Örvendetes!

Gyászrovat. **Németh Lajos** református lelkész, 76 éves korában tegnap este meghalt Debreczenben. Az elhunyt résztvett a szabadságharcban. Mint nemzetőr a Bem hadseregében szolgált és számos ütközetben tüntette ki magát vitézségével. Később az augusztus 2-iki debreczeni csatában is vitézül harcolt. A debreczeni kollégiumban tíz évig volt theologiai tanár, 44 évig pedig lelkésze volt a debreczeni egyháznak.

„Nyilatkozat. Tisztelettel hozom az érdeklődőknek szíves tudomására, hogy a „**Debreczeni Lelkészi Tár**“ I. kötet D. csoportjának 5-ik darabja alá (Isten szeretete az emberekben) **Sziksza András**, ibrányi ev. ref. lelkész ur neve tévedésből került **Andrács Kálmán**, buji ev. ref. lelkész ur neve helyett.“ Debreczen 1902 márcz. 2. **S. Szabó József**, a Debreczeni Lelkészi Tár (Gyakorlati Ev. Ref. Papi Lexikon) szerkesztője.“

Hivatalos rész.

396 — 1902.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi lelkész aához.

A népiskolai hitoktatás szükséges intenzivitásának mentől sikeresebb biztosítása czéljából, arra utasított: igazgatótanácsunkat a múlt évi nov. hó 9-én és következő

napjain tartott egyházker. közgyűlés 62 jkvi szám határozata, hogy úgy a felekezeti, mint másnemű népiskolákban magával a hitoktatásra képesített lelkészszel végeztessük e fontos teendőt, kizárván ebből a lehetőség határai között mindenütt a kántorokat és tanítókat, kik e speciális szak-képzettséget igénylő foglalkozást csakis ideiglenesen és végső szükség esetén végezhetik.

Fölvívjuk ennél fogva az összes lelkészeket, hogy a gondozásuk alatt álló felekezeti avagy másnemű népiskolákban *személyesen végezzék a hitoktatást és pedig a népiskola minden osztályában hetenként legalább is 1 órán akként, hogy a 6 osztályú népiskolánál hetenként föltétlenül 6 órán át tanítsanak, míg a vallástanításra hetenként és osztályonként megállapított másik 1—1 órán az énekvezér, vagy a czélből szerződötetett állami, vagy községi tanító egyházi énektanítást végezzen rendszabályainknak megfelelő módon és a lelkész szigorú felügyelete mellett.*

Esperes aait pedig arra kérjük, hogy a rendelkezés pontos végrehajtását állandóan ellenőrizni sziveskedjenek.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának, Kolozsvárt, 1902. február hó 27-én tartott üléséből.

Er. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 339—1902. KÖRLEVÉL

az egyházmegyék *Esperesi*, — és a püspöki egyház-községek *Lelkészi hivatalaihoz*.

Hivatkozással az Utasítás 170. §-ára, az egyházmegyék nt. *Esperesi*, és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek *Lelkészi hivatalait* fölkérem, hogy az 1902. évi püspöki jelentéshez szükséges adatokat az egyházmegyék részéről *junius 30.*, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek részéről *márczius 31-edikéig* a püspöki hivatalhoz sziveskedjenek felküldeni.

A felküldendő adatoknak a következő kérdésekre kell feleletül szolgálniok:

I.) Az egyházmegyében vagy a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségben 1901-ben:

- 1., hányan születtek?
- 2., mennyi ezek közt a törvénytelen szülöttek száma?
3. hányan haltak el?
4. hányan tértek át a ref. egyházba?
- 5., hányan tértek ki a ref. egyházból?
- 6., hány pár kötött házasságot?
- 7.) a megkötött házasság közt
 - a) hány volt *vegyes* házasság?
 - b) hány adott *reversalist* a ref. egyház előnyére?
 - c) hány adott *reversalist* a ref. egyház hátrányára?

8., Hány esetben nem vették igénybe az *egyházi áldást*?

9., Hány házasság *bontatott* fel?

10., Hány pár él *vadházasságban*?

II.) Az egyházmegyében, illetőleg püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségeken alakult *Egyházi Értekezletnek*

- 1., hány *lelkész*, —
- 2., hány *tanár*, —
- 3., hány *tanító* —
- 4., hány *világi tagja* van?

III.) 1. *Egyházközségeként kik és miféle kegydómánnyal* segítették az egyházat és mekkora értékben?

2., Mely egyházközségben állítottak *elő szorgalmi jövedelmet* és mekkora értékben?

IV.) Melyik egyházközség mekkora összeget fordított (apró javításokat nem számítva)?

a) *templom* vagy *torony* építésére?

- b) *iskola* és *tanítói lak* építésére?
- c) *papi* vagy *kántori lak* építésére?
- d) *más nemű* építkezésekre?
- e) *szegények, özvegyek* és *árvák* gyámolítására?

Kolozsvárt, 1902. márcz. 11.

Dr. Bartók György,
erdélyi püspök.

363—1902. FELHÍVÁS

Igazgatótanácsunk 5649—1901 számú rendeletére való hivatkozással (lásd Prot. Lap 3—1902 szám) felhívom a *görgényi* egyházmegye nemes egyházait hogy a *hivatalos lap* félévi előfizetését, az ott kitüntetett határidőig (márczius 15) *küldjék el tiszt. Papp Lajos pénztáros* adhoz, mert ha nem, a különben is deficittel dolgozó egyházmegyei közpénztárunk kell beadminisztrálja, a mi megint csak egy újabb nyomoruság volna.

Gernyeszeg, 1902 márcz. 9

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

350—1902. PÁLYÁZAT ÖSZTÖNDIJAKRA.

Egyházmegyénk tavaszi közgyűlésén fognak kiosztatni a *Benkő, Szabó* és *Szaboleska* féle ösztöndíjak. A *Benkő* alaphoz folyamodhatnak görgényi egyhm. papok, a *Szabó* és *Szaboleska* alaphoz papok és tanítók tanuló gyermekei Folyamodványok, a husvétii értesítő hitelesített másolatával április 30-ig hozzám küldendők Lekéselt folyamodványokat nem fogok figyelembe venni. Lelkész aai sziveskedjenek ezen körözüvényt tanító aaival közölni.

Gernyeszeg, 1902 márcz. 6.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

84—1902 PÁLYÁZAT

kápláni állásra a szeghalmi er. ref. egyházban.

Fizetés: 1. Kézpénz 480 (négy száznyolcvan) korona, az egyház pénztárából havonként *előre* fizetve. 2. Lelkésztől stóla címén 120 (egyszázhusz) korona. 3. A lelkészlakon ujonnan épített csinos szoba teljesen beburorozva fűtéssel és világítással. 4. A lelkésznél — mosatáson és ágyneműn kívül — *teljes ellátás*

Az állomás minél előbb elfoglalandó. Pályázók alulírott lelkésznél jelentkezzenek.

Szeghalom, 1902. február 24.

Técsy József,
ev. ref. lelkész.

A *Johnstown-i* (Északamerikai Egyesült Államok, Pennsylvania állam) *magyar ref. lelkészi* állásra pályázat hirdettetik.

Javadalom:

1. Kézpénz: hétszáz dollár évnegyedi utólagos részletekben, részint a Home Mission's, részint az egyház pénztárából fizetve.

2. Az egyház hiveitől *stola* címén: keresztelest két dollár. Esketésért öt dollár. Anyakönyvi kiadványokért egy dollár, esetenként.

3. A Johnstown-i missiói központhoz tartozó szórva-nyokban, az azokban tartott isteni tiszteletekért a szorványok hívei által fizetett persely pénzek egész összege.

4. Kényelmes lakás, a most épülő templom közelében.

Az állomás azonnal elfoglalandó.

Pályázók az egyház főgondnokánál ezen a címen jelentkezzenek: *Mr. Johan Pelsőcy 306. Chesnuth Str. Johnstown. Pa. U. S. A.* Kelt Johnstown 1902. febr. 10. Pelsőcy J. főgondnok. Lengyel J. jegyző. Bakos J. pénztárnok. Kóvér Sándor, Bartlay János.

Nagytisztelű lelkész
és tek. tanító úr!

ha Kolozsvárra méltóztatott
utazni, legyen szives

Stief Jenő és Társa
Deák Ferencz-utcában 3

papirkülönlegességek áruházát,
irodai felszerelések nagy rak-
tárát, könyv- és könyvmdáját
felkeresni és bevásárlásait ott
eszközölni.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.
félévre

12 kor.
6 kor

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Megfeszített és feltámadott Krisztus.

Apost. Csel. II. 22. 23. 32.

E szavak az első keresztyén *missiói prédikációja* az apostolok ajkairól. Péter apostol prédikációja az első pünköstben. Mily rövid (a kihagyott bizonyító közbevetett mondattal is csak háromszor oly hosszú, mint az idézett rész) és mégis mily hatásos! Hatása alatt 3000 lélek tér meg egyszerre. Ezzel a prédikációval járják be az apostolok a világot; ily rövid prédikációk hódítják meg Galiciát, Áthént, Rómát, Korinthust.

»*Ama Názárethbeli férfit, Jézust, ki valóban megbizonyítottatott Istentől hatalmas erők, csodatételek és jelek által, melyeket Isten cselekedett ő általa; ki az Istennek elvégzett tanácsából és rendelkezéséből keresztfára függesztetvén, megöleték: ezt a Jézust feltámasztotta az Isten, melynek mi mindnyájan bizonyosságai vagyunk.*« Ennyi az egész. Egyébről nem akarnak tudni az apostolok. Sem ékes beszédről, sem világi bölcsességről, csak a keresztről, csak az üres sirről, csak a *megfeszített és feltámadott Krisztusról.* (Pál).

Honnan e bámulatosan egyszerű és rövid prédikációk csodás hatása? Mi az mi bennük megbüvöli és foglyul ejti a lelkeket, pogányt és zsidót egyaránt?

Kettős oka van. Először: mert a *keresztyén vallás itt reális személyes élet alakjában jelenik meg* és másodsor: mert *vató tényeken épült.* A keresztyén prédikációk csodás hatásának ez a kettő a titka és megértésének kulcsa.

A keresztyénség személyes élet. »Nem végeztem magamban egyebet tudni tiközöttetek, hanem a *Jézus Krisztust*, azt pedig, a ki megfeszítettetek — mondja Pál, — „ki lett nekünk Istentől bölcsesség, igazság, szentség és váltság.“ A keresztyénség a Jézus Krisztus személyes élete. Csak benne és általa lesz érthető, szemlélhető, elsajátítható erővé, hatalommá. Ne beszéljete a Krisztus „felséges tudományáról“, a keresztyénség „magasztos tanairól“ rendelkezéséről és kötelességeiről; a világ nagy része ezt igen jól ismeri és mégis... mily kevés az eredmény! A belső ember szerint ismerem, sőt szeretem, sőt akarom a jót, — de hogy azt véghez vihessen...? *Erre adjatok erőt!* Ezért könyörgök én s velem együtt milliók ezért esengnek. Adjatok valakit, hatalmasat, erőset, a ki megfogja kezemet és vezet; a ki igazgassa szívem verését, agyam gondolatát s velük lábaim járását; a ki elveszi szívemről a nehéz terhet: a bűnnek súlyát; a ki megerősít a halál félelmével szemben s eltörli a halál hatalmát, koporsó fulánkját!

A keresztyénség a Jézus Krisztus személyes élete. Ott jár előttünk Názárethben, Galileában: mily gyönyörűség vele járni. Viharban alszik a hajón: mily édes keblén pihenni meg! A Táboron színe elváltozik: ah, mily „jó minékünk itt lakozunk!“ Hogy vonz, hogy ragad magával! De a végen ott, ott a Gecsemáné, a Golgotha s ő a kereszten vérző homlokkal, tövisszorosozta fejjel! Jaj, jaj nekünk ha „Credo“-nk czzel végződnek: „...meghala és eltemetteték.“ Akkor a keresztyénség nem lehetne személyes élet, a Jézus Krisztus személyes élete s az ő követése sem más mint ábránd, ködkép. Akkor borzadva futnánk a kereszttől, míg így „az Isten hozzánk való szerelmét látjuk abban, hogy mikor még bűnösök volnánk, a Krisztus meghalt érettünk“, mert

»... *Ezt a Jézust feltámasztotta az Isten!*« Ha Jézus fel nem támadt a halálból, ha nem *élő Krisztus*: nincsen minékünk bűnbocsánatunk, váltságunk és idvességünk. »Hiába való volna a mi predikálásunk s hiába való a ti hitetek is« — mondja Pál apostol. Bizony, ha a Kr. fel nem támadott, ha nem *élő Krisztus*: akkor a keresztyénség nem személyes élet, nem élő erő, csak emlékezet; emlékezete egy „nagy ember“ halálának s csodás rege annak feltámadásáról. Hanem a keresztyénség nem való vagy képzelt *történeti tények* emlékezete, hanem *folyton élő s ható való tényeken nyugvó személyes élet.* E való tények nem szemmel látható, kézzel fogható *történeti tények*, nem is az értelem tényei: meggyőződés; hanem a *személyes élet bizonyoságtétele.* Így voltak bizonyosságai az apostolok annak, hogy „Isten a Jézust feltámasztotta“, mert érintkeznek, közlekednek vele, szavát hallják, erejét érzik bűnbocsánatban, elhívásban, küldetésben s egész életükben. „*Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus!*“ mondja Pál apostol. A Krisztus feltámadott; ennek bizonyossága nem lehet más, mint a kiből Ő él. Ő lakozik, Ő munkál. De ennek a Kr. feltámadásáról más bizonyításra nincs is szüksége, sőt minden mást semmisnek tekint ehhez képest. Nem mások bizonyosságára hiszünk; a Kr. bizonyítja meg maga magát, hogy Ő él, hogy feltámadott.

A meggyőzések, a historiai tények igazságai változnak; ez a bizonyoságtétel örök.

„Ti lesztek az én bizonyosságaim“: Kr.-nak e szavai hozzánk is intéztetnek. Tegyük bizonyosságot róla, hogy „Igaz beszéd ez: ha ő vele együtt meghaltunk, ő vele élünk is.“

Ilyen bizonyoságtételt tegyük: kevesebb szóval, több hittel és étellel a Krisztusban és Kr. által. Ennek a predikációnak lesz ma is csodás hatása, mert a keresztyénség ma is nem szó, hanem a Kr. által való élet.

Istentiszteletünk ideje és alkalma,

(Folytatás és vége.)

Ezek után áttérhetünk az *istentiszteletek alkalmiságára* is, arra nevezetesen, hogy milyen alkalomkor tartassanak istentiszteletek. Egyházi törvénykönyvünk e tekintetben is hiányos, mert nézetünk szerint, magában kellene foglalnia az ünnepeket is, egyenkint felsorolva. Ez pedig nincs meg. A *Gelei-féle kánon* (LI. LII.) a következő egyházi ünnepet szabja meg: *Vasárnap*, mely a szombat helyett, az összes keresztyénség által, Krisztus feltámadásának emlékére van szentelve. *Karácson*, Krisztus születésének, új esztendő körülmételésének; *Virágvasárnap* ünnepélyes jeruzsálemi útjának; *nagypéntek* halálának; *husvét* dicsőséges feltámadásának; *áldozó csütörtök*, mennybemenetelésének; és a *pünköst* a szentlélek kitöltésének emlékére. Ezek a szorosabb értelemben vett egyházi ünnepek, a vasárnap Isten által rendelve, a többiek pedig, az egyház által, a Krisztus üdvözítő munkásságának emlékére, megállapítva.

Az ünnepek számát tekintve az erdélyi és magyarországi kálvinisták, ha egy alapon állanak is, de eltérnek azok *tartamát* illetőleg három ünnepre nézve. Krisztus születésének, feltámadásának és a szentlélek kitöltésének ünnepeit mi erdélyiek *három napon át*, míg Királyhágón túli testvéreink csak *két napon át* ünneplik. A harmadik nap megünneplésének megszüntetésére irányuló mozgalom nálunk nem vezetett eredményre (Lásd 1873. évi ker. közgyűl. jkv. 130. sz.) Ki tagadná, hogy e tekintetben is egyező eljárásra volna szükség? Az összeülendő zsinatnak az ünnepek tartamát illetőleg is határoznia kell.

A szorosabb értelemben vett keresztyén egyházi ünnepeink mellett, melyekben az Isten üdvözítő munkásságának egy-egy megnyilatkozását szemléljük protestáns egyházi ünnepünk csupán egy van a *reformáció emléksünnepe*, október 31-én Ennek megünneplését is azonban csak most, az utóbbi években kezdtük komolyan venni; sőt néhol még ma sem tudnak róla. Erre pedig kiváló súlyt kellene fektetnünk. Zsinatunk teendője az, hogy az állam által szigorúan megtartandó ünnepnek ismertesse, melyen sem prot. állami hivatalnoknak, sem állami vagy más felekezeti intézetben tanuló reform. vallású növendéknek ne kelljen az nap hivatalba, illetve órára mennie. Reméljük, hogy zsinatunk erre nézve is megteszi a szükséges lépéseket.

Szólhatnánk még istentiszteletünknek az *évszakok szerinti alkalmiságáról*, melyekben Istennek a természeti világrendben nyilvánuló bölcs intézkedéseit szemléljük: de ezek annyira természetesek voltak eddig is, s azok ma is, hogy külön tárgyalást alig igényelnek. A természet szemlélete s a teremtő áldásainak gaz-

dagsága, önkénytelenül is alkalmiságra sarkal ez irányban.

Hanem, egyházi életünkre, s különösen a protestáns egyháznak az állami élethez való viszonyára sokkal fontosabbak a *nemzeti ünnepek*, s ez alkalomból folyó istentiszteletek. A nemzeti ünnepeket úgy kell tekintenünk, mint az isteni gondviselésnek egy nemzet életében való, kiváló nyilvánulásait. Azokban nem személyt ünneplünk, hanem az eseményekben, a személyekben Istennek az erkölcsi világrendben való, szakadatlan működését kell szemlél-nünk. Így tehát ezek is méltán számot tarthatnak arra, hogy ha nem is a keresztyén üdv szempontjából, de, mint Isten erkölcsi világrendjének, s abban való működésének kifejezői: megtartassanak. A református vallást éppen magyar vallásnak szokták nevezni Ezt a szép nevezetet bizonyára azért kapta, mert nemcsak nyelvében, kultuszában magyar, hanem intézményei is egytől-egyig a magyar nemzeti élet megerősítésére irányulnak. Hogy állunk azonban a nemzeti ünnepekkel? Bizony, nagyon furcsán. Az állam, a törvényhozás nemzeti ünnepnek nyilvánította: ápril 11-ét, mint az 1848-iki törvények szentesítésének emléknapját; István király napját, mint a magyar állam keletkezésének emléknapját. Miniszteri rendelet van Erzsébet királyné nevenapjának — halála emlékére — (nov. 19.) minden évben való megünneplésére. Az állam hivatalos istentiszteletet tartat a király születése napján (aug. 18.), a király neve napján (okt. 4.) Ezen kívül, az eseményekhez képest, még többször is van nemzeti vonatkozású ünnep, s azzal kapcsolatosan istentisztelet.

Kérdem mi reformátusok a felsorolt nemzeti ünnepek közül melyiket tartjuk meg kötelezőleg? Egyiket se. Egyházi törvényünk egyiknek a megünneplésére se kötelezett. Esetlegesen, felkérés folytán, a városi egyházak még tartanak itt-ott ünnepet, de rendszeres ünneplésről szó sincs. Mi ennek az eredménye? Az, hogy minden nemzeti ünnepet a kath. templomokban tartanak meg, mert mi vagy nem tartunk, vagy egyáltalában nem is akarunk tartani alkalmi istentiszteletet. Aztán a végén mégis mi panaszlunk, hogy ime, mellözve voltunk. Azonban, valljuk meg, hogy nem ok nélkül van ez így. A vonakodás oka abban rejlik, hogy a nemzeti ünnepeket, mint pl. a magyar királyság keletkezésének ünnepét is — pápista ünnepnapra tették, s éppen a szentté avatott István király nevenapjával kapcsolták össze. Ám, ezért magát az elvet még sem szabad feladnunk; legalább is nem szabad azt a véleményt felkelteni és elhíttetni magunkról, hogy mi nem akarunk nemzeti ünnepeket tartani. Igenis, akarunk; csak hogy egyetemes zsinatunk vigye keresztül előbb azt, hogy az 1848 XX. t. cz. hajtassék végre, a felekezetek között a teljes pártítás legyen meg, hogy nemzeti ünnepeken a

világi hatóságok vagy rendre jelenjenek meg mindenik felekezeti templomában, vagy ne használjanak kényszert és minden állami hivatalnokot, tanulót bocsássanak a saját felekezete szerinti templomba. Ez pedig azt tenné, hogy pl. egy református miniszterelnök ápr. 11-én ne menjen a budavári Mátyás templomba, hanem a református miniszterekkel együtt (ha lesznek még ilyenek!) menjenek a kálvintéri templomba és ott üljék meg a nemzeti ünnepet. Ha ez a vívmány meg lenne: akkor aztán rendelné el a zsinat, hogy a nemzeti ünnepeket meg kell tartanunk egyaránt, mindenik egyházban.

Midőn az ünnepek számának szaporításáról, s épen a nemzeti ünnepek megtartásáról szólunk: számot vetettünk azzal is, hogy vajjon nem esünk-e a Kálvin által is hangoztatott „ceremoniák vakságába”? Határozottan állítjuk, hogy nem, mert minden nemzeti ünnepünk „az ő szemlátomást való használatosságra lesz igazítva”, és mindenikhez »hozzá járul a hit pásztornak tanítása.“ Így aztán nem csak a nemzeti érzést ápolhatjuk, hanem az evangelium világosságát is bevihetjük az elmékbe. Ha azt akarjuk, hogy az állami életben számot tevő tényezőként szerepeljen a protestáns egyház: a nemzeti ünnepek megtartása elől el nem zárkozhatunk. Ezzel a kérdéssel tehát, a közelebbi zsinatnak is le kell számolnia.

A fentebbiekben, jó részt, elmondottuk mindazt, a mit *istentiszteletünk idejére és alkalomára*, a körülményekhez képest elmondhattunk. Célunk nem az vala, hogy a régi rendet felforgassuk, vagy az egyházba valamelyes újításokat hozzunk be, hanem az, hogy az itt-ott felmerült eseteket, elvi magaslatra emelve: azokra az egyházi hatóságaink figyelmét felhívjuk. Ha ez csak némi részben is sikerült, fáradságunk bőven meg van jutalmazva.

Vajda Ferencs.

Molnár Albert halálának évfordulóján.

Sötét volt a reggel... A fölkelő sugár könnyekben tört meg s hidat vert a végtelen úron keresztül... Sötét szárnyak lebbentek meg az éjszakában. Suhogások vést jelentett, szárnycsapások sugárt oltott: a halál angyala jött. Oda szállt a beteg ágya elé s szólt: lelked világító fátyla volt, ime én eloltom e lángot; szivedből szeretetnek forrása buzgott: kezemmel bezárom e forrást; ajkadról csepegett mint méz a bölcsesség: hideg lehellettemmel elnémitom örökre nyelvedet. — Ott állunk csüggedten, mint a Mesterüktől megfosztott tanítványok, fényes nappal sötét éjben; megnémult ajkunk beszélt a veszteség nagyságáról. Csak egy héttel azelőtt hallottuk ajkáról a szabadság apoteosisét. Előttünk állott mint apostol. Szava olyan volt, mint Isten lelkének fuvallata, megelevenítő tűz — szabadságról beszélt. Lelkében megszólalt a tenger morajló haragja, Kárpátok fenyesének fájó siráma, a mint fülébe zúgják a jobb hazát keresőnek:

»A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely!....

Aztán fölemelt az eszmék világába, Istenhez, hol tiszta lelkek élvezik az örök szabadságot. Éreztük, hogy lelke előtt nyitva áll a szellem országa; éreztük, hogy annak napjával heviti szívünket. Kicsoda beszélhetné ki ennek az érzésnek gyönyörét? — Még éreztük e tiszta sugár fényét, melegét, midőn hirtelen az égbe visszaröppent....

Egy éve már, hogy Molnár Albert porai pihenőre tértek. Egy éve már, hogy életének fonala megszakadt... De nem, hisz maga mondta: „*az élet lélek*“. Mi éreztük, hogy az ő élete lélek. Emlékeztek, mikép elevedtek meg előtte az Irás szavai? mikép váltak élő igazságokká a holt betűk? Emlékeztek, mily gyönyörűséges volt lelkének tiszta harmóniája, melyben oly szépen egyesült a véges a végtelennel, a földi a mennyeivel, az emberi az istenivel; melyben nem volt disszonáncz? Mindig óhajtván vártuk. Mikor be zélni kezdett, lelkünkben sejtelem támadt magasabb világról. Aztán bevezetett az ígért földjére Szébbet, gazdagabbat ugyebár ti sem láttatok azóta, nem soha? Föltárta előttünk Istennek országát, mely itt van e földön, de nem e világból való. Majd idézte a Mester szavait: »A világban háboruságok leszen, de bizzatok, én meggyőztem e világot«, aztán szólott: ime az élet felhő is, de sugár is; szenvedés is, de boldog öröm is; háboruság is, de diadal is. Utolsó percében is azzal foglalkozott, kicsoda a jó tanító? Ő volt az. Értelme tiszta sugár, szíve égi szeretet, jelleme nemes ércz, szava igaz, útja egyenes, lelke égett hazáért, anyaszentegyházért, meg az eszményekért; szelíd, termékenyítő fényt lövelt reánk: Ő „tanítvány“ volt, épen azért Mester, a világnak világossága. Ő tanította: a vallásban ott van az ember hité, igazsága, erkölce, eszménye. A vallással függnek össze az ember legmagasabb eszméi, legtisztább érzései, legdicsebb tettei; az élet legmélyebb problémái, a történelem legkiemelkedőbb korszakai. Ő tanította: a vallás olyan, mint a tenger fenekén elrejtett gyöngy... az emberiség nagy kincsei fáradsággal szerzett nagy vívmányok. A hit égi erő, mely nélkül épen a föld rögzös pályáján nem járhatnak, a remények halandók, de maga a remény halhatatlan. A szeretet isteni erő és nincs benne démoni. Ő mondta: a mindennapi kenyér mellé mindennapi hit kell; hit, a mely győzelem. És mi láttuk, éreztük, hogy előtte nem volt pusztá szó, de igazság a mit az Irás mond: »A mi hitünk győzelem.« Ő tanította: az ifjú boldog, mert ártatlan, tiszta A férfi boldogabb, mert van hivatása, mely kifejti lelkének, szívének egész gazdagságát; mert vállain nyugszik a közügy; mert boldog; mert ő az élet nemtője, géniusza. Ő győzni tanított. Győzni a világ felett lemondással; a földi javak csábos erőin szívünknek mennyei kincseivel; a kísértések felett e parancscsal: „csak Istennek szolgálj“; a hálátlanság felett megbocsátással. Ő tanította: nincs nagyobb gazdagság, mint a tiszta értelem és a tiszta jellem; nincs nagyobb öröm, mint a nemes törekvés. Ő tanította: Istennek templomává lesz tanterem, az igazságszolgáltatás csarnoka, műhely, szántóföld, ha munkánkban ott van lelküismeretünk, szívünknek véreseppje. Ő tanította... de miért mondjam tovább, ti mindnyájan tudjátok, hogy Ő a legmagasabb gondolatokat tanította, melyek a leggyakorlatibb igazságok. Szava szívünkben mindig visszacseng, mert beszéde lélek és élet volt.

Tanítványok! jertek, álljunk meg egy perczre a Molnár Albert sirja felett. Van még szava hozzánk. Én hallom e szót: „Ti vagytok e világnak világossága!“ Ugye ti is ezt halljátok?... Hát fényeljen a mi világosságunk! — Kevesen vagyunk Oh vajha még százat, ezret ejthetett volna foglyul az ő szép lelke! — De ne féljete, az Ur tanítványai még kevesebben voltak!

Utrecht.

Biró Sándor.

Az anabaptisták és memnoniták

(Egy fejezet Rauwenhoff „*Het Geschiedenis von het Protestantisme*.” című művéből)

Fordította: **Bartha Desső** tasnádi ref. lelkész

(Folytatás és vége.)

Ezen ország megalapításának és történetének részletes ismertetésébe e helyen nem bocsátkozhatunk, s így csupán egy pár fontosabb mozzanatról és e mozgalom szomorú lefolyásáról kell még megemlékeznünk. Münster menhelye lett a környéken és a távolabb fekvő vidékeken elnyomott anabaptistáknak; ez okból azok, a kik nem akarták magukat másodsor megkereszteltetni, a városból kiűzettek. Ily módon a szentek gyülekezete egészen megtisztult a hitetlenektől. A kormányzás egy 12 öregből álló tanácsra volt bízva, a kik igen szigoruan büntettek minden erkölcsatlenséget és egy kiáltványt intéztek mindazon népekhez, a kik Münstert — „a magasságos Isten keresztyén városát” — ostromolják, a melyben teljes őszinteséggel teheték magukról ezt a nyilatkozatot: „Az Isten tudja, hogy mi nem keresünk és nem kívánunk egyebet, mint a Krisztus országát”. 1534 február hava óta az ostromlók a várost körülzárolták. De a benlevők helyes védelmi intézkedéseket tettek és egy pár támadást oly hősiesen vertek vissza, hogy az ellenség kénytelen volt lemondani a további ostromról, — és arra kellett törekednie, hogy minden kívülről jövő szállítmány elzárásával kényszerítse a várost meghódolásra. De ha az anabaptisták benn a városban egyelőre biztosítva voltak is az ostromlóktól, semmi sem védhette meg őket azon elvek következményeitől, a melyekért harczoltak. A törvényes rendet nemsokára a proféták sérthetetlen tekintélyü önkénye váltotta fel, a kik valószínű rémuralmat gyakoroltak a lakosok fölött: megtörték minden ellenállást és a legkisebb hibát is véres büntetéssel torolták meg. Bockelszoon János egy mennyei kijelentés parancsa folytán nőül veszi Mathiesen özvegyét, a ki egy merész kirohanás alkalmával az ütközetben elesett. Mathiesen özvegye Divara — egy hárlami serfőző leánya — ifju és szép vala, de Bockelszoon nem elégedett meg vele. A soknejűség — szintén fensőbb ihletés folytán és a sokasodásra felhívó, édeni parancs alapján — országos törvénnyé tetetett. A proféták tekintélye előtt maga Rothmann is meghódolt. Knipperdollink — az előtt a város egyik tekintélyes és vagyonos polgára, — most birodalmi kardhordóvá lesz, felruházva azon hatalommal, hogy a törvényes formák mellőzésével minden bűnöst kivégeztesen. Egyesek felemelik szavukat a soknejűség által előidézett feslettség ellen, minek következtében a még félig serdült leánykák sem kiméltetnek meg; de ezek szava vérfürdőben némittatik el. Egy újabb isteni kijelentés véget vet a demokráciának és Leidai Jánost — mint királyt — ülteti „az ő atyjának, Dávidnak székébe”. Ekkor aztán az apostoli erkölcsöket is teljesen megsemmisíti az Ur felkentje által vitt udvartartás pompája. És míg a királyi palotában örült kicsapongás folyik, az alatt éhség és dögvész suhan végig az utcákon és kinozza a szerencsétlen népet. A hollandi hitrokonok hiába sietnek a körülzárolt erőd segítségére: az ostromlók minden utat megszállva tartanak. Végre 1535 június 25-ének éjszakáján sikerül a püspöki hadseregnek árulás folytán a városba bejutni és Münstert heves utcái harcz után bevenni, a mikor is a király és főbb tisztviselői az ellenség kezébe kerülnek. Az anabaptisták annyira kívül helyezték magukat minden törvényen, hogy semmi könyörületre sem tarthattak számot. Az ellenség a várost kiölte, a három fő-ember — Leidai János, Knipperdollink és Krechting — számára pedig különös büntetést tartott fenn. A királyt — mint valami ritkaságot — előbb sorba elküldték az egyes fejedelmekhez megtekintés végett. Dicséretére el kell ismernünk, hogy

semmiféle erőszak sem volt képes őt megtörni vagy hitének megtagadására kényszeríteni. A város bevétele után 7 hónap mulva mind a hármat kivégezték vizszatasztó kínzások között.

Az anabaptismus bukásával a polgári és vallás-szabadság is teljesen megsemmisült Münsterben és környékén, és ez az egész vidék századokra elveszett a protestantismusra nézve.

Mily különös benyomást tett volna valakire, ha a münsteri dráma színterét elhagyva, egyszerre csak szemtanuja lehetett volna a tiszteletreméltó, hollandi Memnoniták isteni tiszteletének. Alig képzelhető különösebben ennél élesebb ellentét, és mégis semmi kétség, hogy ez a két szekta — mint Izmael és Izsák — ugyanazon egy családnak gyermekei. A leghivatottabb kritikusok tekintélye a legutóbbi időben ismét megalapította az anabaptisták és Memnoniták rokonságát. Már csak e két irány alapjainak és a vallásról táplált felfogásának elemzése is elég arra, hogy észrevegyük egymással való, szoros megegyezésüket. A különbség köztük csak az, hogy az utóbbiaknál a proféták moralistává és a szilaj költészet bizonyos unalmas prozává alakult át. Ép azért nem is szükséges hosszasan foglalkoznunk a Memnoniták jellemző vonásaival. Ha egyszer megismerkedtünk alapelveikkal, ennek segítségével könnyen megmagyarázhatjuk magunknak minden sajátosságukat. De különben is történetük kevés olyan általános érdekű mozzanatot foglal magában, a mi igényt tarthatna arra, hogy e műkeretében róluk megemlékezzünk.

Az anabaptismus tulajdonképeni alapelvei megtartásával kétféleképen alkalmazható. A hol úgy lép föl, mint Isten országa a földön ott ezen jelleméből származó jogait aképen érvényesítheti a világ színpadán, hogy hadat izen minden létező világi és hamis szellemi hatalomnak azért, hogy ezek romjain, erőszakosan alapítsa meg a maga theokratikus uralmát az emberiség körében. Ebben a formában jelentkezett előbb Münzer Tamásnál, azután a münsteri királyságban. De ugyanezt az idealismust úgy is lehet alkalmazni, hogy az ember csöndesen félrevonul a világtól és Isten országát csupán saját kebelében, erkölcsileg igyekszik megvalósítani. Ezen alakjában nem fog megtámadni egyetlen rajta kívül levő hatalmat sem, sőt inkább védetlenül fog állani e hatalmak részéről őt érhető, mindennemű erőszakkal szemben és tisztán arra fog törekedni, hogy a maga szerény körében tegyen eleget „a valódi hívők” minden kívánalmának. Az első esetben politikai, forradalmi-, a másodikban aszkétai-reformatori jellemet fog magára öltetni.

Ez az iránybeli eltérés eleitől fogva megvolt az anabaptistáknál. bárha az alapelve nézve meg is egyeztek egymással. Megvolt ez a németalföldieknél is. A münsterieknek ezek között is voltak szellemi rokonai, — mint például az a banda, a mely 1535. február havában megostromolta a dokkumi régi kólostort; — és azok a lázítók, a kik ugyanazon év májusában amaz ismeretes merényletet intézték az amsterdami városháza ellen. De Németalföldön is akadtak olyanok, és ezek sokkal számosabban valának, a kik minden eféle erőszaktól idegenkedve, egyedül csöndes és kiválóan kegyes életre törekedtek. Ez a két árnyalat eleinte nem különbözött el egymástól élesen, hanem szabályszerű átmenettel egymásba olvadt. Azonban a münsteri események üdvös fordulatot idéztek elő e viszonyban. A második árnyalat megdőbbenve riadt vissza ama következményektől, a melyekre az előbbi ragadtatta magát. Ezzel az erőszakossággal és erkölcsatlenséggel nem is tudtak és nem is akartak semmi közösségben lenni azok az együgyű, kegyes lelkek, a kik magukat csupán egy új és szent életre kereszteltették meg újra. Ezek a maguk ügyét elkülönítették a forradalmároktól és kizárólag arra törekedtek, hogy maguk között egy mocsoktalan és kifo-

gástalan gyülekezetet alkossanak. A mennyit e törekvés által erkölcsi tartalomban nyertek, ugyan annyival csökkent történelmi jelentőségük. Ép úgy jártak, mint az Essenusok a keresztyénség megalapítása idejében: saját koruk története elsuhant fölöttük a nélkül, hogy arra valamely észrevehető befolyást gyakoroltak volna. Később, mikor az eszményire való törekvéssel együttjáró, szomorú csalódás megtanította őket arra, hogy nyugodtabban vessék alá magukat a lassu fejlődés törvényének; — mikor saját idealismusuk kimaradhatatlan következményét — a benső magasztottságot ők is mindinkább leküzdötték: akkor mint az egyoldaluan gyakorlati keresztyénségnek egyik típusa újra helyet foglalnak a különböző, protestáns felekezetek között, a minék nagyobb jelentőséget tulajdoníthatunk arra az irányra nézve is, a melyhez tartoznak.

Simonsz Memno jelentőségét, — a ki korábban, mint annyian mások, egyszerű falusi pap volt, — mindenek előtt abban a buzgó fáradozásban kell keresnünk, a melyet a róla elnevezett gyülekezetek alapítása körül Németalföldön és Alsó Németországban kifejtett. Ő maga kétségen kívül kegyes, de kevés genálitással bíró férfiú volt. Sőt némileg még azt is csak a véletlennek tulajdoníthatjuk, hogy hitsorsosai népies elnevezésüket tőle kapták, holott erre az ő kortársának Obbe Philipsznek legalább is ép annyi joga lehetett volna, mint neki.

Ezek után a tulajdonképi memnonita hitrendszer részletes ismertetése fölösleges munka volna. E hitrendszer egyes tételei teljesen megegyeznek az anabaptisták hittételeivel azzal a már korábban kimutatót különbséggel, hogy náluk minden nagyon szigorú erkölcsi jellemet nyer. A memnoniták elítélik a gyermekkeresztiséget, az esküt, katonáskodást, a hivatalviselést és a részvételt mindabban, a mi a világból valónak mondható. A subjectiv isteni kijelentés jogát ők is fenntartják, de ez ama kegyes tiszteletnél fogva, a melyet e mellett a szentírás iránt tanúsítanak, inkább a biblia önkényes, allegorikus magyarázásánál nyer alkalmazást. Náluk a proféták helyett szolgák és intők szerepelnek, a kik azonban sem külön tanítói rendet nem képeznek, sem tudományos kiképzést nem igényelnek. Az egyes gyülekezetek önállók és egymástól is mindig függetlenek. Igen nagy gondot fordítanak az egyházi fegyelemre, ép azért a gyülekezetből minden méltatlan tagot kizárnak. Az a rigorismus, a mellyel e tekintetben eljárak, végnélküli szakadásoknak és czivódásoknak lett kútforrása.

A memnonitáknak keservesen meg kellett szenvedniök lázadó szellemi rokonaik bünei miatt, főleg az első időben. Legrégibb történetük a vértanuk történetének szakadatlan láncolata. Azonban lassanként általános tiszteletre tudtak szert tenni magaviseletükkel, és ily módon különösen Németalföldön kivívták maguknak azt az egyet, a mire vágytak, t. i. a szabadságot arra, hogy a keresztyénség eszményének megvalósítására a maguk módja szerint törekedhesenek.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, febr. 27.

(Folytatás.)

Nagysajói esperes aa. jelentéséből értesülvén ig. tanácsunk a lévitai teendők végzésével megbízott óradnai államiiskolai tanító eltávozásáról: az évi 100 kor. központi segélyt a helyére kinevezett Székely Lehel, tanító nevére folyósította.

A mult évi egyházkerületi közgyűlés meghagyása folytán körlevelet intézett ig. tanácsunk az összes lelkészekhez az iránt, hogy az összes népiskolákban a hitoktatást személyesen és minden osztályban legalább is heti 1 órán át végezzék.

Az igazgatótanácsai ügykezelés további egyszerű-

sítését elrendelő közgyűlési határozatot szintén tárgyalás alá vette ig. tanácsunk, de erre vonatkozólag kimondotta — korábbi megállapodásával megegyezően, hogy a zsinat törvényhozási munkálkodása után az egész »Utastás« modositás alá kerül, de addig semminemű újabb egyszerűsítést keresztülvihetőnek nem lát.

A pelekeszii, illetve erközös szeödemeteri egyházközségek önállósulási kérését másodsor is elutasítván a miniszterium: főhatóságunk ez ellen is fölirt a miniszter úrhoz, a fennforgó nyomós indokok alapján ismételen is kérve a kérés teljesítését.

Sándor János, enyedi esperes aa. az iránt tett kérdést, hogy vajjon a felekezeti iskolák számának tetemes apadása daczára is alkalmazandó-e az »Utastás« 34 §-sa, mely a felekezeti tanítóknak az egyházmegyei közgyűlésen való képviseltetését szabályozza? Ig. tanácsunk ugyan belátta, hogy a törvény eredeti intenciója a mostani viszonyok között meg nem valósulhat, de az említett §. intézkedését az általános revisióig fenntartandónak ítélte.

Az egyházkerület egyik bérházának lakója ellen fennálló 18 kor. követelés felhajthatatlanná válván leírása kimondatott

A kolozsvári kollégium kezelése alatt álló Mocsay-alapítvány kamatait, melyek a rettegi egyházba járó legátus részére vannak destinálva, a kollégiumi előjáróság csakis a kollégium kebeléből kiküldendő ifjaknak lévén hajlandó kiadni: ig. tanácsunk fölkererte az előjáróságot, hogy bocsássa át az egész alapítványt a kolozsvári theol. fakultásnak, minthogy az alapító eredeti czélzata is arra irányult, hogy Rettegen legátuskodó theologusokat segélyezzen.

Az egerpataki lelkészi állásnak még egy évig való betöltetlen hagyása, indokolt kérés folytán, megengedettett.

A benedekfalvi Wesselényi-egylet iskola államosítása folytán az ott működő ev. ref. hitoktató részére állami honorarium utaltatott ki, minél fogva ig. tanácsunk az ottani tanítónőnek e czimen való segélyezését megszüntette.

A görgényi esperes az iránti kérését, hogy a lévitai teendőket végző mező-örményesi áll. tanító részére központi segélyt folyósítsunk, fedezet hiányában, nem teljesíthette ig. tanácsunk.

Gáspár Albert, aldobolyi öreg lelkész aát, ki 52 évig szolgálta az anyaszentegyházat, egyházközsége tisztes nyugalomba helyezvén, az erre vonatkozó határozatot ig. tanácsunk is jóváhagyó tudomásul vette.

Az egyhker. közalapnak Prandus János elleni követelése ügyében az egyhker. pénztár előjegyzései szerint 270 kor. felhajthatatlan követelés mutatkozván, ig. tanácsunk e tényleg fönn nem álló követelés leírását elrendelte.

Az új tordai egyházközség már 5 év óta indokoltan sürgeti az illetékes miniszteriumot az iránt, hogy az ottani sóbánya hivatalnál kezelt református »Klérus-alap« kamatai, az azt illetéktelenül élvező kath. lelkésztől elvonatván, az ottani ref. lelkésznek adassanak ki. Minthogy azonban az egyházközség e kérése többszörös sürgetés daczára még választ sem nyert: kimondotta ig. tanácsunk, hogy közvetlenül a cultusminiszterhez czimzett levélben kéri az ügy sürgős ellátását.

Számvevői előterjesztés alapján, jóváhagyást nyert ezek után a székely-udvarhelyi és kolozsvári kollégiumnak konviktusi számadása; a sófalvi Ilyés-alap, Makfalvi iskola és n. enyedi egyházközség 1902-dik évi költségvetése; valamint az őralja-boldogfalvi egyházközség számadása is, ez utóbbi azzal az utastással, hogy jövőre e számadás az egyházmegyén látassék el.

A lozsádi egyházközség az iránti kérése, hogy 20,000 korona központi kezelés alatt álló tőkéje, 4% nál magasabb kamatra elhelyezés czéljából kiadassék.

teljesíthető nem volt, mert az egyhker. közgyűlés határozata szerint, a központi kezelés alatt álló tőkék csakis földbirtok vásárlására kérhetők ki.

Kolozsvári kollegiumunk előjárósága. biztosítani óhajtván a tanári fizetés fokozatokba beállható föltűnőbb különbségeket, oly értelmű határozatot hozott, hogy az intézethez belépő új tanár még az esetben is csak 1 évi szolgálat után léphessen a 2600 korona fokozatba, ha ily fokozatú állomás üresen is áll. Ig. tanácsunk e határozatot megerősítvén, a többi kollegiumokat is fölhívta hasonló szabályzat megállapítására.

A gerneszegi és kis-fülpösi egyházak között fennforgó vitás eszámolási ügyben, helytelennek találta ig. tanácsunk az egyházmegyei hatóság amez intézkedését, mely szerint az egyházak polgári per útjára tereltettek és elrendelte a vonatkozó számadásoknak felterjesztését, felülvizsgálat végett.

Maros-németi és kudui egyházközségeink, indokolt kérés folytán, fölmentetettek a „Hivatalos Lap” ez évi díjának megfizetése alól.

Sallak Sándor viz szilvási tanító fizetés kiegészítési ügyében konstatálta igazgatótanácsunk, hogy a tanító. díjlevél főhatóságilag megerősítve nincsen. Ez alapon körrendelet bocsátatott ki a tanítói díjlevelek revidiója tárgyában, hogy a hiáryzó főhatósági meg erősítés mindenütt kikérhető legyen.

Dr Horváth Kálmán budapesti házgodnok aának a november-januári évnegyedről szóló elszámolása csekély módosítással elfogadtatott.

A kolozsmegyei tanfelügyelő megkeresése folytán kérdést intézett ig. tanácsunk széki esperes aához,

hogy mily módon lehetne a katonai kántor tanítói állomást betölteni.

A vallás- és közoktatási miniszter ama rendeletére, melylyel a tanítóképzőintézetekbe leánynöven dékeknek magántanulókul való fölvétele eltiltatott, — feleletet ad a n. enyedi képezdei igazgatóság, melyben a miniszteri rendelet indokainak megdöntése mellett kéri, hogy a már fölvéve levő növendékek végezhesenek és vizsgát tehessenek. Ig. tanácsunk e véleményes kérést ajánlattal küldötte föl az egytetemes k n-venthez további eljárás végett.

Ugyancsak az egytetemes konventhez terjesztette föl ig. anácsunk további intézkedésre a szászvárosi kollegium ama kérését, melyben 370000 korona államsegélyért folyamodik az új kollegiumi épület megépíthetése végett.

A szilágy horzási iskola államosítási szerződését azzal a föltétellel erősítette meg ig. tanácsunk, hogy az alkalmazandó tanítók a református községi lakók számarányának megfelelően, állandóan kálvinisták legyenek.

Az egytetemes konvent népiskolai előadója által kért statisztikai adatok kellő időben való beszerzése céljából, kimondotta igazgatótanácsunk, hogy közvetlenül a papokat hívja föl a szükséges adatok beszerzésére.

Végül tudomásul vette igazgatótanácsunk a Mikó kollegiumot megvizsgáló miniszteri biztos észrevételeiről szóló jegyzőkönyvet és ezután az ülést elnöklő fogondnok aa. a tárgysorozat teljes kimerítése okán. bezárta.

r. s.

TÁRGZA.

Márczius 15-én

1902

„Lesz még egyszer ünnep a világon!” — jósolta az elnyomatás szomorú éveiben az a költő, a ki elboruló agygyal, szétnállani kezdő idegekkel, keserűséggel telt szívvel is hazáján csügg; a ki egykor fölülézte «párduczos Árpádot s hadrontó nép» hatalmát; a kinek «derengő lelke előtt lobogós kopják s kardok aczéli szegdelék a levegőt» és a kit még egyszer és utoljára fölraz lethargiájából honfi fájdalom, búja, de nemzete jövőjén csüggő reménysége is, hogy beleragadva a rég lehangolt húrokba azokat felajzza és elzengje felséges dithyrambját a «Vén cigányt».

En ezt az igazi, ezt a nagy, fenséges, megjósolt ünnepet szeretném már egyszer látni; ezt kívánám megérni! Ünnepet, a melynek emelkedettsége, lelkesedése komoly, önmegpróbáló, megszentelő ereje úgy áthatná a sziveket, a lelkeket, úgy megtermékenyitené az agyvelőket, hogy a mikor újból kezdődik a hétköznapok munkája, akkor az élet feladatait végző kezek ama szentséges évek, eszmék, elhatározások hatása alatt dolgoznának, a melyeket beszívtak, a melyekért lelkesedtek, a melyek igazságáról meggyőződtek az ünnep napon. Ünnepet várok, azt szeretném megérni, a melynek hatása nem mulik el a mámor futó kódéval, hanem a mely tényleg egy egész életre megszenteli azokat, a kik az ünnepen részt vettek. Egyházilag is, nemzeti életünkben is egy új pünköszt után áhit lelkem, a melyen kettős tüzes nyelvekben töltetnék ki reánk az Istennek Szent Lelke, mint egykor az apostolokra és meggyőzöttetvén mindenek az igazságról, szerte mennének s lábaik nyomán élet, üdülés, virágzás, becsületes, odaadó, lelkes, építő munka kelne!

Egyházi ünnepünk is, nemzeti ünnepünk is a nap-tár és a megszokás szerint van elég. Amazokon zsu-folásig tömvek a templomok; emezeken színültig a gyülekezési helyek. Amazokon meg is hallgatják az ígét,

emezeken ki is tör egy egy viharos éljen; aztán mind a kettőn kezdődik a pohárcsengés, hangzanak a köszöntők és a holnap munkájára már nincs hatása sem a vallás, sem a nemzeti nagy eszmék ünnepeinek. Nem kelnek nyomukban nagy és szent elhatározások cs nem támadnak nagy és szent cselekedetek!

Micsoda más világ volt csak ma 54 esztendeje is!

Mi még elhisszük, hogy volt olyan világ is; mi, a kiknek még apáink s anyáink beszélnek róla. Szemtanúk, a kik látták a márcziusi ifjakat, a kik hallo ták a nemzet Tyrtaeusának ajkáról az ébresztő «Talpra magyar!-t, a kik velők együtt esküdtek, hogy «rabok tovább nem leszünk!» és a kiknek bágyadó szemek egyszerre tűzben ragyognak fel szent emlékezéseik közben, mikor ama nagy időkről regélnek, hősokeket emlegetnek, feddhetetlen, megalkuvást nem ismerő jellemekről beszélnek, a kik egykor valóság voltak, hus és vér, a kikkel ök érintkeztek, a kikkel együtt állottak harcba apáink a nemzeti létért és a kiknek homlokára korszorut fontok, lábaik elé virágo at hintettek anyáink. De már az utánunk következő nemzedék, kivált ez, a melyik a mostani politikai aera alatt nő, már mesének fogja tartani, hogy valaha voltak olyanok is, a kik a saját önző céljaikon, hivatalok, kitüntetések, érdemrendek hajhászásán kívül egyebet is, hazát, nemzetet is tudtak szolgálni és alkú nélkül tudtak egy erkölcsileg nagy, szellemileg szabad, politikailag önálló, független Magyarorszáért küzdeni, tenni, munká'ni.

Sokat elmélkednek az emberek a felett, ha vajjon nagy idők szülik e a nagy embereket, avagy pedig nagy emberek csinálják a nagy idöket?

Az idök mindig csak a mulandóság szolgálatában állanak. Az ember van csak örökkévalóságra elhíva. Valamely népben, nemzetben minél többen vannak, a kiket áthat, a kiknek cselekvését, jellemét az a meggyőződés irányítja, hogy ök örökkévaló igazságok szogálatára vannak rendeltetve, jellemüket, egyéniségüket nem a napi érdekek, nem a külső sikerek határozzák meg, hanem egyedül a szellemi szabadságnak az a minde nektől független érzése, hogy ök örökkévaló ethikai erök birtokosai: az ilyen emberek, az ilyen jellemek,

az ilyen egyének teremtik a nagy idöket. Az ilyenek Istennek új teremtményei, a kikben az Ő teremto ereje nyilvánul meg s ezek suggerálnak nagy dolgokat kortársaiknak. Viszik, ragadják öket magukkal.

«Heroszok nem tesznek nagygyá nemzetet» mondá az öreg Deák Antal, Zalavármegye követe, — «hanem csak olyan nemzet lesz nagygyá, mely hőrszait nem csak megszüli, hanem azokhoz hű is marad.»

S itt a baj, hogy épen hőrszainkhoz nem maradunk hívek! Egy egy márczius 15 én elemlegetjük öket. Felidézzük szellem alakjaikat, Ajkainkra vesszük szent jelszavaikat: „Szabadság, egyenlőség és testvériség“; de hogy nyomdokaikba is lépünk és hívek legyünk hozzájuk a kötelelességek teljesítésében, a feddhetetlen jellemben, a feláldozó munkában — ez nincs meg.

Eötvös Károly beszéli el, hogy az 1832-iki országgyűlés alkalmával 1832. Sylvester estéjén a nemzet politikai viszonyairól eszmét cserélő követelek, Deák Antal, Kölcsey Ferencz, Beöthy Ödön, br. Wesselényi Miklós, br. Perényi Zsigmond és még vagy 12-en, 14-en, a mint bizalmas körben vitatkoznak, tárgyalnak, Balogh János barsvm követe, egyszerre elkiáltja magát érczes hangján

«A fölserkent nemzetet se az erőszak vérebe, se az udvari vesztegetések mérgei, se a kormánynak nemzettagadó ármányai, se saját hitetlen-égünk gyöngeségei meg nem rontják többé. Ésküdjünk meg barátaim, hogy mi kitartók leszünk!»

Erre szeretnék ma én is mindenkit öhlívni. különösen pedig titeket ifjú barátaim, hogy esküdjünk meg, hogy mi kitartók leszünk!

Kitartók a nekünk adatott szellemi és erkölcsi erők kifejtésében, a szent kötelelességeknek hűséges teljesítésében. Kitartók a jellem és becsület feddhetlenségében. Kitartók az alkuvást nem ismerő szellemi szabadságban és kitartók az igazság szolgálatában!

A régi olimpiászokon, a nagy nemzeti, szellemi és physikai erők eme versenyén s küzdő terén csakis szabad és kifogástalan jellemű szellemek vehettek részt, a kik mindenek előtt áldozatot mutattak be.

Ne türjetelek meg ti sem senkit a nemzeti életért folytatott nagy küzdelemben, a ki nem szabad és nem kifogástalan jellem és a ki mindenekelőtt áldozatot nem mutat be annak a missiónak, a mely nemzetünkre bízott s annak az urnak, a ki e missióért kezekedik.

Ugy látszik, minden nagy nemzetnek különös rendeltetése van az emberiség történetében. mely biztosítja fennmaradását” — mondá Deák Ferencz. A görög nemzet a művészetet, a római a jogot és állami szilárdságot szolgálta és fejtette ki. A mi idönkben is az angol a világkereskedésnek és a művelelten földrészek polgárosításának nagy munkáját végzi. A francia szabadságra, egyenlőségre és dicsőségre törekszik. A német a tudományt mivel különösen s az orosz világbirodalmi nagyságot lelke ül. Sokat gondolkodtam, hogy a mi nemzetünknek mi lehet missiója? S úgy láttam történeteinkből s úgylátom mostani helyzetünk-ből, hogy nekünk az igazságért kell élnünk és küzdenünk s a vallási, nemzetiségi és társadalmi osztályok közt az igazságot kell diadalra juttatnunk. S fennmaradunk, sőt szép jövő áll előttünk, ha mi rendeltetésünkhöz, az igazság szolgálatához hívek maradunk!»

Lehet-e ennél nemzetnek felsőgesebb hivatása; lehet-e ennél magasabb érdekért munkálni? A ki pedig örökkévaló célért munkál, annak élete örökkétartó!

Van-e csak egyetlen egy magyar ember is, a ki ne állítaná, ne reménylené, ne szeretné, ne foglalná imádságába, hogy örökké éljen a magyar?

A kik így érezünk, fogadjuk meg, hogy kitartók leszünk!

A kitartók meg fogják érni azt a márczius idusát, a melyen beteljesedik a költői jóslat: „Lesz még egyszer ünnep a világon!“

Bár lenne minél előbb!

Kenessey Béla.

Különfélék.

Márcz. 15. Ezen a napon olyan volt Magyarországnak, mint egy zászlós tábor. Egyetlen nemzeti ünnepünk, melyen az egész magyarságnak ünnepelni kellene. S mégis azt látjuk, hogy nem vesz részt benne az egész nemzet. Az ifjuság, egypár politikai párt s az ilyen forma társadalmi egyesületek rendeznek többé-kevésbé lelkes és tartalmas ünnepet a nagy nap évfordulóján. Kolozsvárt is így volt. Az ünnepélyek, melyeket az ifjuság rendezett, fényesen sikerültek. Különösebben az egyetemi kör, a ref. kollegium és fakultásunk ifjuságának ünnepei. Az egyetemi kör ünnepélyén egy ref. theológus mondotta az alkalmi beszédet, a kollegiumban Felszegi Oszkár, a fakultáson Kenessey Béla. A Kenessey Béla beszéde e nembem valódi classicus értékű volt. Azt fejtegette ékes szólásának megragadó erejével, hogy akkor „lesz még egyszer ünnep a világon“, mikor azok a nagy eszmék, melyeket a kor termelt számunkra hőrszai által, s melyeknek mi ünnepeket szentelünk, átmennek az életbe, s ott realizálódnak. mikor nem csak a vasárnapi ünnepeken szemlélődünk, de a hétköznapi munkánkban sem veszítjük szem elől ezeket az eszméket. Az idealok kultusza nem az ünnepi contemplatio, hanem a munka. Valóban. Hanem tettünk egy megfigyelést az ünnepekről szóló tudósítások olvasgatásánál, melyet nem hallgathatunk el. Az abszolút kisebbségben levő kálvinista iskola adja ki az ünnepélyek relativ többségét. S mi több, egyes esetekben a katolikus fők nyíltan el-lene szóltak az ünnepségnak, így Keczel községben a kalocsai káptalan, s itt Kolozsvárt is a kath. gimnázium ifjuságának nem engedtetett meg, az uzus ellenére hogy általános ifjusági körmenetben résztvegyen. Maholnap, ami nemzeti, és erkölcsi szabadság-ünnep, csak a protestáns hazafiak kegyeletére számíthat. Csak a vak nem látja ebben az idö jelét. Bizony, a pápai hymnusz nem stimmol a Hymnussal.

Egyházi-értekezleti közgyűlés előkészítése.

E hó 16-án *Nagyenyelen* népes értekezlet tartatott *Gáspár* János főgondnok elnöksége alatt az erdélyi ev. ref. egyházkerületi Egyh. értekezlet ez évi közgyűlésének előkészítése tárgyában. A gyűlésen részt vettek: *Varró* László polgármester, *Sándor* Jenő főjegyző, *Balogh* első tanácsos, *Sándor* János esperes, *Szilágyi* Farkas, *Jancsó* Sándor, *Ferencz* Sámuel lelkészek, *Nagy* Lajos, *Fogarasi* Béla, *Váró* Ferencz, *Bartha* Zsigmond, *Bodroghi* János, *Zayzon* János tanárok, Dr. *Farnos* Árpád, *Böjthe* Kálmán, *Kövér* János stb. stb. presbyterek, egyh. m. értek. kiküldöttek az egyh. megye, a város, az egyh. község és kollegium részéről. Az egyh. ker. értekezlet részéről ott volt *Nagy* Károly theol. tanár, titkár. — A gyűlésen az előkészítő bizottság elnökéül: *Gáspár* János főgondnok, jegyzőjéül *Zayzon* János tanár választott meg. Aztán mindenekelőtt a közgyűlés napja állapított meg és pedig az intéző körök és a társadalom vezető emberei egyhangú véleménye alapján **május 22 és 23** napjaira, *pünköst utáni csütörtökre és péntekre*. E napok évi közgyűléseink destinált napjainak tekinthetők, mivel egy kollegiumaink tanárait és ifjuságára, mint egyházi férfainkra nézve a legalkalmasabbak. Lelkészeink egy nagy ünnep után szabadabbak s a következő vasárnapra még hazatérhetnek, a helybeli kollegium ifjuságát akkorra begyűjthetik, hogy résztvehessenek egyházi-tudatuk fejlesztése tekintetéből e nem közönséges ünnepélyen, a többi kollegiumok meg úgy oszthatják be vakációjukat, hogy ez idöben tanár és tanítvány egyformán szabad s a kívánatos részvételben akadályozva ne legyen. Nagyjában megállapodás történt a program kereteire s a különböző bizottságok munkakörére nézve is. E program kereteibe, — melyről később részletes tudósítást adunk — vételettel fel a néh. Dr. *Kovács* Ödön siremlékének leleplezése is. Szóval a rendezés és előkészítés munkája

megindult, a mi remélni engedi, hogy nagy-enyedi közgyűlésünk méltó folytatása lesz a sz. udvarhelyinek.

Kérő szöveget a nagytiszteletű lelképásztor Urakhoz és presbyteriumokhoz. Az elzúllott gyermekek számára otthont épített és fentartó »Nagypént-ki Ref. Társaság» megbízásából és nevében alulírottak ez esztendőben is azzal a kérelemmel fordulunk a könyörületes szívekhez, hogy a közelgő nagypéntek ünnepén a mi Urunk és Megváltónk halálának emléknapiján, a mikor az ő érettségünk hordozott szenvedéseire emlékezve, az Isten kibeszélhetetlen irgalma és könyörülete iránt való hálának érzése ébred fel a lelkekben. Költsek fel a magyar ref. egyházak minden tagjában a szeretetből folyó kötelességadatát is azok iránt, kik az Urnak kicsinyjei, a kiknek a megtartó szeretet munkájára, emberi könyörületre van szükségük. Ilyenek az apátlan, anyátlan árvák, vagy azok a gyermekek, a kiknek — habár szülőik élnek, helyzetük még az árvánál is rosszabb, mert nem virraszt felettük szeretet, nem örökös szülői jószág.

Társaságunk, az elzúllott gyermekek számára épített és tart fen egy otthont a budaeörsi kamara erdőben, a hol ötven 6—13 éves gyermeket gondoz, ápol, tanít és nevel. E célra évenként 23—24.000 koronára költség szükséges. de közelebb egy fájdalmas körülmény zavarta meg számításunkat. Ugyanis a székes-főváros tanácsa írásbeli alapítvány ígéretet tett, a 11 gyermek ellátására, mi a 11 gyermeket fel is vettük, a nagyérdemű tanács igyekezett is ígéretét megvalósítani, de a közgyűlés minden igaz ok nélkül megvonta a 11 gyermek tartásdíját.

Mi e gyermekeket, a kiket a székes főváros segélyére számítva vettünk fel, nem dobhattuk ki az útfélre, keresztyén kötelességünknek tartjuk ezt a tizenegyet is, a kit a székes-főváros közgyűlése kemény szívvel kitagadott, hiven gondozni.

De, hogy otthonukat ily körülmények között fentartásuk, a társadalom nagyobb mérvű támogatására vagyunk szorulva. S kikhez fordulhatnánk első sorban, ha nem a mi hitünknek cselédeihez, a ref. közönséghez s ennek vezetőihez a lelkész és presbyter Urakhoz? s mikor emelhetnénk fel legalcalmasabb időben kérésünket, ha nem nagypénteken, a mikor minden igaz ref. ember, szívével az isteni irgalom tudata lágyítja, melengeti és készíti a könyörület gyakorlására? Nem véletlenül, nem öletszerűen választottuk a »Nagypénteki Ref. Társaság» nevet: Társaságunk nagypénteken alakult a magát feláldozó Krisztus szelleme alkotta és növeli. Most is bizalommal és jó reménységgel fordulunk a nagytiszteletű lelkész urakhoz és presbyteriumokhoz, kérve, hogy nagypénteken egyesületünket ismereteni, célunkra templomi gyűjtést rendezni s a begyűlt adományokat és perselypénzt társaságunk gondnoki hivatalához Budapest, II. Margit rakpart 45. — küldeni sziveskedjenek.

A jószágoss Isten pedig áldja meg mindazokat, a kikhez a mi kérő szövegünk elhat, a kikhez mi atyafiúi bizodalommal fordulunk. — Minden jóknak kívánásai köszöntjük az Urban testvéreinket.

Budapesten, 1902. márczius havában.

Hegedüs Sándorné, védnök. *Festetich Pejacsevich Lenke* grófnő, elnök. *Báró Kemény Kálmán*, alelnök. *Özv. Pulszky Ferenczné*, gondnok. *Dr. Kiss Áron*, elnök *Takách László*, gondnok. *Szöts Albert*, *Haypál Benő*, alelnökök.

Hivatalos rész.

589—1902. **KÖRLEVÉL.**
valamennyi nagytt. *Esperes adhoz.*

A szeretetházi rovatallapítását tartalmazó 1899. évi rendkiv. (őszi) közgyűlés 16. jkvi sz. határozatának magyarázata tekintetében, tapasztalatunk szerint nincs egyöntetűség és e miatt gyakran érkeznek hatóságunkhoz főlshó-lalások az állítólag túl magas összegben kivetett járulékoknak alábbszállítása iránt.

Az idézett közgyűlési határozat ugyanis szószerint a következőket rendel: —

A szeretetház alapjaihoz minden kerületünkbeli lelkész, az 1896—55. kerületi határozatban megállapított osztályozás szerint 5, 4, 3, 2, frttal, minden tanár, mint az első osztályú lelkészek, 5 frttal, minden egyházközség, fő és középiskola annyiszor 2—2 frttal, a hány rendes lelkész, illetőleg rendes tanár működik kebelében, hozzájárulni köteles.

A hivatolt 1896. évi 55. jkvi sz. határozat.

első oszt. minősíti az 1000 frtot meghaladó fizetéssel bíró lelkészi állásokat,

második oszt.-nak 800—1000 frt. közöttieket,

harmadik 600—800 » »

negyedik a 600 frton alul levőket

Ez az osztályozás kell tehát hogy a kirovás alapját képezze, vagyis miután ma 600 frton aluli fizetéssel bíró

állás nincsen, tehát az idők szerint 2 frtos járulék nem is lehet, sőt a 800 frtig való állami kieg. folyósítása után már harmadik osztályú, tehát 3 frtos járulék sem lesz, hanem az összes lelkészek 8 vagy 10 koronát lesznek kötelesek fizetni.

Az idézett közgy. végzésnek helyes magyarázata ez lévén, ig. tanácsunk a kirovást annak idején eme szempontok figyelembevételével eszközölte, minélfogva fölhívjuk összes esp. aút, hogy jövőre az ezzel ellenkező magyarázaton alapuló fölszóalásokat hivatalból utasítsák vissza.

Ez alkalommal arra is figyelmeztetjük czimet, hogy a kirovási tételek helyesbítése iránt minden évi márczius hó végéig tegyék meg előterjesztéseiket, körülményesen jelezve abban ama papi állomás ürességének kezdetét, mely után a járulékot leiratni óhajtják.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának.

Kolozsvárt, 1902. február hó 27-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

375—1902. **PÁLYÁZAT.**

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett *kiyéni* ev. ref. egyházközség énekvezér-organistai állásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: Lakás, gazdasági épületekkel, kerttel, 25 kalangya öszgabona, ugyanannyi zab, értéke 160 kor. Kepeválság és orgona 25 kor. 80 fill. Kegyhagyományi kamat 23 kor. 24 fill. 15 szekér búkkfa az egyház erdejéből érteke 15 kor. 1/2 öl búkkfa kisbirtokosság erdejéből, értéke 5 kor. A fahaszállítás énekvezér terhe. 1 hold 1275 □ öl tagosított szántó, értéke 28 kor. Összes javadalom értéke 257 kor. 04 fill. Stóla temetésért 1 kor.

Kötelessége a rendes énekvezér organistai teendők mellett az állami iskolában az egyházi ének tanítása hetenként 1 órán, az egyházi jegyzőkönyvek díjtalan vezetése.

Pályázati határidő 1902. április 10

Folyamodványok Nt Vén Mihály esperes aához küldendők Bikfalvára.

Kolozsvárt, 1902. márczius hó 17 én

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

382 1902 **PÁLYÁZAT.**

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett *széki* egyházközség organista énekvezéri állásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: Kényelmes lakás, hozzátartozó melléképületek és veteményes kerten kívül 40) kor. készpénz havonként előlegesen kiszolgáltatva; ezen kívül 10 hold 515 □ öl kanonika portió, melyből 7 hold 477 □ öl szántó, 1 hold 874 □ öl kaszáló, 785 □ öl szőlő, a többi kert és kaszáló. Ezen kanonika portió katasztrális tiszta jövedelme 62 korona.

Pályázati határnap ápril. 10. Folyamodványok Somkerek Miklós espereshez küldendők Székre (Szolnok Doboka m.)

Kolozsvárt, 1902. márcz. 16 *Dr. Bartók György*,
erdélyi püspök.

374—1902. **PÁLYÁZAT.**

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a küküllői egyházmegyébe kebelezett *szőlőfalvi* IV. o. egyházközség *papi* állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és kerttel, 26 hold 42 □ öl kanonika porció 214 kor. jövedelemmel, kamarai javadalom 67 kor. 60 fill., 73 kepezdőtől kepe és munkatétel 76 kor. 51 fill. Mindezen értékekhez járul az állami fizetés kiegészítés 946 kor. 89 fill., melylyel ez állomás évi jövedelme — ez idő szerint — 1300 koronát tesz.

Pályázati határidő 1902. május 4-e. A szükséges okmányokkal felszerelt folyamodványok Nagy Domokos esperes aához küldendők Kutyalvára (u. p. helyben).

Kolozsvárt, 1902. márcz. 16. *Dr. Bartók György*,
erdélyi ev. ref. püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos : az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő : NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre..... 12 kor.
félévre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Tisza Kálmán.

1850—1902.

Borosjenői Tisza Kálmán az egykor nagyhirű politikai ellenzéki vezér, később a magyar kormánynak 15 éven keresztül elnöke, a dunántuli ev. ref. egyházkerület 35 év óta főgondnoka és a *magyarországi egyetemes ev. ref. egyház konventjének és zsinatjának világi elnöke* ma, e hó 23-án, reggel 7 órakor Bdapesten elhunyt

Nagyjaink közül egyike a legnagyobbaknak dőlt ki vele sorainkból.

A geszti udvar gyásza ráveti árnyékát az egész magyar nemzetre de a közélet gyászából legnagyobb rész bizonyára hazai ref. egyházunkra esik.

Egyházi közéletünkben kezdte meg nyilvános pályafutását s országos sőt európai munkássága közt is hű maradt hozzánk utolsó perczéig.

Magyar volt és református. A mint nem lehetett más a Rákóczy György diplomatájának, Barcsay Ákos kapitányának utóda, annak a nemzetségnek tagja, a mely *Csulai* György erdélyi »orthodoxus« püspöknek feleséget adott s kinek anyja Teleky Juliánna grótnő hitvese Degenfeld-Schomburg Ilona grófnő volt.

Magyar református volt nemcsak családi tradíciójánál fogva, de politikai belátásánál és államférfiúi bölcsességénél fogva is. És lehetett-e ez másként annál, ki az 1859-iki *patens-harcból* és az *októberi diploma* elleni küzdelemből, melyekben vezérkedett, tanulta ismerni egyházának, a magyar ref. egyháznak fontosságát és jelentőségét, a magyar nemzeti jogok és alkotmány védelmében? Lehetett-e másként ez annál a férfunál, ki az egyházkormányzatban való mindennapi részvételénél tapasztalta: minő, a roskadozásig nehéz terhek árán védi a magyar ref. egyház a magyar nemzet és állam anyagi, szellemi és erkölcsi szupremáciáját?

De azért 15 esztendeig tartó miniszterelnökségének politikáját egyháza iránti felekezeti elfogultsággal még legnagyobb ellenségei sem vádolhatták. Sőt bizonyára abban a felfogásban van több igazság, mely szerint ő egyházának hivatását, a fogságbeli Izrael azon »kicsiny magjának« hivatásában látta, hogy ékes forma, kívánatos ábrázat nélkül, fájdalommal és sebekkel teljesen, megsebezve az egész nemzet álnokságáért, megrontatva annak büneiért, az egész békességének veresége legyen ő rajta és a nemzet az ő sebeivel gyógyuljon meg; hogy kizotatván is — mint a mészárszékre vitetett bárány — száját meg ne nyissa az ő kinzói előtt, hanem miután áldozatul adja lelkét a nemzet büneiért, meghosszabbítsa annak napjait és az Urnak akarhatja az ő kezei által jó szerencsés legyen. (Ésaiás 53.)

Nehéz szerep; de a megváltás útja ez. S Tisza Kálmánnak egész eljárásából az a meggyőződése tükröződik vissza, hogy a magyar ref. egyház hivatását az egész nemzetre nézve így fogta fel. Mint ref. főgondnok nem kért, mint miniszter nem adott többet — talán kevesebbet — egyházának az állam támogatásából, mint a mennyi szükösön elég volt e hivatása betöltéséhez

szükséges életére. Egyházkormányzatában is követte politikai elvét: «Bátraknak kell lennünk nemcsak személyesen, de politikánkban is és mégis óvakodnunk a vakmerőségtől; okosoknak és előrelátóknak kell lennünk, de fölöttébb vigyázni, nehogy e két, magában megbecsülhetetlen tulajdon tulzása által gyáva politikát kövessünk s óvatosságból magunk adjuk fel azt, mit veszélyeztetni nem akarunk »

Mennyiben sikerült az elv mindkét részének érvényesítése az egyház gyakorlati kormányzásában: ravatala mellett, melyen még hálánk és kegyeletünk virágai ontják az illatot, nem fejtegetjük.

Egy bizonyos: az egyetemes magyar ref. egyház hálájának és kegyeletének azon virágai, melyek a pátens-küzdelem Tisza Kálmánjának szólnak — örökre hervadhatatlanok. S az is bizonyos, hogy az a figyelmeztetés, melyet végrendeletül tekinthetünk tőle, hogy *ostromolt egyházunkat csak a belső hitélet megújódása mentheti meg* a jövő, az örökkévalóság számára: mementóként kell, hogy e pillanatban felrázzon minden ref. magyart, midőn egyházunk egén oly megrázó gyors egymásutánban alusznak ki a legfénylőbb csillagok.

Ravatala mellett egyházunk hűséges, vezető munkásának szemünk a gyászoló édesanyára: egyházunkra irányul. Egy gyászos nő, a hitves képében látjuk ott, ki körülvéve gyermekek, unokák, rokonok seregétől könnyelt szemeit égre emeli s vigaszért, erőért, megtartásért: *hitért — imádkosik.*

Nagy Károly.

Tisza Kálmán életrajza.

Tisza Kálmán az 1211. óta történelmünkben ismeretes Tisza-család sarja, mely országos szerepet a II. Rákóczy György és Barcsay fejedelem idejében kezd játszani. Egy nőtagja Csulai erdélyi ref. püspök felesége volt. — Erzsébet, Kálmán a Tisza Lajos és neje gróf Teleki Julia fia, született 1830. decz. 10-én, Nevelője Szőnyi Pál, neveltetése erősen hazafias magyar és református. 1848-ban fogalmazó a m. kir. kultusz-miniszteriumban, melyet Debreczenbe is elkísér. A szabadságharc után testvéreivel, kik a küzdelemben nagy szerepet vittek, külföldre menekül. Haza térven — gazdálkodik. 55-ben lesz szalontai e. m. segédgondnok. 59-be Balogh Péterrel vezérekedik Debreczenben a pátens és októberi diploma elleni küzdelemben. Nagy szerepe ekkor kezdődik. 61-ben Debreczen orsz. képviselője s ugyanakkor megnősül. Neje gróf Degenfeld Sch Ilona. A 61-iki orsz. gyűlésen képviselő alelnök. A „Felirati (Deák)-párt“-tal szemben a „Határozati párt“ vezére gróf Teleki Józseffel. A kiegyezés után *Ghyczyvel* vezeti az ellenzékét az 1875. fuzióig. A fuziónált szabadelvű kormányban előbb belügyminiszter, majd Br. Wenkheim lemondása után elnök lett. Mint ilyen 15 éven át vitte Magyarország politikai ügyeit 1890-ben bekövetkezett lemondásáig. A dunántuli ref. egyház kerületének 35 év óta főgondnoka, a ref. konventnek és zsinatnak Br. Vay Miklós után világi elnöke volt.

Személyes önzetlenségét ellenzéki oldalról sem vonták kétségbe; erre nézve a nemzet nagy része miniszterelnöksége tíz éves jubileuma (1885. nov. 29.), egyháza pedig gondnoksága 25-ik évfordulója alkalmával (1892.) nyilvánította elismerését és háláját; a király meg 1880. a Szt.-István-rend nagykeresztjével tüntette ki s ezenkívül a német fekete- és vörössas-rendjel, az olasz Lazarus-rend, a román csillagrend

és a szerb Takova-rend nagykeresztjének stb. is birtokosa.

72 éves kora mellett, különben sem erős szervezetét nagyon megviselte influenzája, sőt az ez után fellépett komplikációk oltották ki munkás életét. Erős egyéniségét bizonyítja az, hogy — jó vagy rossz értelemben, a mint a pártpolitika hozza — »Tisza korszakról« nem ok nélkül beszélnek. Nagyságának ez feltétlen bizonyítéka. Ő Felsége legbizalmasabb emberei közé tartozott, ki — mint írják — a szomorú hír vétele után könnyelt szemekkel szólt: „Mind elhullanak legjobb, legderekabb embereim!!“

Tisza Kálmán.

Mély fájdalom hatja át lelkemet, midőn arról kell írnom, hogy ki *volt* Tisza Kálmán.

A megdöbbenő gyászír, hogy ő, hazánknak és egyházunknak, a magyarországi evang. reform. egyháznak egyik legerősebb oszlopa, bölcs vezetője, rendületlen oltalmazója, már nem él, a száguldó vihar gyorsaságával járja be egész Magyarországot. Eljut a legkisebb faluba is élénk részvétet fog kelteni mindeütt, különösen a mi hitsorsosaink körében. Mert hiszen alig van felnőtt ember, sőt növendék ifju e hazában, ki az ő nevét ne ismerné és alig akad ezek között csak egy is, kinek az elhunytól nézete, véleménye, ítélete ne volna. Ez dicséri, dicsőíti, magasztalja... Amaz pedig harag, megvetés, sőt talán káromlás szavai kíséretében ejti ki nevét. Az olyan ember, kit nemzetének minden tagja ismer, a kivel mindenki foglalkozik, a kiről mindenkinek, olyan a milyen ítélete van... az nagy ember.

Ki volt Tisza Kálmán? Erre a kérdésre igazságos és minden szenvedélytől ment, salakjától megtisztított feleletet csak a történelem fog adni! A nagy férfit olyan viszonyok közzé juttatták az ő nagy erényei és a megmásíthatatlan körülmények, a melyeknek megítélésében, elbírálásában sokkal nagyobb szerep jut a szenvedélynek, mint a higgadt, józan, tárgyilagos okosságnak. Ki kell hűlni a szenvedélyek tüzeinek, hogy tisztán láthasson majd a jövő nemze-

dék. A történelem is csak majd akkor fog itélni, midőn a mai generáció, mely vele együtt él, vele vagy ellene dolgozott ugyanazon ügyek körül, — az utolsó emberig is megtér oda, hová őt most az Ur kegyelme elszólította: az örökkévalóság hazájába.

Tőlünk se kívánhat senki objectiv igazságot. De feljegyezzük róla, a mit biztosan tudunk.

A magyar nemzetnek ez a nagy »öreg embere« a mi egyházunknak is dísz, büszkesége volt. A közügyek terén, első fellépésétől fogva vezér szerepre hivatott. A mi egyházunk mezején lépett először a nyilvánosság elé, ezelőt negyvenhat esztendővel és a mi ügyeink védelmében teljesített működése a politikai életben is vezér szerepet biztosított neki, mikor annak térein negyvenegy év előtt megjelent. Ilyen hosszú időn keresztül soha sem hanyatlott vissza az első helyről sem az egyházi, sem az állami életben. Oly jelenség ez, mely szinte páratlan és a melynek különös okának kell lenni. És van is különös oka, mely bár mily egyszerű, de mégis csodás hatása. Hosszu ideig tartó és kimagasló működésének kulcsa az, hogy ő folytonosan szolgált, de nem másnak, nem saját magának, nem embernek, hanem a haza és az egyház közügyének, hazának és Istennek. Jelszava, melyet buzdításul olyan sokszor hangoztatott, t. i. hogy »mindenki teljesítse a maga kötelességét«, a melyet nemzete és egyháza felvirágozásának biztos alapjául kijelölt, ő nála saját lényéből folyt és a melynek hangoztatására őt egy egész munkás élet szakadatlan tevékenysége, a hazáért és Istenért végzett közszolgálat soha meg nem szünő folyamata jogosította fel. A közszolgálat és a folytonos munka embere volt ő.

Pedig a munka, a szolgálat, melyet egyházáért, hazájáért teljesített, nem volt soha sem könnyű. Egyszer a börtön és a lánc, máskor nagy tehetségének és a közszolgálat iránti ambíciójának sirba temetése, majd ismét a félreértés, a rágalmazás és a legtisztább szándékainak meggyanúsítása fenyegették, sőt érték is utól önzetlen szolgálataiért. Ott küzdött a páteus ellen az ötvenes évek végén, mikor az osztrák kormány egyházunk élete fájának, szabadságának, gyökereire vetette a fejszét. És társaival együtt sikerült is neki az egyetlen szabadságot, mely ekkor Magyarországon még élt, megmenteni. A politikai téren a haza szabadságának, jogainak megvédelmezése volt életének legfőbb hivatása. Ha eleinte, mikor, a viszonyok hatalma a szabadság és nemzeti jogok kialakulásának olyan formát adtak a mely az ő eszményétől eltért, nem sikerült is neki ezen életfeladatát megoldani, de annál inkább sikerült az a másik nagy munkája, hogy az új alkotmányos élet küszöbén a gazdasági és politikai tönk szélére jutott magyar államot megmentse, gazdasági consolidatioját végre hajtsa és így egy hatalmas magyar nemzeti állam felépítésének a lehetőségét megteremtse. A gondviselés megengedte neki érnie, hogy pár nappal halála előtt ezen ő nagy munkájáról nyilvános és ismételt bizonyosságtételben részesült hazája.

Mellőzve a párt szempontok alá eső politikai ténykedéseit, vajjon kell-e, hogy a magyar protestáns olvasó közönség előtt reá mutassunk arra, hogy ő maga a megtestesült szabadelvűség volt. A liberalizmust, a mely a protestantismus szülötte és eltetője, ő tette a nemzeti intézmények szilárd alapjává. Ezt a szabadelvűséget igyekszik most a reactió legyőzni és így akarja hazánkat a lelki szolgaság s a rekatholisatio igájába hajtani. És ezért elmondhatjuk, hogy halála a szabadelvűségnek is vesztesége. Sőt e veszteség még csapássá is lehet arra a magyar protestantismusra nézve, mely a magyar hazával szívben és lélekben egybeforrt és arra a magyar hazára nézve, melynek szabadsága és liberális szellemű haladása felett legelső sorban az örökké mostoha gyermek sorban tartott magyar protestantismus állt őrt. Ezt a magyar

protestantismus mindig megtette, de azért a legfelsőbb helyen mindig bizalmatlansággal is viseltettek iránta. Tisza Kálmánnak sikerült ezt a bizalmatlanságot eloszlatni és csak így lehetett a protestantismus politikai, társadalmi és gazdasági elveit hazánk fejlődésének biztos bázisául beilleszteni, a minek viszont egyházunk is hasznát látta abban a tagadhatatlanul méltányosabb elbánásban, a melyben az állam részéről fokozatosan részesül.

Az újabb időben fenyegetőleg fellépő ultramontán reactióval szemben ő egyik legerősebb oszlopa volt egyházunknak és hazánknak is. És ebben a szerepében, de általában egész politikai és egyházi működésében is soha sem engedte lelkében felülkerekedni a felekezeti felfogást. A mit olyan sok ember üres frázis gyanánt szokott pengetni, hogy ő elsőben is magyar és azután kálvinista, nála nem frázis, de olyan élettény volt, a melynél a vallási érdek semmi csorbát nem szenvedett. A hazának szeretete, mely lelkét hevitette, a haza békéjének előmozdításán munkált, mert tudta, hogy ilyen állapotban fejlődhetik és virágozhat egyháza is. Így lett hazafisága egyháza iránti szeretetének is biztosítéka. Ebben is követendő példa gyanánt áll mindnyájunk előtt, bár nem mindenek képesek megérteni őt.

Ha végig tekintünk szakadatlan munkásságának, a közügyek érdekében tett szolgálataink láncolatán, egy igazi magyar református ember áll előttünk, ki nek élete a legszebb összhangban tünteti fel egy egyének a lelki életében és tevékenységében azt, a mit a mi egyházunkról is elszoktunk mondani: „a magyar protestantismus a magyar nemzeti ügynek mindig elválaszthatatlan szövetségese volt.“ Igen! Ő a magyar protestantismusnak és a magyar nemzeti ügynek a megtestesítője volt az egyéni életben.

—yj.

Nagy ember, jó ember.

Ezer meg ezer azoknak az embereknek a száma, a kiket sorsuk Tisza Kálmánnal valamikor több-kevesebb személyes érintkezésbe hozott. Ezer meg ezer szívbe nyilalt ma bele a nagy ember, a jó ember halálhíre.

A mig azt tudtuk, hogy él, ha megtört egészséggel is remény és aggodalom, szeretet és bizalom az ő szikár, magas, roskatag alakját, mintha körül támogatták volna nekünk, hogy le ne roskadhasson. A megszokás homályba vont a távlatát annak a gondolatnak, hogy egyszer végkép le kell roskadnia, meg kell halnia.

A homály elszállt. Tudjuk már, hogy ő meghalt.

A ki valaha néhány hetet, vagy ha csak napot is éltél, töltöttél az ő környezetében: tudod, hogy mától kezdve, emlékezéseiddel, a történelem arany tartalmu homok szeméinek vagy birtokában. Egy pár forró könyccseppel áztatod, mosod kincsedet. És semmi köznapi jóért nem cserélnéd sem kincsedet, sem könnyedet.

Emlékszel, a mikor otthonában bejelentettek, s várakoztatás nélkül bemutatott neki, barátságosan nyújtott keze fogására. Emlékszel arra a nyugodt, szelíd, nyájas hangu egy-két kérdésére, a melyekkel szívesen akart téged is megismerni, ha már bármily főtárogosan is, körébe léptél. Emlékszel-e aztán sok minden vonzóra, érdekesre, értékesre, a miket most a gyász első pillanatában nincsen időd felsorolni?

Mutatta e meg neked valaki a háziak közül azt a mankó párt, a dolgozó szobája szögletébe támasztva, a melyekkel egykor, férfikora éveiben, egy balesete után, sokáig gyámolította ereje-szakadt természetét, lábait? Sejtetted-e, hogy annak a mankónak talán üreges volna a belseje, s a gazdáját egy egész élelen, egy korszakalkotó pályán végig istápoló bölcseségnek vezérgondo-

lata, önmérsékletre bíró, akaratot aczélosító ereje van a sorstól beléje elrejtve? Azért kell annak itt állania mindig; a férfinak, az aggnak is már, szeme előtt, keze ügyében lennie, emlékeztetőül.

Ismerted-e talán még, néhai öreg huszárját, a ki a mig élt, kegyelt belső cselédje volt és maradt neki, s ki a gazdáját egykor mint futkosó gyermeket is — mikép földijét, a jó Toldi Miklóst az öreg Bencze — gondozta, játszatta? Fölsimerted-e a gyöngéd viszonyban a hűség, ragaszkodás és a jóságos megbecsülés s érzelmekben való következetesség, változhatatlanság, faji és családi hagyományát, mely méltó volna ihletett költő dalára?

Figyelhetted, távolból, évek során át, hogy az ismeretlenségéből mint emelkednek föl szeme nézésére, kézintésére, tehetségek — jellemek egyszersmind — a kik vele tudnak munkálni, hatni, küzdeni; nyomából nem akarnak nagy akadályok elől sem kitérni. Jósága volt-e ily vonzó, vagy pedig nagysága?

Homályos írószobák asztalai mellett, sötét szemüvegén át, csak jó szíve és nagy esze világánál láthatott meg, ismerhetett föl számos szerényen rejtőző tehetséget, nagyra hivatott, kitartó munkásokat; s késett-e vajon jobbjá s balja felől kijelölni helyeiket, nem törődve azzal, mint itél, s mit kiabál róla irigység, féltékenység, s mint csufolja jóságát, hogy árt-hasson nagyságának?

Veleszületett jóságában rejlett nagyságának a csirája, a melyből, mint hatalmas cedrus kelt ki és sűrű, áttörhetetlen erdőkörnyezetben emelkedett föl a felelmetlen és szeretett pártvezér, hogy erős, méltóságos, terhet bíró, tiszteletet parancsoló alakja — egy tizenöt éves történelmi korszaknak tartó oszlopa legyen; hogy helyéből kimozdítva is, mestergerendájává tésésék szabadelvű fejlődésünk tovább alakuló fedélzetének, befejezést kérő tetőzetének.

Eltört. Szorongó szívvel szemlélődünk, keressük szemünkkel azt, a kivel a sors, a recsegő épület-állványok közepette föl fogja őt váltani, úgy, hogy az apróbb gerendák és léczek bonyolult szerkezete el ne ferdüljön.

Ti, ezeren és ezeren, a kik jó embernek és nagy embernek, őt százféle alkalomból, közelebről vagy távolabról, személyesen ismerték: ne reméltétek többé, hogy lelketekben őt, az ő erkölcsi alakját, az ő jellemének a képét, ez életben, más — teljesen pótolhasa.

Csak a magyar hazát és a magyar egyházakat ne hagyja a magyarok istene más, hozzá mérhető nélkül soha tartósan szűkölködni!

Váró Ferencz.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Elnökölt: főt. és mélt. Dr. Bartók György, püspök aa. Jelen voltak: Dr. Vályi Gábor, ig. tan. elnökhelyettes, Becsek Lajos és Dr. Sárkány Lajos ig. tanácsosok és Dr. Kádár János, titkár.

Elnöklő Püspök aa. mély meghatottsággal jelenti be, hogy az ig. tanács e rendkívüli ülését nagyméltóságú *Tisza Kálmán*, egyházkerületi főgondnok és egyet. konventi elnök elhunytának szomorú alkalmából hívta össze, amaz intézkedések megbeszélése végett, melyek a magyarországi ev. ref. egyetemes egyházat ért e rendkívül nagy veszteség alkalmából teendők lesznek.

Anyaszentegyházunk elhunyt vezérférfia u. i. — mondá főt. Püspök aa. — Magyarország ama kimagasló alakjai közé tartozott, kik a nemzet történetében örökre maradandó nyomokat hagytak hátra, ki tehát már államférfiai bölcsessége, nagysága által is

az egész nemzet hálájára érdemes. Tisza Kálmán erős nemzeti karaktere mellett, puritán kálvinista jellemét láttuk leginkább kidomborodva, a mely őt csakhamar anyaszentegyházunk vezérei közé emelte és e polczon élte utolsó pillanatáig megtartotta. Nemzeti, sőt világtörténelmi nagysága fényt vetett a magyar protestantizmusra is, mely most bizonyára a lehető legimpozánsabb módon fogja tiszteletének és szeretetének adóját kegyelettel leróni a nagy 'érfitü koporsója mellett.

E rövid jellemzés után a teendő intézkedésekre vonatkozó javaslatait tette meg főt. Püspök aa., melyeknek elfogadásával ig. tanácsunk a következőket határozta.

1. Erdélyi egyházkerületünk nevében gróf Tisza István aa. öméltóságához a következő tartalmú távirat intéztetik:

A gyászoló család nagy fájdalomában erdélyi ref. egyházkerületünk is igaz lélekkel osztozik, siratván a bölcsességnek lelkével megáldott vezért, a ki, mint Mózes az Izrael, vezelte népét mindig közelebb az óhajtott jobb jövő felé. Méltóságok tájékoztató enyhíti annak tudása, hogy a ki a családnak koronája, ref. onya szentegyházunknak Istentől rendelt őrállója vala, annak elhunytát, a család és anyaszentegyház mellett, egy egész nemzet siratja. Ki a rábizottakban hű és igaz volt, annak járadt teste bár sírba hanyatlik, de élete és emléke nem enyészik el örökre soha.

2. Erdélyi egyházkerületünknek a tiszteletesen való képviselésére az összes főgondnokok, valamint a püspök, főjegyző és gen. direktor aai, nemkülönben az ig. tanács tagjai közül *Br. Bánffy Ernő, Lészay Ferencz és Dr. Sárkány Lajos* aai fölkéretnek, kik a ravalatra helyezik az egyhker. koszoruját

3. *Táviratilag fölhivatnak az összes egyházmegyék, kollegiumok, püspöki egyházak és a theologia, hogy kebelükből szintén képviselőket küldjenek a temetésre, hogy méltóképen legyen kifejezve a nagy gyász, mely anyaszentegyházunkat érte.*

r. a.

Temetési előkészületek.

Erdélyi ref. egyházkerületünk sulyt helyezvén arra, hogy a magyar ref. közelet e kiválósága temetésén a ref. egyház számbeli sulylyal és tekintélylyel dokumentálja nagyja megbecsülését s ez esetben Tisza Kálmánnak erdélyi egyházkerületünk iránt érzett különös rokonszenve is kegyeletesen elismertessék: táviratban hívta fel a kollegiumok, egyh. megyék és püspöki egyházak vezetőségeit, hogy a temetésén magukat lehetőleg méltóan képviseltessek. Bizvást reméljük, hogy a felhívás megfelelő eredménnyel fog járni.

Eddig a ref. theologia 3 tagot, a kolozsvári kollegium 3—5 tagot, az egyh. kerület és Igazg.-tanács 10 tagot jelentettek be képviselőjéül.

Értesülésünk szerint eddig a következők vesznek részt a temetésén: *Br. Bánffy Dezső, Br. Kemény Kálmán, Dr. Bartók György, Grf. Bánffy György, Zeyk Dániel, Simó Lajos status curatorok, Dr. Grf. Kuun Géza, Br. Bánffy Ernő, Kenessey Béla, Nagy Károly, Pokoly József, Szádeczky Lajos dr. Simon Ferencz, Sárkány Lajos, Török István dr., Lészay Ferencz, Dr. Imre Sándor.* Reméljük, hogy a hol csak tehetik, a képviseltetésről gondoskodni fognak. Az erdélyiek találkozási helye a *Pannonia szálló* lesz.

A temetés napja felől részletes értesítés a napi lapokból nyerhető.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, nova a kéziratok es magán előfizetések bérmentve. Ujendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre. félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Husvét.

Az Istennek legyen hála, ki adott nekünk diadalmat a mi Urunk Jézus Krisztus által!

A nagypéntek gyásza öröme fordult. A lepecsételt és fegyveres örökkel őriztetett sirbolt megnyílt. A halotti leplek lehullottak. Az Élet győzedelmet vett a Halál felett. A tanítványok szorongó félelme bátorsággá, minden kétsége bizonyossággá, tétovázó reménysége valósággá és megrendült hite szent meggyőződéssé változott át. Feltámadott, él, velük van és velük marad mind a világ végezetéig. Az, a kit harmad nappal előbb olyan fájdalmas volt eltemetni, olyan rettenetes vala elveszíteni!

A feltámadás bizonyossága a keresztyén életének a legdrágább kincse; vigasztalásának kiapadhatatlan forrása; minden reménységének megdönthetetlen fundamentuma és bizodalma. Erős horgonya.

Amaz első, égi dicsfényben ragyogó husvét, mely az Urat sirjából kikelni látta, a legfelségesebben hirdeti, hogy a mi életünk is halhatatlanságra van eljegyezve s az Életnek Ura és Fejedelme megelevenít mindeneket. „Elvettetik rothadandó test, feltámasztatik rothadatlann. Elvettetik gyalázatos test, feltámasztatik dicsőséges; elvettetik erőtelen test, feltámasztatik hatalmas és a miképen hordoztuk a földinek ábrázatját, a mennyeknek is hordozzuk ábrázatját.“

„Angyalok, ti fényes lelkek,
Zengjétek vig éneket!
Mert már biztos partot lelt meg,
Kit bús szélvész hányt vetett;
Már meggyőzte a halált,
Istenéhez égbe szállt,
— Sion! onnan számkivetni
Nem fog téged soha senki!

(„Gályarabok éneke“)

Erről kell meggyőzni a lelkeket, ezt kell bevésni a szivekbe, ezt hirdetni mindeneknek vigasztalásul, hogy egyszer elfogadván a mi Urunk a Jézus Krisztusnak bizonyágtételét, örök életet vegyenek!

A mi mennyei Atyánknak házában sok hajlékok vagynak. Ezekben a helyet a feltámadott és megdicsőült Jézus készíti el az övéinek. Ő maga veszi fel magához tanítványait, hiveit, hogy a hol Ő van, mindnyájan ott legyenek Ő vele.

Ez az ige szóljon a husvétii harangok zugásában, a felharsanó zsolozsmákban, a prédikátorok ajkain; a fölemelkedett lelkek, megvigasztalt szivek pedig mondják reá az Áment!

Mi is követségbe küldjük ez alkalommal is a mi ifju atyánkfíát, hogy hirdesse az Istennek csodálatos dolgait, a melyeket készített az Őtet szeretők számára. Az igék, melyeket szól, ne essenek se út félre, se köves helyre, se gyom közé, hanem találjanak jó földre; személye pedig nyerjen kedvességet a hivek előtt.

Kegyelem és békesség mindeneknek, a kik szeretik a mi Urunk, a Jézus Krisztusnak evangeliumát!

Kolozsvár, 1902. márczius havában.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület theologiai fakultásának tanári kara s annak nevében

Kenessey Béla,
igazgató.

Az evangelium ereje.

Az emberi önzést egyedül az előhit győzheti le. A hit adja azon boldogító bizonyosságot a léleknek, hogy Isten a mi kegyelmes atyánk a Jézus Krisztusban; ki feláldozta egyetlenét, hogy minket megváltson a bűntől. A hit, győzelmi útján a legnagyobb szeretetből folyó áldozatra mutat, a Golgota keresztyén.

Ezért hirdetjük mi teljes meggyőződéssel, hogy a testvéri szeretet az emberi társadalmat csak a keresztyénségben hathatja át.

Az emberiség a történelem folyamán kereste az egységre vezető utat, más módon is. Hirdették többen, mint világmentő gondolatot, hogy mentől jobban szorgalmaskodik az egyes önmagáért, a közjót annál inkább előmozdítja. De módszerük mellett a testvéri közösségen

nyugvó jóllét nem erősült, hanem maradt mint volt, a kevés számú gazdag mellett, szám nélküli a szegények és szűkölködők tömege.

Az igazi jóllétet, csak Krisztus által ismerhetjük meg, mivel ha életközösségbe lépünk, úgy érezzük magunkat, mint egy közös atyának gyermekei, kik egymás terhét kell, hogy hordozzuk. Korunk socialis bajait, a vagyon és műveltség nagy ellentétei között, egyedül az evangelium tudja megorvosolni. Az evangelium a gazdagot inti, hogy vagyonát úgy tekintse, mint isteni adományt, melynek értékesítése felől, egykor számolnia kell. A szegényeket és szűkölködőket pedig, — midőn rámutat a názarethi fiára Jézusra, — megnyugtálja, mert feltárja előttük a tisztaszívűek birtokát, az Istenben való gazdagságot.

Nagy áldás azért, hogy templomainkban az evangelium predikáltatik. Mert, míg a társadalomban a gazdagok és szegények között, mind nagyobbra emelkedik a választófal, a mi templomainkban legalább hetenkint egy-két rövid órára eltávolítottatik az. Templomainkban, még egymás mellett láthatjuk a szegényt és gazdagot, a tudóst és tudatlant. Ott a hivek buzgó-sága egy közös dicséretben egyesül az ige hatása alatt együtt emelkednek fel a lelkek a közös atyához, mint a megtartás és gondviselés Istenéhez.

Ezért tiltakozunk mi protestánsok, minden megkülönböztetés ellen a gyülekezetben — mint például egyesek külön padja — mert ez ellenkezik az evangelium szellemével. A szegényeknek, a gazdagok és előkelők kell, hogy példát mutassanak, hogy közöttünk nincs személyválogatás.

Mégis az evangeliumot nem csak szóval kell hirdetni, mert nem elég annak untalan hangoztatása, hogy: testvérek vagyunk, szeressük egymást; nem, mert az evangelium nem pengő czimbalom, hanem élet és igazság.

Ha széttekintünk keresztyén társadalmunkon, azt tapasztaljuk, hogy mint ha megfélejtünk volna Krisztus vallásának lelkéről, hogy az evangelium örömezenet, első sorban azoknak, kik megfáradtak és megvannak terhelve; hogy az evangeliumot mindenek felett a szegényeknek kell predikálni. Mert kérdem, vajjon lehet-e hatással prédikálni addig, míg a cselekedetek a hirdetett ige felől bizonyosságot nem tesznek; lehet-e a szíveket meghódítani, ha azok sebére nincsen balzsamunk; ha munkás szeretet helyett, csak szavakkal élünk?

Abban rejlik fogyatékoságunk — egy felekezetet sem veszek ki, legfennebb protestáns egyházainkra a mostoha idők nyomásában, mentséget találok, — hogy keresztyénségünket igen könnyen vettük eddig; vagy ha a kath. egyházat nézzük, ez sok előnyeit, épp' hivatásával ellenkezően, hatalmi céljai megvalósítására használta és használja; ezért mondogatja azután a köznép, hogy a keresztyénség a boldogok és gazdagok vallása!

Vajha a néptömeg tudatlansága, felhangzó elégedetlensége, socialis moraja, felébresztené és tettekre indítaná végre az egész protestáns királyi papságot, hogy költözne már közénk a Krisztusi ujjászülő erő! A munka sok, de a tette vágyó öntudatos munkás protestáns anyaszentegyházunkban vajmi kevés.

Ott kínálkozik a tettekre váró mező, a belmissió nagy széles határa! Munkára vár: a hitközségi élet megszilárdítása, a gyermek is tentisztelet, az ifjuság gondozása, a szegény ügy, a munkás osztály lelki vezetése, istenes iratok terjesztése stb. E megmentő és megtartó munkában minden öntudatos keresztyénnek része kellene, hogy legyen. A munka ideje már nagyon elérkezett, mint szigorú vádoló szól hozzánk akkor szelleme.

Nézzük csak a socialdemokratia működését, megdöbbentő módon, mind nagyobb tömeget hódít a népből magának. Beviszi a munkások közé az elégedetlenséget, megmételtyezi az egyszerű emberek lelkét. Programjában benne van e tétel is: „a vallás magán ügy”

E kifejezés pedig, mi egyéb, mint elpalástolása, a vallástalan érületnek, a mely ez irányzatot jellemzi. Tényleg a socialista vezérek irását és beszédét az egyház és keresztyénség elleni roszkarat hatja át. A socialista vezér Marx ezt mondja: „A szellemi élet nem egyéb, mint az anyagi élet tüköre. A vallás csak visszfénye a társadalom gyöngeségeinek. Ezért a vallás még csak nem is magán ügy, hanem egyszerűen magán időtöltés. A keresztyénség menyországa helyét, — szerinte — nem sokára elfoglalja az igazi menny a földön, élvezeteivel.»

Láthatjuk ezekből, hogy a socialista vezérek nem az önmegtágadást és önuralmat hirdetik, hanem a korlátlan önzést és az élvezetet. Ezért veszélyezteteti e tanok terjedése népünk erkölcsiségét. Ha, a socialismusnak, más célja nem lenne, mint a munkásosztály létérdekeinek megvédelmezése, semmi szavunk nem lenne ellene. Így azonban, tennünk kell és védekeznünk téves eszmei terjedésének megakadályozására; mert különben megzavarja a nép hitéletét és táplálja között a lázongás vágyát.

Az államtól a védelem tekintetében nem sokat várhatunk, mert fegyveres hatalmával legfennebb mártirokat terem közöttük és fokozza az elkeseredést Eszme ellen, csak a szellem fegyvereivel harcolhatunk.

A klerikalizmus, mely elvből mindig annak a pártján van, a kinek a részén szerinte a jövő, kísérletezik a socialismussal, hogy megnyerve magának, érdekeire felhasználhassa. Ily irányú törekvés tőlünk protestánsoktól távol áll, mert nekünk az igazságért kell harcolnunk, mert mi magunkat semminek valljuk, a Krisztus ügye mellett. Nekünk, tehát arra kell törekednünk, hogy magát a socialista tábor győzzük meg, a keresztyénég világboldogító hatalmáról.

Meg vagyunk ugyan teljesen győződve afelől,

hogy a socialismus a társadalomban végleges diadalt nem arathat, mert emberszeretet nélkül, önző elvek mellett, a világot új alapra helyezni nem lehet. De, mert szükség hozta létre a socialismust, számolnia kell vele az evangéliumi keresztyénségnek

A világ majd, a protestantizmusnak a socialismussal szembe elfoglalt álláspontjából fogja megítélni, hogy vajjon csak alamizsnálkodásra vagyunk-e képesek, vagy van bennünk elég Kristusi erő, és alábocsátkozni is tudunk a szegényekhez, hogy velük érezzünk? Mi is ebből tudhatjuk majd meg, vajjon bennünk van-e a Krisztus lelke?

A socialisták gyűlöletét, másként le nem győzhetjük, egyedül az evangélium lelkével. Az alamizsna, leereszkedés, kegy, még egymagukban nem Kristusi jellemvonások, ezekkel nem lehet megnyitni a szívek zárját, hanem csak a résztvevő szeretettel; résztvevő szeretet pedig csak azokban van, a kiknek az Ur erősségük; azok pedig megújulnak erőben és magasan szárnyalnak, mint a saskeselyű.

A belmissiónak, — mondja Wichern — hivatása az evangéliumi népnek megmentése a testi és lelki nyomortól, az evangélium predikálása és a testvéri szeretet közlése által. A belmissió tehát a szükség parancsszava.

Mentől nagyobb a nép között a lelki és testi nyomor, annál kevésbé képes egy néhány hivatalos egyén a tömegre hatni. A feladat oly sokirányú napjainkban, hogy ezt szerencsés megoldásra csak a királyi papság életre hívása tudja sikeresen megoldani. Ezért a hitközségek életének világító lámpásában a tápláló olaj az élő keresztyén öntudat felébresztése lesz.

Az őskeresztyén egyház képe, úgy a mint az «Apostolok cselekedete» könyvéből és az apostoli levelekből kidomborodik, felmutatja előttünk az irányt, melyben munkálkodnunk kell. Dr. Sulze «Az evangéliumi egyház» (Gotha 1891) című művében világosan rámutat, hogy csak az evangéliumi alapon szervezett egyház képes, az egyház socialis feladatai megvalósítására és élő hit teremtésére.

Azért az ige hirdetését, egyházainkban nyomon kell, hogy kövesse a cselekedet, mint ténybeli bizonyítéka az ige győzelmének. A betegek és szegények gondozása a gyermekek és confirmált ifjak vallásos nevelése, a keresztyén irodalom és művelődés terjesztése, hatás a családapákra keresztyén szellemben — stb. stb., mind e munkássági terek az egyes gyülekezetekben is meg kell hogy népesedjenek öntudatos egyénekké. Csak, ha az evangélium szelleme így átjárja anyaszentegyházunkat, akkor fog minden egyes gyülekezeti tag megbizonyosodni afelől, hogy az ő nyomorúságában egyházában gyámot talál, de egyházáért neki is munkálkodni kell, tehetsége szerint. Az ilyen testvéri közösségen felépült egyház tud azután hatni és megtartani igazán.

A kicsinyhitűeket az élő hit szemlélete meggyőzi; mert példákban látják, hogy az evangélium elég erős, hogy minden akadályokat legyőzzön. Elmondhatjuk azért, hogy nem a világias műveltség, hanem egyedül az evangélium menti meg a társadalmat, velünk, vagy nélkülünk!

A nagy harcban, a mely új századunkban tusába fogja állítani az erőket, protestans egyházunknak az evangélium fegyverével kell harcolnia. Közelebről tartandó zsinatunk lesz hivatalos, hogy a hivatalos egyház ügykezelését könnyítve, egész részletesen meghatározza a munkába veendő lelki gondozás mikéntjét.

Igy remélünk egy céltudatos munkaprogramot, törvény által támogatva, lelkesedéssel felkarolva, hogy aztán minden erőnkét kifejtve, bár rendre, de diadalra vezessük a protestantizmusban rejlő teremtő isteni erőt.

Péchy Árpád,
brassói ev. ref. pap

Az éjjeli templomozás protestáns szempontból.

A protestánsok éjjeli templomozásának az eszméjét legelsőben a buni lelkészársunk vetette fel a nyilvánosság előtt, azzal a kérdéssel kapcsolatosan, hogy helyesen cselekedett-e akkor, mikor ő és új év között, tehát éjjel tizenkét órakor a templomban rendes isteniszteletet tartott?

A kérdéshez legelső sorban Péter Antal lelkészársunk szólott hozzá az Erdélyi Prot. Lap 1902. évi 4-ik számában, azt a kérdést fejtegetvén, hogy az éjjeli templomozás prot. szempontból helyes-e vagy nem? Hosszas fejtegetésében arra a végeredményre jut, annak az egyéni meggyőződésnek ad kifejezést, hogy „ha azon a szemüvegen keresztül nézzük az éjjeli templomozást, amely ebben katolikus színezetet lát, ha az opus operatum és a kíváncsiság nyitják meg a templom ajtaját s hívják be oda a közönséget elítélendő az eljárás, mint a protestantizmus szellemével össze nem egyeztethető aktus, de ha igazi nyílt kálvinista érzelmek vezetnek a híveket a templom felé s ha vallásos szükségérzetüket abban a puritán tisztaságban akarják kielégíteni este is, mint nappal a templomban én részemről nem látok abban semmi megaláztatást, sem a prot. szellemmel össze nem férőt, hogy este vagy éjszaka is, ha az alkalom úgy hozza magával, templomozni ne lehessen.“

A kitűzött kérdésnek ily módon való eldöntéséhez, az éjjeli templomozás helyességének vagy nem helyességének ily feltételes meghatározásához, a mint látható, sok szó fér. Ezt azonban egészen mellőzöm s e helyett bátorkodom én is a feltett kérdéshez szólni, bátorkodom e kérdésre vonatkozólag határozottan kijelenteni, hogy az éjjeli templomozást minden körülmények közt elítélendőnek és a protestantizmus szellemével össze nem egyeztethetőnek tartom és pedig azért, mert katolikus színezete van, mert a pápista rórátét juttatja eszünkbe; mert puritán isteniszteletünk tisztaságát zavarja; mert a templomot látványosság színhelyévé teszi; mert a vallás fenségét és az istenisztelet magas becsét a szorakozás közönséges eszközeivé süllyeszti le.

Ezzel azonban ezt az ügyet még nem szabad befejezettnek tekinteni, az éjjeli templomozás kérdését még nem szabad a napirendről levenni, mert itt

tulajdonképpen nem is az a fő, hogy az egyesek miként vélekednek erről a kérdéstről; nem az a fő, hogy az éjjeli templomozás helyes-e vagy nem? hanem sokkal fontosabb ennél az a másik kérdés, hogy *fenálló egyházi törvényeink értelmében az éjjeli templomozás szabad-e vagy nem?*

Ennek az általam felállított második kérdésnek az eldöntése szerény felfogásom szerint egészen tárgyalanná teszi a vitakozás tárgyát képező első kérdést, mert erre a második kérdésre sem lehet egyébbel, mint határozott nemmel felelni. Ha pedig az éjjeli templomozás egyházi törvényeink által tiltva van, akkor merőben felesleges a kérdés felett vitakozni, hogy az éjjeli templomozás helyes-e vagy nem? mert ebben a tekintetben akármiképpen vélekedjenek is az egyesek, az egyéni vélekedés senkit sem jogosít fel arra, hogy a törvény korlátait áthágja; a törvény parancsszava a legerősebb egyéni meggyőződésnél is hatalmasabb; a törvényt mindaddig, míg törvény, tisztelni és követni tartozik mindenki. Hogy pedig tekintélyteljes bíróság egyházi irataink és fenálló egyházi törvényeink által az éjjeli templomozás, a nyilvános istenítiszteleteknek éjjel való tartása nincs megengedve, az az alábbiakból kitetszik.

A nyilvános istenítisztelet tartásának a részletes meghatározása és általában mindaz, ami a nyilvános istenítisztelet tartására vonatkozik, a liturgia körébe tartozik. Hogy pedig *»Kinek jussa liturgiát készíttetni és azt az eklézsiákkal bevételni?»* erre a kérdésre Tót Ferenc Liturgikájának a III-ik darabja 2. §-a első soráiban szóról-szóra ezeket mondja: *»Sem püspöknek, sem annyival inkább egyházi szolgának nincs arra jussa, hogy az eklézsiák számára csupán maga oktából és közönséges eklézsia, vagy az az által kiválasztott eklézsiái képviselők és Eklézsiái Fő Consistorium tudta s megegyezése nélkül az Eklézsiák számára közönséges Liturgiát készítsen és azt azokkal bevételtesse.»* Ugyanezen 2 §-nak a végső soráiban pedig ezeket rendeli: *»az Eklézsiái Fő Consistoriumnak, mint Fő Igazgató Testnek tudta s rendelkezése nélkül semmi Liturgiális czeremoniát és közönséges Liturgiát nem szabad senkinek is az Eklézsiába behozni.* Ezek a régi kornak a rendelkezései.

Ezekkel a régi kor rendelkezéseivel azonban a legújabb kor rendelkezései is tökéletesen megegyeznek. Arra vonatkozólag ugyanis, hogy hol, mikor és mi módon tartassanak a nyilvános istenítiszteletek: az *»Egyházi Törvények»* Nyolczadik Fejezet 112. §-a ezeket rendeli: *»Minden lelkésznek kötelessége a nyilvános istenítiszteletnek és a sákramentumok kiszolgáltatásának megszabott rendéhez szorosan alkalmazkodni.»* Az Erdélyi Egyházkerületben pedig — amelyhez a kérdést feltevő buni lelkész is tartozik — a nyilvános istenítiszteletnek a rendjét megállapítja és megszabja a Vadas József és Nagy Péter Agendája, amely az 1855 diki közszinat határozata és az 1862-iki közszinat *igazítása* és helybenhagyása szerint jött létre. Azok a szabványok és utasítások, amelyeket ez az Agenda a köz- vagy nyilvános istenítisztelet tartására vonatkozólag magába foglal: az erdélyi egyházkerület mindenik lelkészét egyformán kötelezi, ettől eltérni és a nyilvános istenítisztelet tartásának helyére, módjára, *idejére* és mikéntjére nézve egyéni felfogás szerint cselekedni, egyetlen egy lelkésznek sem szabad.

A mondottak után visszatérve az éjjeli templomozás kérdésére, még csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy én tulajdonképpen semmi veszélyt sem látok abban, hogy ha egyik-másik lelkészársam még éjjel is nyilvános istenítiszteletet tart a templomban, de igenis veszélyt látok abban, hogy lelkészársaink közül igen sokan, mozgalmal jelenünk tettekre hívó korszakában elragadtatva a tettvágy és buzgóság nemes hevétől, átlépik a törvény korlátait és a papi munkásság széles mezéjén tetszésük szerint száguldoz-

nak a saját felfogásuk által választott irányban. Hogy mit eredményezhet az ilyen eljárás ha nem korlátoztatik: azt mindnyájan kitalálhatjuk.*)

S. S.
ev. ref. pap.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 902. márcz. 20.

Elnökölt: Br. Bánffy Dezső, egyhker. főgondnok úr öngymoltósága. Jelen voltak: Simó Lajos, főgondnok Dr. Bartók György, püspök, Kenessey Béla, főjegyző, Bartha Lajos, gen. direktor, Br. Bánffy Ernő, Lészay Ferencz, Dr. Sárkány Lajos, Becsek Lajos, Sándor János, ig. tanácsosok és a hivatalnokok.

Elnök aa. az ülést megnyitván, bejelenti, hogy Zeyk Dániel, főgondnok aa. táviratilag jelezte, hogy a megjelenésben akadályozva van. Tudomásul szolgált.

Elnöki fölhívásra Lészay Ferencz, ig.-tanácsos aa. tette meg szóbeli jelentését az egyházkerületi közalap tulajdonát képező boosi birtok megbecsléséről. Véleménye szerint a Vajda Károly, jelenlegi bérlő által megajánlott 30,000 korona vételáron a birtok odaadható, mert ennél magasabb vételári összeg elérhető nem lesz, miután a gazdasági épületek és lakház mind romban vannak. I.-tanácsunk, e vélemény alapján, a jelzett birtoknak 30,000 koronáért való eladását kimondotta, oly kikötéssel hogy vásárló egy holdnyi területet bocsásson vissza, templomtelek gyanánt.

Ezután Kenessey Béla, misszióügyi előadó aa. ismertette a folyó évi konvent elé terjesztendő részletes missziói jelentést, melyből meglegezővel konstataulta ig.-tanácsunk, hogy a körlelkészek fejlődése, az anyagi nehézségekkel való küzdelem daczára is fokozatosan halad előre. E részletes jelentés összeállítását késleltette a körlelkészek némelyikének ama mulasztása, hogy évi jelentésüket a kitűzött határidőre nem küldötték be, sőt a medgyesi körből, sürgetés daczára, máig sem érkezett jelentés Hasonló mulasztások megátlása érdekében az elnökség legszigorubb eljárásra kértetett fel.

Számvevői előterjesztés alapján jóváhagyta ig.-tanácsunk a kolozsvári kollegium 1901 évi számadását, valamint a Dr. Gecse féle emberszereteti intézet múlt évi számadásait, fölterjesztvén ez utóbbit a belügyminisztériumhoz, felülvizsgálat végett.

A folyó évi február havi pénztári napló helyesnek találtatván, észrevétel nélkül, jóváhagyatott.

A Gecse féle emberszereteti intézet utjonan kidolgozott kezelési szabályai kiadattak egy bizottságnak, megvizsgálás és észrevételezés végett. A bizottság elnökeül főt. Püspök aa., tagjaiul Dr. Sárkány Lajos, Becsek Lajos és Maksay számvevő kértettek föl.

A bethlen-szt.-miklósi egyház, indokolt kérelem alapján, fölmentetett ez évre a Prot. Lap előfizetési árának megfizetése alul.

A belügyminisztérium megkeresése alapján véleményt mondott ig.-tanácsunk az erdélyi róm. kath. státus ig.-tanácsának ama kérelme fölött, mellyel a Gecse-féle emberszereteti intézet alapjainak jövedelméből a marosvásárhelyi róm. kath. gimnázium segélyezését kérte. Véleményünk abban konkludál, hogy ilyenmü segélyezés az alapító levél rendelkezései értelmében, nem eszközölhető.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium véleményt kért ig.-tanácsunktól a kendi-lónai ev. ref. ifjúsági egyesület alapszabályaira vonatkozólag. Mint-hogy azonban a szóban forgó egyesületnek a minisz-

*) E kérdés feletti vita a Vajda Ferencz paptársunk elvi jelentőségű tárgyalása után feleslegessé válván, tárgyalását ez alkalommal befejezzük. Jelen cikk a kérdést rideg jogi szempontból nézi csupán, de §-t idézni nem tud, még ha egy *iskolai tankönyv »rendeléséről«* beszél is. A dolog lényege pedig az, hogy e kérdés a »kötött« liturgia és a szabadabban mozgó belmissio mesgyéjén áll. S ha ünnepélyeket tartunk templomainkban: ugyan nem lehet-e ilyeneket is. Egy azonban bizonyos: a kérdés megfelelő uton és formák közt rendezendő. Szerk.

térium előtt fekvő szabályzat szerint leendő megalakulását az egyházker. egyházi „Ertekezlet“ meg nem engedte, útasított az egyház, hogy különben is szabálytalan úton fölterjesztett jóváhagyási kérését haladéktalanul vonja vissza.

A marosujvári egyházközség ama határozatát, mely szerint lelkési javadalmának évi 200 koronával való emelését mondotta ki, fedezet hiányában, ig. tanácsunk jóvá nem hagyhatta.

Melegföldvári egyházunk indokolt kérésére kiutatlatott, papilak építésre, az egyház központi kezelés alatt álló 700 kor tőkéje, 10 év alatt leendő vissza-helyezés föltétele mellett

A leány- fiók- és szorvány-egyházakban lakó hitek rendszeres lelki gondozásának módja és e gondozás ellenőrzése tekintetében körlevelet bocsátott ki ig. tanácsunk az összes esperesekhez.

A kibédi egyházközség zab- és búza-kepejét az ének-vezér részére is megváltván, idevonatkozó határozata, valamint az ily alapon kiállított kántori díjlevele megerősítést nyert.

A boros-bocsárdi püspöki birtokhoz tartozó és semmi jövedelmet nem hozó, 200 holdon felüli erdőknek, valamint egy 2 holdas belső teleknek, az államkincstár által megajánlott 11000 kor. vételáron való eladása elhatározott.

Balázsfalvi egyházunk 8000 korona templomépítési kölcsön iránti kérését, fedezet hiányában nem találta ig. tanácsunk teljesíthetőnek, hanem ehelyett fölhatalmazta az egyházat, hogy a jelzett összegű kölcsönt valamelyik pénzügyintézetől vegye föl, lehető előnyös föltételek mellett.

Föt. Püspök aa. ama bejelentését, hogy a boros-bocsárdi püspöki szőlők rekonstruálását megkezdette, jóváhagyólag vette tudomásul és a fölmerülő költségek fedezésére, 2000 kor. általános összeget folyósított a püspöki fizetés alap terhére, elszámolás bevétele mellett.

Szécsy Ferencz, felvinczi lelkész aának megengedte ig. tanácsunk, hogy a tordaaranyos-megyei takarékpénztár felvinczi főintézeténél a neki felajánlott napibiztos állást elfogadhassa és a lelkési teendők sérelme nélkül betölthesse.

Zsigmond Ferencz kolozsvári hitoktató-kántor aa. bejelentéséből örömmel vette ig. tanácsunk tudomásul, hogy a nagyenyedi tanítóképzőben végzett tanítók nagyobb szabású ünnepélyt óhajtanak rendezni, a képezdei tanárkar részvételével 1904-ben, az intézet 50 éves fennállásának emlékére. Ez alkalomra a képezde történetét is megíratták, mely terv megvalósításához készséggel nyújtott ig. tanácsunk is segédkezet az által, hogy az előkészítő bizottság megbízottjának: Zsigmond Ferencz aának az egyházkerületi levéltárban való kutatást megengedte.

Thamó Gyula torda szt.-lászlói lelkész aa. kongrua kiigazítási kérését nem találta igazgatótanácsunk fölterjeszhetőnek, hanem utasította az illető lelkész aát, hogy a mennyiben a törvény 15. §-a alapján érvényesíthető jogát kellőleg indokolni tudja, az ily irányban készített és kellő bizonyítványokkal támogatott kérését terjessze ismét igazgatótanácsunk elé.

Jogügyi bizottságunk véleménye alapján hozzájárult igazgatótanácsunk Kilin Dániel közalapi adós ama kéréséhez, hogy az egyházkerület javára árverés alatt álló házastelkét, a közalapi teher átvállalásával, Bessenyei Boldizsárnak eladhassa.

Ugyancsak a jogügyi bizottság véleménye alapján utasította igazgatótanácsunk a kebli pénztári hivatalt, hogy a belmissiói alapnak Kozma Károly ellen évek óta fennálló és felhajthatatlanná vált 217 kor. követelését, a nyilvántartásból törölje.

Az állami fizetési kiegészítési összegek központi kiutalása ellen gyakran ismétlődő panaszok meggátolása céljából kimondotta igazgatótanácsunk, hogy jövőre a kongrua összegeket mindig február és augusztus hónapok első napján fogja kifizetni.

Az első magyar szállítási vállalat közgyűléséről szóló jelentésből megnyugvással vette tudomásul igazgatótanácsunk, hogy az egyházkerület érdekeinek megvédése céljából Apáthy Péter és Gyárfás Endre aai választottak be az új igazgatóságba, a kik bizonyára önzetlen gondossággal fogják a vállalat ügyeit intézni és ezáltal egyházkerületünk nagyrészvényesi érdekeit szolgálni.

A maros-szt.-királyi és magyar lapidi felekezeti iskolák államosítására vonatkozó szerződési feltételeket jóváhagyta igazgatótanácsunk az utóbbinak oly módosításával, hogy a kinevezendő tanítók mindenike református legyen.

Kolozsvári kollegiumunk ama határozata, melylyel Geréb Márton tanár aa. részére újabb 3 havi szabadságidőt engedélyezett, jóváhagyó tudomásul szolgált.

A lőrinczréveji és honczhidai egyházközségek által kért templomi énekeskönyvek kiutaltattak.

A székelyudvarhelyi kollegium előterjesztésére elvileg hozzájárult igazgatótanácsunk egy újabb, 3600 koronás, tanári fizetési fokozat létesítéséhez, arra az esetre, ha a kellő fedezet kimutatatik.

A balavásári iskolánál törvénytelenül alkalmazott róm. kath. tanítónő fölmentése ügyében kelt esperesi jelentést megnyugvással vette igazgatótanácsunk tudomásul.

Ezek után még néhány személyi vonatkozású ügy nyert elintézet, melynek megtörténtével az ülés a tárgysorozat teljes kimerítésével bezárattott.

r. s.

Tisza Kálmán halála és temetése.

Tisza Kálmán másfél napi haláltusa után, vasárnap reggel 7 óra 5 perczkor halt meg, hetvenkét esztendőskorában. A betegség, a mely pénteken délután vált válságossá, múlt év október havában vette kezdetét. Amikor Gesztről Nagyváradra utazott választóihoz, a hűvös őszi időjárás rossz hatással volt az agg férfiú szervezetére. Nemsokára az influenza tünetei között megbetegedett. Eleinte a baj nem látszott komolynak és Tisza maga sem nagyon törődött betegségével.

Később azonban a tüdőgyulladás tünetei léptek fel és Tiszának ereje rohamosan fogyni kezdett.

A tüdőgyuladáshoz az utóbbi hetekben veszedelmes bélbaj is járult, ami a katasztrófát sietette. Ez a baj végzetessé vált.

Péntek óta a beteg haláltusát vívott, úgy, hogy aznap este a fővárosban és a vidék több helyén is halott-hire kelt. De szívós természete a küzdelmet egész vasárnap reggelig kihúzta.

Halála országos megilletődést keltett. A lapok külön kiadásban tudatták a gyász hírt. Köztük legelsőnek a mi lapunk melyből már hétfőn Erdély legtávolabbi vidékein is olvasták a gyász hírt.

A mely gyászba borult családot valóságos elárasztották részvétnyilatkozatokkal. Elsőnek *O Felsőge*, koronás királyunk kondoleált a következő sürgönnyel:

„Mély meghatottsággal vettem édesatyja elhunytának hírért és teljes szívvel osztom a család és az ország gyászát. A boldogult államférfiuban kedvelt hivatást vesztett el, akinek emlékét a siron túl is mindenkor hálás kegyelettel fogom megőrizni. *Ferencz József.*“

Őt követték: *II. Vilmos* német császár, a *bajor* király, *Ferdinánd* bolgár király, *Bülow* német-, *Prinetti* olasz miniszterelnök s rengeteg számmal a bel- és külföldi politikusai, közéleti előkelőségei.

A családon kívül gyászjelentéseket adtak ki: a dunántúli ev. ref. egyh. kerület, az orsz. szabadelvűpárt, a m. tud. akadémia, miniszterelnökség, belügy- és pénzügyminiszterium stb. Az egymásután robozó vonatok csak úgy ontották a temetésre jövő küldött-ségeket, hozván az elismerés és kegyelet koszoruit. A Sándor utcai Dégenfeld-palota, Tisza lakása, mély gyászba öltözve, alig bírta befogadni a koszorúk özö-

nét, melyeknek sora a másodemeleti ravatal-teremtől le a kapu aljáig megtöltötte a lépcsőházat is.

A dunántuli ref. egyh. kerület *Antal* Gábor püspökkel élén 18 tagú küldöttséggel képviseltette magát főgondnoka temetésén.

Legimpozánsabb a mi *erdélyi kerületünk küldöttsége* volt, 60-at meghaladó taggal. Ott voltak *I. Az egyházkerület nevében* Báró Bánffy Dezső egyhk. főgondnok, Báró Kemény Kálmán főgondnok, Simon Lajos főgondnok, Gróf Bánffy György főgondnok, Zeyk Dániel főgondnok, Dr. Bartók György püspök, Dr. Szádecki Lajos egyetemi tanár, Pokoli József teol. tanár, Nagy Károly teol. tanár, Kenessei Béla teol. tanár, egyház k. főjegyző (utóbbi négyen a teol. fakultást is képviselték), Dr. Sárkány Lajos tanár, Bartha Lajos egyház. direktor, esperes.

II. Az erdélyi egyházkerület egyházmegyéi közül küldöttségileg megjelentek:

A *göygyényi* egyházmegye, képv. Csekme Ferencz esperes, ifj. Éltető Albert tanácsbíró, az *enyedi*, képv. gróf Bethlen Sándor, gróf Bethlen Bálint gondnokok, Jancsó Lajos főjegyző, a *marosi*, képv. Csontos Olivér tanácsbíró, Kovács László lelkész, gróf Bethlen István gondnok, Jenei József egyhm. képviselő, a *hunyadi*, képv. Barta Lajos esperes, a *szelényi*, képv. Bod Péter gondnok, a *nagysajói*, képv. gróf Bethlen Pál főgondnok, a *szilágyi*, képv. Mezei Albert kuriai bíró.

Az erdélyi egyházkerületből a következő kollegiumok képviseltették magukat a temetésen:

N.-Enyed, képv. Váró Ferencz tanár, Fogarasi Béla igazgató, dr. Farnos Dezső tanár. *Zilah*, képv. Knics Gyula tanár, Both István tanár. *Kolozsvár*, képv. Gróf Bethlen Ödön, Kovács Dezső tanár, dr. Török István tanár, dr. Imre Sándor tanár. *M. Vásárhely*, képv. Horváth József tanár, Trozner Lajos tanár, Deák Lajos gondnok, Deési Zoltán gondnok. *Sz. Udvarhely*, képv. Fejes Áron tanár, Szabó Árpád tanár, *Szászváros*, képv. Simon Ferencz igazgató, Tokaji Aladár tanár, Tankó Béla, Boc Soma pénztáros. *Sepsi-Szent-György*, képv. Bodor Domokos tanár, dr. László Ferencz tanár.

Az *erdélyi egyházkerület* püspöki vizsgálat alatti egyházai részéről küldöttségileg megjelentek: *N.-Enyed*, képv. Zayzon János vallásnár-presbiter, *Deés*, képv. Szénási István kebli tanácsos, Budai Elek kebli tanácsos, *M. Vásárhely*, képv. báró Kemény Ákos főgondnok, *Fogarasi*, képv. Balla Károly lelkész. *Sepsi-Szent-György*, képv. Révai Pál lelkész. *Szászváros*, képv. Bacó Móze lelkész, Кирковичи Јурос presbiter stb.

A küldöttség a Pannónia szálló előtt gyülekezve a Püspök és főgondnokok körül, kedden délben vonult a gyászházhoz elhelyezendő a ker. koszoruját. A palástos papok, gyászruhás világiak kettős-rendes sora, melynek élén *Balla* Károly fogarasi lelkész és *Trozner* Lajos tanár vitték a gyönyörű hatalmas babérkoszorút, széles nehéz fekete selyem szalagján e felirattal: „*Tisza* Kálmánnak a dunántuli ref. egyházkerület főgondnokának, a ref. egyetemes konvent és zsinat elnökének — *Az erdélyi ev. ref. egyházkerület*“, általános feltűnést keltve vonult Br. Bánffy Dezső és Dr. Bartók György püspök vezetése alatt a gyászházhoz, hol a Püspök a következő, Grf. *Tisza* Istvánhoz intézett rövid beszéddel tette le a koszorút:

Az a nagy csapás, amely Méltóságodnak családját érte, vesztesége nemcsak az egész nemzetnek, hanem vesztesége a magyar protestantizmusnak s az erdélyi ref. kerületnek is, melynek minden részéből azért jöttünk, hogy ebben a gyászban őszinte lélekkel részt vegyünk és a kegyeletnek jelül ezt a koszorút a megdicsőült szellem koporsójára letegyük. De nemcsak gyászolni jöttünk, hanem eljöttünk azért is, hogy abból a szent örökségből, amelyet a megboldogult szelleme maga után hagyott, magunknak részt kérjünk. A megboldogultnak egész élete egyházának volt szentelve és mi ennek a férfinak emlékét mé-

lyen szívünkbe fogjuk zárni, hogy nemes példájából lelkesedést merítve szolgálhassuk egyházunknak s terjeszszük azokat az eszméket, melyeket ő számunkra kijelölt. Fogadja Méltóságod őszinte részvétünket s legyen kegyes az egész családnak az erdélyi ref. egyházkerület részvétét kifejezni.

A temetési szertartás d. u. 3 órakor kezdődött. Az összes egyh. kerületek küldöttségei a Kálvintéri ref. templomnál gyülekezve hatalmas rendes sorban vonultak a Sándor utcába, élükön Br. Bánffy D.-vel. Az országház elé érkező, kölcsönös üdvözlés után megindult az ott gyülekezett képviselők és főrendek serege is élén Szél Kálmán min. elnökkel és Grf. Apponyi házelnökkel. Az egymás mellett parallel haladó két testület egészen befogta az utcát.

A mint *Ó Felsége képviselője* Grf. Apponyi Lajos udvarnagy megérkezett, megkezdődött a szertartás. Az opera énekára által előadott „*Krisztus az én életem*...“ egyházi temetési ének után Szél Kálmán nagyszalon-tai esperes mondott szép imát, majd Antal Gábor püspök halotti orációit. Itt éreztük igazán, mily fönséges a mi egyszerű szertartásunk. Az az ének, az az ének — ha jól és szepen eneklik! És a koporsóban is az Isten erejét, kegyelmét látó, magasztaló lélek imája, szava! Valóban jól volt választva a záró ének annak a közönségnek „*Mily büszke az ember míg él*...“

A szertartás véget ért.

A kíváncsi nép ezrével várta a fényes temetési menetet hiába. Tisza Kálmán észrevétlenül vonult a pályaudvarhoz (este 1/2,8 órakor utolsó útjára, végső pihenés helyére — *Gesztre*, hol a külön vonaton utánna jött küldöttségi tagok, rokonság és odaseregelt vidék igaz, mély fájdalma mellett, helyezték atyáihoz. Imát a geszti pap Szabó János mondott felette és Szél Kálmán esperes bucsuztatta egyh. megyéje gondnokát Fiai és unokái vállukra emelve a koporsót, a ref. papság éneke mellett: „Te benned biztunk eleitől fogva...“ vitték be a kriptába s helyezték el örök pihenésre. Átadatott a történelemnek.

És a családnak, és az egyháznak és a nemzetnek lelkében visszacseng még az ének:

De ki érti a te haragodat?

Csak az, a ki féli hatalmadat.

Vigasztalj meg minket és adj könnyebbiséget;

És haragodat fordítsd el rólunk,

Mellyel rég óta ostromoztatunk.

Szolgáidon lattassad dolgaidat

Mi kegyes Urunk! oh irgalmas Isten!

Minden dolgunkat birjad, forgassad,

Kezeink munkáit igazgassad.

Küföldi szemle.

Angliában a különböző hitvallások közti küzdelem még mindig tart. A *seaforthi* protestánsok peticziót voltak kénytelenek intézni a parlamenthez a római szertartások és istentisztelet bevitésének megállítására. A pápisták egyáltalán nem restek; „a *katholikus igazságokat terjesztő társulat*“ liverpooli ága előtt az odavaló püspök nyomatékosan kiemelte, hogy a társaság célja „a protestánsok borzasztó tudatlanság t. oszlatni“, melyben ezek a kath. hit felől leledzenek; épen ennek okából sürgős irodalmi munkásságot lát szükségesnek. Hasonló hangon üdvözölte az egyület *Coupe* jezsuita páter is, ki az egyetlen veszélyt az egyház egén a liberális katolicizmusban látja; nem késnek övni hiveiket a protestáns iskolák látogatásától.

Szomorubb azonban az, hogy (mint *Poock* páter a prot. államegyház, High Church tagjai közt tapasztalható torzalkodások s Rómához szító mozgalmak is tápot adnak.

e beékelődésnek, hogy Poock pl. hálával emlékezhetik meg a ritualisták „intelligenciájáról“, melylyel kath. hit „sok abszurd hagyományát“ a maguk neveltségében belátták és beláttatták. (Protestantenblatt)

A *francia* evangélikus mozgalom sikereiről a legjobb bizonyosságot az ellenfél boszúsága teszi, a *Delivrance* így panaszkodik: „A hugenották protestánsokká akarnak tenni vagy legalább dekatholizálni s a kormány velök egy húrton pendül. Ők az ország urai, ők élveznek minden előjogot s kedvezményt a katolikusok rovására, kiket sértegetnek és üldöznek; szabad nekik mindent megtenni mert biztos vannak, hogy büntetlenül tehetik. Korunk tulajdon képeni veszedelme a protestáns veszedelem; vallási, philosofiai, politikai, gazdasági, pénzügyi, szociális és nemzeti veszedelem! — Még a harag elhamarkodott, bár éppen nem szokatlan vádjait is elviselnék, hisszük, francia testvéreink, ha a vádak első felére rámondhatnák, hogy igaz.

Amerikai dolgok. A *mormonok* terjeszkedéséről az Egyesült Államokban meglepő tudósítást közöl a *Chronik*. Missionáriusaik az utóbbi években oly nagy számmal özönlöttek el a nyugati államokat, hogy Utah, Dakota, Kansas, Idaho, Nebraska lakói tömegektől követik a házaló térítőket; sőt a politikai hatalmat is, éppen a tömegekkel való hatás révén, a szavazások fogantujánál fogva, ügyesen tudják kézrekaparítani. Az európai misszionáriusok számát csökkentették, csak hogy erejüket koncentrálhassák. E tértők nagyobb része egyszerű farmerekből áll, kik minden komolyabb tanulmány nélkül, a „mormon biblia“ rövid átöngészésével indulnak utnak, annál több titkos politikával. A nagyszámu áttérőket ugyanis Utah államba csalogatják; csábítják pedig sok ártatlan dologgal: hogy egyházuk újonnan szervezve, hogy Utahban övék lesz a hatalom; hogy a többnépesség nem lényeges tanuk. De a sikeres házalások után félrevetik az álarcot: ennek a politikának ugyanis titkos célja az, hogy *Utahban*, hol a politikai hatalom már teljesen az övék, a soknejűséget egyszerűen — törvényesítsék. Az állam törvényei, szerencsétlenségre, elasztikus voltaknál fogva, elég bőséges latitudest adnak nekik erre nézve. A szekta vezetőinek most már csak az a dolguk, hogy megnyugtassák a tán még nyugtalankadó lelkiismereteket: nem is késnek vele. *Cannon* tanácsos pl. azzal vigasztal, hogy „a kiknek több nőből van gyermekük, emberi felfogás szerint hibáznak, de az Isten tekintete előtt büntetlenül állhatnak meg;“ *Gates* Zsuzsanna asszony meg éppen figyelmezteti a leányokat a nevezetes tanra, felmutatván, hogy „Utahban minden fiura négy lány esik“

Igaz, hogy ez a durva ösztönökre építő tan csak a legalsóbb osztályokból tud követőket vonzani, de ezek részéről csakugyan tömeges levándorlásoktól félnek. S az egyesült államok kétezernyi térítője (a lelkesítő funkciót teljesítőkön kívül) nem nyugszik. Tömegekkel szemhunyasra kényszeríthetik a tőlük függő politikai hatóságok embereit alávaló praktikáikkal szemben. Az egyes államok már nem, legfőlebb a szövetség fog tudni s kell tudnia elbánni ezzel a vadhajtással, mely a vallásosság álarcza alatt az állati ösztönök specialis természetét praktizálja.

A protestáns eredetű egyháskru nésvé egyébként is kedvezőtlen idők járnak Amerikában. Az erőteljes, izmos hódítási vágy helyébe, melylyel csak a múlt év is megindult, egyetemes visszaesés vagy visszavonulás tolokodott. Még a methodisták milliókat remélő térítési terveit is füstbe ment remények; érzik, hogy a régi, kitaposott utakon nem lehet a nép szívéhez férközni. Egyáltalában, szinte szemmel láthatólag tűnik a régi puritán szellem. Ez ősi. Knox és Cromwell világából odaplántált szellemnek legderekabb képviselője, az „*Independent*“ is, (s ez is az idők jele), világi heli lappá alakult át, mely megelégszik rövid egyházi hírek közlésével. Megint: míg az egész angolul beszélő világ, a szige országban s messze-terjedő rokonság között egyaránt, klérusa és emberszerető laikusai munkájával, a nép erkölcsi betegségének csiraterjesztő fészkeit, a csapszékkeit, a „saloon“-okat, vállelve igyekszik humánus, test és lélek üdülésére szolgáló intéz-

ményekkel kiszorítani: Amerikában, hol a salonok még virágzóbbak, tekintélyes lapok kelnek védelmére olyan férfiaknak, kik a szegény nép egyetlen „szórakoztatására“ a salonok vasárnaponként nyilatartását is követelik az államoktól. Maga az *Independent* is mosolyog az olyan „hiu törekvéseken“, minők a presbyteriánusoké, hogy áthidalják az atyák és fiak hite közt szakadt táványt.

Ezek után nem csodálni való, hogy a theologiai seminariumok néptelenségéről (kivált a németekéről) sok a panasz, hogy fáj az államok szűkmarúsága, melyek szívesebben szubvencionálják a világi tanintézeteket. De hiszen magában az egyházi élet tulajdonképeni körében is erőbben az érdeklődő szeretet s a deficitek szomorúan beszélnek a részvétlenségről. Ha van valami gyarapodás az csak a szekták — számában van: ez az új szekta egy fogorvos és — hála az amerikai fejlett mechanikának! egy írógép közvetítésével jelentetett ki, éppen csak legközelebből, az újdonság-szerető amerikaiaknak bizonyos „Oahspe“ című könyv mystikus lapjairól; s ilyen formán derekas versenytárs: a *habismus* néhány évvel korosabb hőbortjának, melynek élén *Farmer* Sára kisasszony áll; s a mennyiben elég fontos kérdés, ha egyéb nem: divatkérdés, — nem is kételkedünk, hogy sok gondot adhat a váratlan versenytárs.

Pedig a pápisták lassu, de szívós fekete sörge nem is ante portus, hanem jörendin intra muros. Amerikában is. Céljuk pedig nem kisebb, mint „az egész protestans Amerika tervszerű meghódítása.“ Washington szabadságot ad; Róma szolgátságot lophat be.

A filippini szigetek vallási viszonyai rendezésében közelebből döntött Amerika. Hogy 20 millió lakosával az egyesült államok uralma alá került a sziget világ, az első időkben még csak tájékozódni is bajos volt a vallási viszonyok felől. A protestans Amerikának meg kellett elégednie missionáriusok kiküldésével. Hosszas tárgyalások után Washington és Róma között, a 3 pontba foglalható nehézségek megoldásával, a kérdés rendezetett. Először is, az E. Államok nem hajlandók államegyházat elismerni (NB. a lakosok legnagyobb része pápista, spanyol) hanem teljes vallásszabadságot biztosítanak, beavatkozásukat „hanéha a jó rend érdekében kellene alkalmazni.“ A második nehézség a fennszülőttek óhajainak kielégítésében nyilvánult. Vannak ott ugyanis augusztinus, ferenczrendi és dominikánus szerzetesek, mintegy 1300-an, közvetlenül a pápa fennhatósága alatt; jó részt spanyolok, kik zsarnokoskodásukkal népet meglehetősen maguk ellen ingerelték; ellenben a mintegy 800 rendes lekipásztor a legnagyobb becsülésnek örvend. A bennlakók ezért csak örömmel fogadják az E. Államok elhatározását, mely felmenti őket a gyűlölt szerzetesek uralma alól. A III. kérdésre nézve, hogy mit szándékszik tenni Róma a helyzet javítására, egy *Baltimore* ban tartott konferencia javaslatát elfogadva, amerikai születésű missionáriusokat fognak képezni a Filippinók számára, egy most felállítandó „belföldi és gyarmati missió seminariumban.“ Természetesen, későn kerülnek ki ebből kellően képzett lelkigondozók, de, mint a szigetlakók ki ejezik, a prot. missiót akkor se nagyon veszélyezteti a verseny, sőt, mint vélik, a mostani nagy kath. nyájak tömegesen fognak a protestáns egyházakhoz csatlakozni. Ennyi assimiláló erejük talán csak lesz is az amerikaiaknak.

A katolicismus Németország szívében. 1540-ben *Berlin*, hivatalosan, innepelyesen szakított a régi egyházzal, s ez időtől el a XVIII. század közepéig egy néhány sporadikus kath. családtól eltekintve, meg is maradt tisztán protestánsnak. Az akkori „római császári követ“ kápolnáj: elég volt imateremnek. *Frigyes Vilmos* alatt egy régi magazinot kellett átalakítani. A *Nany Frigyes* megindította bevándorlás katolikusait is sokat telepített be. 1747-ben, maga Nagy Frigyes által ajándékozott telken és építő anyaggal, felépülhetett az első kath. templom; 1773-ben felszentelték a *Szt. Hedvig* templomot s a kath. krónikás Frigyes éjig érő magasztalásai közben is ráér diadalmasan mutogatni, hogy a rombolásnak éppen 233-ik évfordulóján — nov. 1-én — állítatik helyre a megvetett egyház. Mindazóta a szaporodás aránya megkapó; az utóbbi

három évtizedé pl. ez: 1871-ben volt 51.792, 1880-ban 80.805, 1890-ben 135.407, 1895-ben 155.763, 1900-ban 187.866. Van pedig 22 istentiszteleti helyük: 9 templom és 13 kápolna; 8550 lélekre egy. E szerint lelki gondoztatásuk jelentékenyen gondosabb, mint a protestansoké, kik részéről 26 500 lélek számára jut egy imahely, mert az 1.600.000 evangélikusnak 60 temploma van. S Berlin vidéke hasonló arányt mutat; így *Charlottenburg*-ban 1858-ban 340 polgár és 48 katona volt katolikus; ma 189.290 lakos közül 13559 az; az egész *Brandenburg* tartomány pedig, Berlinen kívül 118.265 katolikust mutat fel.

A lelki gondozás meg épen csodás. Fiu és leány iskolák, árvaházak, lelenczházak, menhelyek, betegápoló egyletek, elesettek asyluma, vasúti munkásokat gondozó egyletek, legény-egyletek, sőt ideg- és elmebajosok menháza s a keresztyén felebaráti szeretet találékonyságának minden ötlete gondjában áll apáczáknak és papoknak s a jól szervezett laikus vállalkozásoknak. Ez önfeláldozó munkától nem is lehet megtagadni az elismerést, még kevésbbé attól az előzékenységtől, melylyel a protestans lakosságra is kiterjesztik — igen is mohón néha — gondjukat, ha nem volna meg itt is a sötét háttér: a lélekalászat, az előzékenység, sőt mohóság elégséges magyarázója. Egy-egy iskola, egy asylum kapui a pápai nyáj aklába nyílnak; egy-egy fillére az irgalomnak egy-egy lélekbe kerülhet a protestansoknak. — Úgy kell lennie, hogy a berlini protestansok is bizton érezhetik magukat erőseikben: e statistikai adatok közölje a *Chronik* ban nem is késik figyelmükbe ajánlani, hogy jobban meg kellene figyelniök ezt a szorgalmatoskodást. Pápistáéknál sohase lehet tudni, hogy hol végződik a véletlen s hol kezdődik a szándékos. S mégis, nekünk lehet tanulnunk tőlük: saját fegyvereink derekabb forgatását.

Más oldalról, mindenesetre, dicsőséges oldalról mutatja be a német *katholicizmust* a *Germania* egy levele a „*Gerarchia Cattolica*“ (a magas klérus hivatalos évkönyve) megjelenésének alkalmából. A pápai udvar németeiről szól, nagy dicsőretekkel. Általában kiemeli a magas méltóságok betöltői közül a németek nagy számát. Így a négy nem olasz bibornok közül kettő német. A kongregációk titkárai közül, hová különösen ritkán alkalmaznak nem olasz nemzetiségűt, az *Index* titkára német: *Esser* dominikanus pater. Honfitársai iratai felett elég alkalma van itékezni. A pápai törvényszék élén német áll: *Montel*. — Német voltuk természeténél fogva azonban kivált a tudományos munkálkodás terén szereznek érdemeket. A vatikáni könyvtár élén német ember áll, az írártár őre is az; a rendek körül a dominikanusok, ferenczrendiek, kapuczinusok, irgalmas testvérek főnökei németek. A máltai rend nagymestere, *Ceschi*, mint déltiroli, szintén örömmel számíttatik a *tedeschi* (=németek) közé. A jezsuiták közt meg épen sok a német, sőt híres német pater. Különös dicsőretekkel emlékszik meg a levél a *gregonianus egyetem* négy német jezsuita pateréről, nemkülönben a görög kollegium vezetésével állandóan megbízott benedekrendiekről. A *Campo Santo*, *St. Antonio*, a *Collegium Germanicum* rektorai vagy tanárai németek. A pápa közvetlen környezetében tartózkodik — a születésére ugyan magyar, de anyja részéről (csodás buzgalommal közölt genealogiai kapcsolatok feltüntetésével) szintén örömmel németnek fogadott gróf *Zichy*, „valóságos titkos kamarás,“ — s rajtakívül, hivatalos állás nélkül is, de azért nagy becsületben, egész sereg teuton. — Mindenesetre, ez is a német sellem diadala, gróf *Zichy* nélkül is. Csak azt nem olvastuk, hogy Németországon valami egyetemes lelkesedést szült volna ez a közlés. Kivált az Esserről szóló.

Tankó Béla.

Különfelek.

Lapunk olvasóinak boldog husvéti ünnepeket kívánunk. A mi váltságunk nagy árának érzete s a feltámadáson nyugvó örök életnek reménysége töltse be a szíveket s tegye áldottá a mi husvéti ünnepszentelésünket!

Br. Bánffy Dezső a ref. egyetemes konvent világi elnöke. Tisza Kálmán ha-

lálával az egyetemes konvent világi elnöksége az egyházkerületi főgondnokok hivatali idősbőségének rendjén Br. Bánffy Dezsőre, erdélyi egyh. kerületünk főgondnokára maradt. Nehéz, felelősséggel teljes állás. Saját szájából hallottuk, hogy „most különösen többszörösen nehéz“ Nemcsak vezetnie, irányítania kell, hanem magának is dolgoznia sokat. Hanem, a mikor láttuk ott a Pannonia előtt s a Kálvin-térről vonuló menetünk élén haladni délczegen, egészségtől csattanó rózsás arcczal s a mikor arra gondolunk, hogy erdélyi egyházkerületünk ügyeit sokszor igen nehéz napokban minő bölcsességgel vezette annyi esztendőn keresztül: bizodalunk nagyon, hogy Isten segedelmével sikerül neki a többszörösen nehéz helyzetben Krisztus anyaszentegyháza hajóját bölcsen és szerencsével kormányozni. Az Isten adjon neki erőt, egészséget és ruházza fel az ő bölcsességének kettős mértékével. Sietünk, mint legközelebbi övéi, az erdélyi egyh. kerület részéről legmelegebb szerencse kívánatainkat tolmácsolni neki új nehéz tisztéhez.

Puritán temetés. Valóban az volt a Tisza Kálmán temetése. Illett is az ő egyéniségéhez és életéhez teljesen. Az egész temetés a legszorosabb családai temetés volt. kizárva belőle az egyházi szertartáson kívül minden egyéb. Ez eljárást ugyan magában is eléggé igazolja a család s különösen a mélyen le-sujtott, megtört özvegy állapota, ki e helyzetben egyedül a vallás vigaszának érezte kizárólagos szükségét. De, — különösen azok számára, kik hajlandók voltak kifogásolni a család azon eljárását, mely miatt a nemzet gyászának imponáns megnyilatkozása megfelelő külső nyilvánuláshoz nem juthatott, — megjegyezzük, hogy az emberek suttognak, sőt némely lapok már írnak is valami olyan előző politikai traktátról, a melynek eredménye lett a család által ezen különben is leginkább óhajtott temetési eljárás megállapítása. Hogy a néppárt gyűlöletének és Széll Kálmán ingatagságának ebben mi rész jutott: arról bizonyára — többet is fognak írni a lapok.

Szabó Géza felső-csernátói lelki pásztorról jelenti fájdalommal a *kézdi evang. reform. egyházmegye papi testülete*, hogy életének 51-ik, papságának 22-ik esztendejében, folyó hó 25-én reggel 4 órakor, hosszas szenvedés után meghalt Széllid lelkülete, békeség szeretete, lelkiismeretes buzgósága és önzetlen hiv munkássága által korán megszerezte s mindvégig megtartotta egyházmegyénk kitüntető bizalmát, mely őt az egyházmegye előjárói közé emelte, közügyigazgatói, számvevői, pénztárnoki állásokkal tisztelte meg. A megfeszített munka terhe alatt, férfi korának delén leroskadott, szíve megtört, lelkének világossága elborult... Az Ur az ő hiv. szolgájához szabadítótul küldötte a halál angyalát. Hült tetemei folyó hó 27-én délután 3 órakor fognak a felső-csernátói ev. ref. templomban tartandó gyász Istentisztelet után a köztemetőbe örök nyugalomra helyezettetni. Emléke legyen áldott!

Rendezendő kérdés. Egy rövid időn tisztázást igénylő körülményt vagyok bátor e helyen az illetékes intézők figyelmébe ajánlani. A napokban ugyanis, az „állami elemi iskolák gondnoksági és tanítói számára kiadott utasítás“-t olvasgatva, abban a husvétii szünidő megállapításánál ezt láttam: „megtartandó a husvétii szünidő virágvasárnaptól kezdve, husvét másodnapjáig bezárólag“ Most már kíváncsi vagyok reá, hogy fog ez végrehajtatni, holott tudjuk, hogy erdélyrészi református népünk megszokta ünnepelni a harmadik

napot is. Mit tegyen az olyan falu papja, melynek al lami iskolájában a tanulók 60—70%-a református, kiknek szülői őseiktől örökölt buzgósággal tartják meg az ünnepek harmadik napját is? Sőt mit tegyen a harmadik napot is megünneplő közönség papja azon esetben, ha az arra napra beállított áll. iskola növen dékei szokásos óráközi 10 perces szünetünkön ját szás közben támasztott lármájukkal megzavarják az iskola szomszédságában levő templomban imádkozó gyülekezet vallásos hangulatát?

Mert a nagyságos tanfelügyelő urak szigoruan örködnek, hogy a tanítók betartsák az „Utasítás“ ren delkezéseit, s a szegény tanítók kényszerűséghől lesz nek a megbotránkozás köveivé.

Ez pedig úgy a vallásosságra, mint a nevelés ügyre káros hatással lesz.

Mit lehetne itt tenni a bekövetkező kellemet lenségek elhárítására? *Kíváncsi kálvinista.*

A Magyar Prot. Irodalmi Társaság „Koszorú“ című kiadványainak sorában az idén is ad ki tiz újabb füzetet, mely célra mindenkitől szívesen vesz kéziratokat s a közölt munkát kis nyomtatott ívenként 40—50 koronával honorálja. Feltételek a következők: A munka elbeszélés legyen, minden irodalmi kívánalomnak megfelelő és teljes az evangélium lelkével és hitépítő belső erővel. E mellett igaz magyarán szóljon. Ter jedelme egy nyomtatott ívnél kisebb és másfél ívnél nagyobb nem lehet. A kéziratokat a „Koszorú“ szerkesztőjéhez, *Kecskeméthy István* theol. tanárhoz kell küldeni Kolozsvárra f. é június 1-ig. Budapest, 1902. márczius havában, *Szöts Farkas*, a M. P. Társaság titkára.

Nem szükséges bizonyítani, hogy a „Magyar Szó“ két esztendői működése mily sok mu asztást pótoló helyet töltött be a protestantizmus érdekeinek védelmezésében s eltulajdonított közjogi birtokainak visszabóditásában.

Csak az imént láttuk, hogy milyen tényes elégtételt szerzett egyházunknak a misére kényszerítet prot. tanulók ügyében, most pedig mily fáradhatatlanul küzd 1848. XX. t. cz. megvalósítása érdekében.

A „Magyar Szó“ nem nyul az egyház beéletébe s nem akarja azt a politika-sok-zor nagyön piszkos hullámai közé voni, esetleg valamely pártérdek keresztültüvelére felhasználni.

Az egyház belső ügyeit, mozgalmait irányítják az egyházi lapok, az egyház vezető férfiai; a politikában pedig a lap maga sem foglal el határozottan körvonalozott álláspontot sem egyik, sem másik párttal szemben. Keresi az igazságot, osztorozza a visszaélést ott, ahol találja; de abban az erős meggyőződésben, hogy a protestantizmus egy a magyarsággal; a magyarság védelme pedig Magyarországon a legtükéletesebb politika.

Célja az, hogy a „mellőzött“ protestantizmust az állam alkotó elemek közt tényezővé fejlessze. Az volt a protestantizmus baja evszázadok óta, hogy erőt sohasem tudta összpontosítani s így kifelé nem gyakorolhatott olyan súlyt, mely létszámától, belső erkölcsi tartalmától joggal elvárható lett volna. A „Magyar Szó“-nak sikerült a régi decentralisáló irányzatot némiképen megszüntetői, de ez csak a kezdet kezdete. Sok munka áll még a protestantizmus előtt, hogy lépésről-lépésre előhaladhasson.

A „Magyar Szó“ nagy segítője, sőt ez idő szerint még egyetlen uttörője ama nagy eszmének, mely a protestantizmust kifelé számbevehető tényezővé akarja emelni. Azért a legjobb indulattal ajánljuk egy lelkesztársaink, mint minden olvasónak, kinek lelkén függ a protestantizmusnak jelen s jövő érdeke, hogy a „Magyar Szó“ pártolja, támogassa.

Előfizetési ára egész évre 28 kor. Lelkészek és tanítóknak 20 kor fél 14 10
negyfel » 7 5 »
egy hón apra 2-40 1-70

Hivatalos rész.

FELHIVAS

Az összes egyházmegyei Egyházi-Értekezletek Ntű. Elnökségeihez

A folyó évi közgyűlésen előterjesztendő „Titkári jelentés“-ben kötelességem levén „összefoglaló képet adni az egyh. ker. Egyh.-Értekezellet és szervei tevékenységéről“ (A'apsz. 26 §.): tisztelettel kérem Czímzetteket, hogy a vezetésük alatti egyh. megyei Értekezellet s azok szervei működéséről a jelen évre vonatkozólag szíves jelentésüket f. év május hó 1-ig alólírottához beküldeni sziveskedjenek

Feltüntetendő főbb adatok: 1) Mikor alakult meg az egyh. m. értekezellet? 2.) Hány egyházi és hány világi tagja van? 3) Kikből áll a titkár? 4) Micsoda tevékenységet fejtett ki? 5) Irányítása mellett micsoda munka indult meg: és minő eredménnyel foly az egyes egyházközségekben (Felnőttek, ifjak, Szegények, beteg gondozása)? 6) Mennyi tagdíj folyt be és mire használtatik a visszamaradó 25%? 7.) Micsoda tapasztalatok vannak az egyháztársadalmi munka mezején? s ehhez képest 8) Mely irányban volna a munka fokozandó? és 9) Minő eszközök alkalmazásával?

E pontok egymásutánjának szíves figyelembetartását a munka megkönnyítésére, valamint a jelentés beküldésének határidejét szemelőtt tartani kéri tisztelettel

Kolozsvárt, 1902. márcz. hó 26-án

Nagy Károly.

egyh. ker. Ertek. ügyvivő titkár.

MEGHÍVÓ

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületi Egyházi-Értekezellet Igazgató-választmányának m. t. tagjait az Alapszabályok 15. §-a alapján van szerencsém Kolozsvárra a Ref. Theol. fakultás dísztermébe f. év ápril hava 17 ikén (csütörtök) d. e 9 órakor kezdődő ülésre tisztelettel meghívni.

Tárgysorozat: 1.) Titkár és pénztárnoki jelentése. 2. Jelentés az Évkönyvről, „Vasárnap“ról, kiadványokról 3.) Bizottsági jelentések. 4.) A folyó évi közgyűlés előkészítése. 5.) Indítványok.

Gyula 1902. márcz. 25.

Deési Gyula

egyh. elnök.

NB! Az egyházi tagokat kérem, hogy a területükön lakó világi vál tagokat ez ülésről értesíteni sziveskedjenek.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A szátmárnémeti államilag segélyezett ev. ref. főgymnázium fentartó testülete pályázatot hirdet két *helyettes tanári tanszékre*, melyeknek egyikével a *rajznak* s esetleg alsóbb osztályokban a számtannak, másikkal a *magyar és német nyelvnek* tanítása van összekötve.

Javadalmazás évi 1600 korona, mely a főgymn. pénztárából negyed évi részletekben előre fizetetik. Csak ev. ref. vallású egyén választható meg. Pályázók felhivatnak, hogy nevezett főgymn. fentartó testületéhez intézett folyamodványukat keresztlevelükkel, végzett tanulmányaikról s esetleg tanári képesítésükről, továbbá, — ha alkalmazásban vannak — eddigi szolgálatukról, egészségi állapotukról és hadkötelezettségükről szóló bizonyítványokkal együtt f. évi május hó 10-ig a főgymn. igazgató tanácsának alulírott elnöke címére (Szatmárra) küldjék be.

Szatmár, 1902. márczius 25.

Kölcsey János,
igazgató tanács-i elnök.

Megnagyobbított férfi ruha raktár
és szabó üzlet

Réti Sándor

Kolozsvár, Deák Ferencz-utca 4.

Egyedüli üzlet a hol

csakis **honi** készítésű

férfi, fiu és gyermek öltönyök
óriási választékban szabott ára-
kon árusítatnak.

f szabott áruk minden darabon
láthatók

férfi öltönyök 8 fttól kezdve, gyermek

öltönyök 2 irtól kezdve, Gácsi és

zsolnai szövetek méter 2 fttól kezdve

Nagytisztelű lelkész
és tek. tanító úr!

ha Kolozsvárra méltóztatott
utazni, legyen szíves

Stief Jenő és Társa

Deák Ferencz-utczában

papirkülönlegességek áruházát,
irodai felszerelések nagy rak-
tárát, könyv- és könyvmdáját
felkeresni és bevásárlásait ott
eszközölni.

Erdélyi Bank és Takarékpénztár Részvénytársaság

— K O L O Z S V Á R . —

Alaptőke 2 millió korona.

A bank elfogad betéteket takarékpénztári könyvekre, folyószámlára, azokat felmondás nélkül visszafizeti.

Észámitól váltókat, utalványokat, járadékokat, checkeket, kisorsolt értékeket stb.

Értékpapírokat és idegen pénznemeket elad és vásárol, előleget ad értékpapírokra, folyószámlán és előre meghatározott időre.

Díjmentesen bevált szelvényeket és elvállalja sorsjegyek revízióját.

Kibocsát utalványokat, checkeket, hitelleveleket bármely külföldi piacra.

Rendelkezésre tart a felek saját zárai alatt tűz és betörésmentes páncél szekrényeket (Safe deposits.)

Nagyobb ládákba csomagolt és a fél pecsétjével ellátott arany- és ezüstneműek vagy más értéktárgyak külön e célra berendezett tűz és betörésmentes szobában őriztetnek.

Magy. kir. szab. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

Mátyás király-tér

32.

Üzleti órák:

dél előtt 9—12-ig,

délután 3—5-ig.

4

ÚJ KÖNYVKERESKEDÉS
PAPIRÁRU ÜZLET

ZENEMŰKERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA

LEPAGE LAJOS

KOLOZSVÁR

MÁTYÁS KIRÁLY-TÉR 2.

Van szerencsém a mélyen tisztelt helyi és vidéki érdeklődők figyelmébe ajánlani könyvkereskedésemet, hol a Bel és külföldi tudományos és szépirodalmi művek, szakmunkák, remekírók, diszművek, térképek, atlaszok állandóan raktáron találhatók.

IMAKÖNYVEK minden vallás felekezeti részére nagy választékban.

Bárhon, bárki által hirdetett könyvek, folyóiratok, zeneművek általam az eredeti árakon, minden költség felszámítás nélkül a legrövidebb idő alatt megszerezhetők. — „EGYETÉMI TANKÖNYVEK“ a „Magyar remekírók“ czégnél a legkedvezőbb feltételekkel részletfizetésre megrendelhetők. — NAGY ZENEMŰRAKTÁR, melyről árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldök. — Hírlapok, folyóiratok, divatlapokra általam eredeti árakon előfizethetők. Továbbá a

Legkitünőbb minőségű papír, író, rajz és festőszerek, írópapírok, levélpapír különlegességek, irodai diszműtárgyak és felszerelések legjutányosabb árakon nálam szerezhetők be. Kőrjegyzői, ügyvédi, nagy nyomtatvány-raktár. Vidéki megrendeléseket a legnagyobb pontossággal azonnal elintézek.

Kiváló tisztelettel

Lepage Lajos.

Irodalmi újdonságokat készséggel küldök szíves áttekintésre a meg nem tartottak 8 napon belül leendő visszaküldését kérvén.

A mennyiben a T. Cz. óhajt megtekintésül könyveket küldetni b. címére, szíveskedjék e szelvényt levágni és czégnemnek beküldeni.

LEPAGE LAJOS KÖNYVKERESKEDÉSE KOLOZSVÁR.

Kérem czímemre

irányu, szakbavágó könyveket időnkint meg-

tekintésül beküldeni.

Hely, lakás czím

Név, foglalkozás